

Jill Mehlbye, Beatrice Schindler Rangvid, Kenneth Lykke Sørensen og
Anne Katrine Sjørsløv

Undersøgelse af indsatser for og udvikling hos elever, der har vanskeligheder i skolestarten

Undersøgelse af indsatser for og udvikling hos elever, der har vanskeligheder i skolestarten kan hentes fra hjemmesiden www.kora.dk

© KORA og forfatterne

Mindre uddrag, herunder figurer, tabeller og citater, er tilladt med tydelig kildeangivelse. Skrifter, der omtaler, anmelder, citerer eller henviser til nærværende, bedes sendt til KORA.

© Omslag: Mega Design og Monokrom

Udgiver: KORA
ISBN: 978-87-7488-827-7
Projekt: 10327
Januar 2015

KORA
Det Nationale Institut for
Kommuners og Regioners Analyse og Forskning

KORA er en uafhængig statslig institution, hvis formål er at fremme kvalitetsudvikling, bedre ressourceanvendelse og styring i den offentlige sektor.

Det Nationale Institut
for Kommuners og Regioners
Analyse og Forskning

Købmagergade 22
1150 København K
E-mail: kora@kora.dk
Telefon: 444 555 00

Forord

Foreliggende rapport omhandler resultaterne fra en større undersøgelse om børns trivsel og eventuelle vanskeligheder i skolestarten, og hvilke indsatser dagtilbud, skoler og SFO iværksætter over for elever med vanskeligheder, samt hvilken betydning indsatserne har for elevernes trivsel, læring og udvikling de to første skoleår.

Undersøgelsen er gennemført for Undervisningsministeriet og indledtes august 2012 og afsluttedes juni 2014.

I undersøgelsen indgår omkring 2.100 elever, 120 daginstitutioner, 99 skoler og 87 SFO'er.

Der er gennemført spørgeskemaundersøgelser med forældrene om deres barns skolestart, deres trivsel og eventuelle vanskeligheder i skolestarten i 0. og 1. klasse. Daginstitutioner, skoler og SFO'er er spurgt om omfanget af børn med vanskeligheder i skoler og institutioner, både før skolestart og i henholdsvis 0. og 1. klasse, samt hvilke indsatser de sætter i værk over for børn med vanskeligheder i skolestarten.

Undersøgelsen er gennemført af KORA ved programleder Jill Mehlbye. Den foreliggende rapport er udarbejdet af programleder Jill Mehlbye, KORA, seniorforsker Beatrice Schindler Rangvid, SFI, som har bidraget med de statistiske analyser i kapitel 5, forsker Kenneth Lykke Sørensen, KORA, som har bidraget med de statistiske analyser i kapitel 6 og forskningsmedarbejder Anne Katrine Sjørlev, tidligere KORA.

En stor tak til forældre, daginstitutioner, skoler og SFO for deres bidrag til undersøgelsens gennemførelse, uden dem havde undersøgelsen ikke kunnet gennemføres.

Jill Mehlbye
Januar 2015

Indhold

Læsevejledning	6
Sammenfatning og konklusion	7
Sammenfatning	7
Konklusion	11
1 Indledning	13
1.1 Baggrund for undersøgelsen	13
1.2 Formål med undersøgelsen	13
1.3 Metode og datagrundlag	14
1.4 Spørgeskemaundersøgelser med daginstitutioner, skoler/SFO og forældre	18
1.5 Analyser og generaliserbarhed	23
2 Omfanget af børn med vanskeligheder i skolestarten og daginstitutionernes skoleparathedsarbejde	25
2.1 Indledning	25
2.2 Børn i risiko for at få vanskeligheder i skolestarten	25
2.3 Indsatser målrettet børn med vanskeligheder i daginstitutionen	26
2.4 Daginstitutionernes samarbejde med skolen/SFO forud for skolestart	30
2.5 Opsamling af de vigtigste resultater	31
3 Omfanget af elever med vanskeligheder i skolestarten og skolers og SFO's rammer og indsatser over for eleverne i 0. klasserne og i 1. klasserne	33
3.1 Indledning	33
3.2 Hvor mange og hvilke vanskeligheder har eleverne i skolestarten i 0. klasse	33
3.3 Overgangen fra daginstitution til 0. klasse og rammerne for undervisningen i 0. klasse	34
3.4 Overgangen fra 0. til 1. klasse og indsatser i skolernes 1. klasser	39
3.5 Indsatser i skolernes SFO over for 0. klasse-eleverne	43
3.6 Indsatser i skolernes SFO over for 1. klasse-eleverne	46
3.7 Opsamling af de vigtigste resultater	48
4 Forældrenes beskrivelser af deres børns trivsel og vanskeligheder i daginstitution, 0. og 1. klasse	50
4.1 Indledning	50
4.2 Børnenes trivsel og vanskeligheder i daginstitutionen og deres overgang til skolen	50
4.3 Børnenes trivsel og vanskeligheder i 0. klasse	53
4.4 Børnenes trivsel og vanskeligheder i 1. klasse	54
4.5 Opsamling af de vigtigste resultater	58
5 Sammenhængen mellem indsatsen i daginstitution og skole og elevernes trivsel i 0. klasse	60

5.1	Indledning	60
5.2	Sammenhængen mellem elevernes baggrund, alder og vanskeligheder i skolestarten.....	61
5.3	Rammer og indsatser i daginstitution og skole og elevernes vanskeligheder og trivsel i skolestarten (0. klasse)	64
5.4	Betydningen af daginstitutionernes rammer og indsatser.....	66
5.5	Rammer og indsatser på skolens 0. klassetrin	69
5.6	Opsamling af de vigtigste resultater.....	73
6	Sammenhængen mellem indsatsen i 0. klasse og udviklingen i elevernes trivsel fra 0. til 1. klasse	74
6.1	Indledning	74
6.2	Sammenhængen mellem elevernes vanskeligheder i 0. klasse og i 1. klasse	75
6.3	Sammenhængen mellem udviklingsmålene for eleverne	75
6.4	Sandsynligheden for, at eleven har vanskeligheder i 1. klasse.....	77
6.5	Sammenhængen mellem elev- og skolekarakteristika og udviklingsmålene....	78
6.6	Indsatser over for elever med vanskeligheder i 0. klasse.....	81
6.7	Skolernes generelle indsatser over for elever med vanskeligheder	86
6.8	Skolernes og SFO'ernes elevspecifikke indsatser mod vanskeligheder.....	87
6.9	Opsamling af de vigtigste resultater.....	89
	Litteratur.....	91
Bilag 1	Bilagstabeller.....	92
	Bilagstabeller 1.1 Daginstitutionernes skoleforberedende indsats.....	92
	Bilagstabeller 1.2 Skolernes indsats over for 0. klasse-eleverne	102
	Bilagstabeller 1.3 Skolernes indsats over for 1. klasse-eleverne	109
	Bilagstabeller 1.4 SFO's indsats over for 0. klasse-eleverne	120
	Bilagstabeller 1.5 SFO's indsats over for 1. klasse-eleverne	124
	Bilagstabeller 1.6 Forældrenes oplysninger om deres 0. klassebørn.....	130
	Bilagstabeller 1.7 Forældrenes oplysninger om deres 1. klasse-børn	136
Bilag 2	Bortfald og deskriptiv statistik.....	142

Læsevejledning

Sammenfatning og konklusion indeholder de vigtigste resultater af undersøgelsen og implikationer for praksis på skolerne, dvs. omfanget af elever med vanskeligheder, daginstitutioners, skolars og SFO's indsatser over for eleverne og betydningen af disse for udviklingen i elevernes vanskeligheder, samt hvad der især synes at have betydning for elevernes trivsel og læring.

Kapitel 1 beskriver baggrund og formål med undersøgelsen, samt datagrundlag, herunder hvordan elever og skoler er udtrukket til deltagelse i undersøgelsen.

Kapitel 2 omhandler daginstitutionernes vurdering af børnenes trivsel og omfanget af børn med vanskeligheder i skolestarten, deres indsatser over for disse samt deres forberedende skolestartsarbejde med henblik på at lette børnenes overgang til skolen og på at sikre dem en god skolestart. Kapitlet er bygget på data fra spørgeskemaundersøgelser med de daginstitutioner, eleverne i undersøgelsen har gået i, før de startede i skolen.

Kapitel 3 omhandler skolars og SFO'ers vurdering af elevernes trivsel og omfanget af elever med vanskeligheder i deres skolestart, dvs. 0. og 1. klasse, samt hvilke indsatser der sættes i værk over for elever med vanskeligheder. Kapitlet bygger på data fra spørgeskemaundersøgelser med skoler og SFO, og er gennemført henholdsvis i skoleåret 2012/13 og i 2013/14, hvor børnene i undersøgelsen gik i henholdsvis 0. og 1. klasse.

Kapitel 4 omhandler forældrenes vurdering af deres børns skolestart, deres trivsel i skolen, og hvilke indsatser der er sat i værk over for deres børn, og deres erfaring med disse. Undersøgelsen er baseret på spørgeskemaundersøgelser med forældrene, mens deres børn gik i henholdsvis 0. klasse og i 1. klasse.

Kapitel 5 omhandler sammenhængen mellem indsatsen i daginstitutioner og skoler og elevernes trivsel i 0 klasse. Kapitlet er baseret på statistiske analyser af de samlede data.

Kapitel 6 omhandler sammenhængen mellem indsatser i 0. klasse og udviklingen i elevernes trivsel og vanskeligheder fra 0. til 1. klasse. Kapitlet er baseret på statistiske analyser af de samlede data.

Sammenfatning og konklusion

Sammenfatning

Formål, metode og data

Formålet med undersøgelsen er at undersøge børns trivsel og eventuelle vanskeligheder i skolestarten, og hvilke indsatser dagtilbud, skoler, SFO sætter i værk over for elever med vanskeligheder, samt hvilken betydning indsatserne har for elevernes trivsel, læring og udvikling i 0. og 1. klasse.

I undersøgelsen indgår lidt over 2.000 elever, 120 daginstitutioner, 100 skoler og 87 SFO'er. Undersøgelsen er gennemført over en toårig periode med start i august 2012, dvs. i starten af skoleåret 2012/13 og den afsluttedes medio 2014, da skoleåret 2013/14 sluttede. Gennemførelsen af undersøgelsen skete ved hjælp af spørgeskemaundersøgelser med elevernes forældre, daginstitutioner, skoler og SFO, og registeranalyser af de samlede data.

Elevtrivsel og omfanget af elever med vanskeligheder i skolestarten

Undersøgelsen viser, at langt de fleste forældre (99-97 %) oplever, at deres børn både i 0. klasse og i 1. klasse er motiverede for at lære, er glade for at gå i skole, deltager aktivt i undervisningen og har gode venner i klassen. Så ifølge forældrene er der kun et par procent af børnene, der direkte mistrives.

Ifølge forældrene har flere af børnene alligevel vanskeligheder i skolestarten. Ifølge forældrene har 12 % af børnene faglige vanskeligheder i 0. klasse, som påvirker deres skolegang. I 1. klasse oplyser 11 % af forældrene, at deres barn har faglige vanskeligheder. Når det drejer sig om andre typer af problemer, angiver flere forældre, at deres barn har vanskeligheder i skolestarten, idet 36 % af forældrene i 0. klasse oplyser, at deres barn havde andre typer af vanskeligheder, især i form af koncentrationsproblemer og konflikter med kammeraterne. Det samme gælder 41 % af børnene i 1. klasse. Ifølge forældrene har de fleste af de børn, der havde vanskeligheder i 0. klasse, således også vanskeligheder i 1. klasse.

Ifølge skolernes oplysninger drejer det sig om noget færre børn, idet de oplyser, at 10 % af eleverne i 0. og i 1. klasse udviser vanskeligheder. Vanskelighederne drejer sig især om koncentrations- og følelsesmæssige problemer. Dette kunne tolkes, som at forældrene enten er mere opmærksomme på deres børns problemer, eller at de har en bredere opfattelse af, hvornår der er tale om, at deres barn har vanskeligheder i skolen.

Det er dog værd at bemærke, at ifølge forældrene, som oplyser, at 36 % af børnene har vanskeligheder i 0. klasse, får 87 % af disse børn særlig støtte i skolen på grund af deres vanskeligheder og behov for støtte. Støtten består typisk i form af særlig opmærksomhed fra lærernes side i klassen (51 %) og/eller særlig opmærksomhed fra de voksnes side i SFO (30 %), mens kun få børn modtager ekstra støtte i form af støttelærer i klassen (15 %).

Indsatsen over for børn med vanskeligheder og betydningen af denne

I daginstitutionerne

Ifølge de deltagende 120 daginstitutioner vurderes det, at der kun er tale om ganske få børn, nemlig 197 børn, som institutionerne forventer, vil kunne få vanskeligheder i skolestarten. Det drejer sig især om børn, der er ukoncentrerede, børn med store socioemotio-

nelle problemer, børn med alvorlige adfærdsvanskeligheder og børn med alvorlige indlæringsvanskeligheder.

I indsatsen over for børn med vanskeligheder har langt de fleste dvs. 80 % af daginstitutioner etableret sproggrupper for børnene og 52 % har etableret motorikgrupper for børnene. Desuden arbejder 60 % af daginstitutionerne med en inkluderende pædagogik.

I indsatsen over for børn med vanskeligheder fik 51 % af daginstitutionerne besøg af konsulent (fx tale-hørekonsulent), der etablerede særlige aktiviteter for disse børn, 39 % af institutioner fik støttepædagog til børnene og 14 % fik tilført ekstra timer (ekstranormering) for at kunne støtte børnene i dagligdagen.

Med hensyn til børnenes kommende skolegang ser daginstitutionerne det generelt især som deres opgave at styrke de kommende skolebørns sociale færdigheder, at gøre dem selvhjulpne og at gøre dem parate til at være i en indlæringsituation. Næsten alle daginstitutioner (96 %) etablerer særlige "skolegrupper" ("storbørnsgrupper") for de kommende skolebørn med skoleforberedende aktiviteter.

Stort set alle daginstitutioner har også kontakt med børnenes skole inden skolestart. Det kan være skolernes 0. klasselærere, der besøger daginstitutionerne (70 %), og det kan være institutionerne, der besøger børnenes fremtidige skoler (90 %).

Desuden videregiver stort set alle daginstitutionerne (80 %) mundtligt eller skriftligt oplysninger om de børn, skolerne skal modtage. Over halvdelen af daginstitutionerne (58 %) har et særligt skema, som de udfylder med en beskrivelse af hvert af de børn, som skolen skal modtage.

Knap halvdelen af daginstitutionerne (46 %) anvender systematiske "skoleparathedsvurderinger" med henblik på en vurdering af om de kommende skolebørn var parate til at kunne starte i skolen, eller evt. skal udskyde skolestarten et år.

Der iværksættes således en række indsatser fra daginstitutionernes side med henblik på at forebygge, at børnene får vanskeligheder i 0. klasse.

Analyser af betydningen af daginstitutionernes rammer og indsatser over for børnene inden skolestart viser, at især daginstitutionernes oplysninger om de enkelte børns vanskeligheder til skolerne, inden børnene starter i skolen, har en positiv virkning på børnenes koncentration og læring i 0. klasse. Formodentlig fordi skolerne er opmærksomme på deres eventuelle behov for særlig støtte og opmærksomhed, når de starter i skolen.

Det samme gælder daginstitutionernes brug af systematiske skoleparathedsvurderinger, som kan betyde, at de børn, der ikke er parate til at starte i skole, får udskudt deres skolestart, da der er færre børn fra disse institutioner, som udviser vanskeligheder set i forhold til de børn, der kommer fra daginstitutioner, som ikke anvender skoleparathedsvurderinger.

Analyser af betydningen af, hvornår børnene i undersøgelsen starter i skolen, er således svære at vurdere, fordi de børn, der begynder et år tidligere, end de skulle i forhold til deres fødselsdato, sandsynligvis i forvejen har en bedre indlæringssevne end de børn, der starter til tiden. Det omvendte gælder de børn, der får udskudt deres skolestart et år, formodentlig på grund af de vanskeligheder, som de allerede havde i børnehvealderen.

I skolerne

Der iværksættes fra skolernes side både en række generelle forebyggende indsatser og en række direkte konkrete indsatser over for de enkelte elever med vanskeligheder.

Skolerne oplyser, at de stort set alle (83 %) har haft besøg af de kommende 0. klassebørn, og stort set alle skoler (80 %) har fået oplysninger om børnene fra børnenes tidligere daginstitutioner. Det samme gælder skolernes SFO, hvor stort set alle (97 %) har modtaget oplysninger om børn med vanskeligheder. Skolerne og SFO er således godt forberedte på de børn, de skal modtage og især på de børn, der ifølge daginstitutionerne havde vanskeligheder, før de startede i skolen.

Med hensyn til forebyggende aktiviteter, for at undgå indlæringsvanskeligheder hos børnene, har omkring halvdelen af skolernes 0. klasse (47 %) iværksat læseforberedende aktiviteter og en tredjedel af skolerne (30 %) har iværksat matematikforberedende aktiviteter i 0. klasse. Kun få skoler (16 %) har etableret lektiecafé eller lektielæsningsordning med henblik på at støtte elever med indlæringsvanskeligheder. I undervisningen i 0. klasse er der oftest to fagpersoner til stede, og især SFO-pædagogerne medvirker i undervisningen sammen med børnehaveklasselederen (74 %). På halvdelen af skolerne (53 %) medvirker 1. klasselærerne også i undervisningen i 0. klasse. Desuden er der andetsproglærer på en fjerdedel af skolerne (26 %), hvilket i praksis gælder for de skoler med en vis andel tosprogede elever i 0. klasse.

Skolerne arbejder især målrettet med inkluderende pædagogik (81 %), og der gennemføres særlige rådgivende samtaler med forældrene (49 %) for at støtte elever med vanskeligheder. Skolernes kan især få støtte og supervision i forhold til elever med vanskeligheder ved psykolog ved PPR (72 %) og ved tale- og hørekonsulent ved PPR (49 %) samt fra et særligt rådgivende tværfagligt team i kommunen (40 %).

Flertallet af eleverne i 0. og 1. klasse går i skolens SFO. Skolerne og SFO'erne har således et tæt samarbejde både generelt om de fælles børn og om de børn, der har vanskeligheder. Således har over halvdelen af SFO (59 %) regelmæssige møder med skolen. På en række skoler (60 %) er der fælles planlægning mellem skolen og SFO med hensyn til, hvordan SFO kan styrke børnenes faglige og sociale kompetencer. Tre fjerdedele af SFO (74 %) har lektiecaféer, og 41 % af SFO har iværksat øget støtte til lektiehjælp til børn med vanskeligheder. Det er således i SFO, at børnene i indskolingen især kan få lektielæsningshjælp.

SFO'erne arbejder også især med inkluderende pædagogik (72 %) og de kan også især få hjælp fra psykolog og tale- og hørekonsulent (53 %) fra PPR samt et tværfagligt konsultativt team i kommunen (55 %). Desuden har nogle SFO'ere mulighed for at få ekstra timer til børn med vanskeligheder (29 %).

Med hensyn til den støtte det enkelte barn i den foreliggende undersøgelse har modtaget i skole og SFO, viser forældrenes oplysninger, at 62 % af børnene med vanskeligheder har fået direkte støtte fra skolens eller SFO's side i forhold til deres vanskeligheder.

Støtten er især givet i form af særlig opmærksomhed fra de voksnes side i klassen (51 %) og/eller i SFO (30 %). Flere børn (22 %) har fået hjælp fra PPR ved psykolog eller tale- og hørekonsulent. Nogle få børn (15 %) har modtaget støtte ved støttelærer i klassen, og endnu færre (5 %) har modtaget støtte ved støttepædagog i SFO. Nogle få (9 %) har deltaget i lektiecafé på skolen.

Med hensyn til udviklingen i elevernes vanskeligheder fra 0. klasse til 1. klasse viser analyserne af forældrenes udsagn om udviklingen af deres børns vanskeligheder, at langt de fleste forældre vurderer, at deres børn fortsat har vanskeligheder i 1. klasse. Analyserne af forældredata viser således, at hvis en elev har trivselsvanskeligheder i 0. klasse, er der 18 % større sandsynlighed for, at eleven også har trivselsvanskeligheder i 1. klasse. Det samme gælder problemer i social/psykisk velfærd, koncentration i undervisningen, indlæringssevne og læringsudbytte i 1. klasse. Især vanskeligheder med hensyn til elevens læ-

ringsudbytte i 0. klasse øger sandsynligheden for, at eleven også har vanskeligheder i forhold til trivsel, indlæringssevne og læringsudbytte i 1. klasse.

I overgangen fra 0. til 1. klasse får 1. klasselærerne på alle skolerne oplysninger om de enkelte elevers faglige og sociale færdigheder fra børnehaveklasselederen. Det betyder, at 1. klasselærerne (86 %) ligesom 0. klasselærerne er godt forberedte på de elever, de skal modtage herunder de elever, der havde vanskeligheder i 0. klasse. Et flertal af skolerne (62 %) oplyser også, at det betød, at det var lettere at tilrettelægge undervisningen i 1. klasse. Der ses imidlertid ikke nogen betydning af dette for elevernes læring og trivsel i 1. klasse.

I 1. klasserne er der på en række skoler iværksat støtte til lærerne i forhold til elever med vanskeligheder ligesom i 0. klasse. Støtten ydes i form af psykolog, konsulentbistand og bistand fra kommunens tværfaglige konsultative team omkring elever med vanskeligheder. Der arbejdes også fortsat især med inkluderende pædagogik, og der arbejdes tæt sammen med SFO om børn med vanskeligheder (67 %). SFO-pædagogerne indgår også fortsat i undervisningen i 1. klasse (54 %).

De statistiske analyser af sammenhængen mellem elevernes vanskeligheder i 0. klasse og skolernes indsats viser, at især følgende generelle indsats især har en positiv virkning på elevernes koncentration, indlæringssevne og læringsudbytte. Det drejer sig om:

1. Flere timer med andetsproglærer i 0. klasse, hvilket både kan have betydning for de tosprogede elever i klassen og de sprogligt svage elever med etnisk dansk baggrund (jf. Mehlbye m.fl. 2012).

Derudover synes følgende generelle indsats i 0. klasse at have en vis, omend svagere, positiv betydning:

2. Skole og SFO samarbejder om at styrke elevernes læringsparathed
3. Skolen arbejder med bestemte pædagogiske og læringsmæssige tilgange i undervisningen
4. Der er flere timer med børnehaveklasseassistent i 0. klasse
5. I undervisningen sker gruppeinddelingen af eleverne ved at de fagligt svageste og de fagligt stærkeste elever indgår i et fælles gruppesamarbejde
6. En konsulent etablerer særlige målrettede aktiviteter for eleverne med vanskeligheder i 0. klasse
7. Skolen gennemfører særlige rådgivende samtaler med forældre til elever med vanskeligheder
8. Skolen etablerer legegrupper for eleverne uden for skoletid.

I den foreliggende undersøgelse er det undersøgt, hvilken betydning indsatsen over for elever med vanskeligheder har for udviklingen i elevernes trivsel og læring i 1. klasse. Det har derimod ikke været muligt at undersøge betydningen af indsatsen i 1. klasse, da eleverne kun følges frem til og med 1. klasse og ikke videre i skoleforløbet.

I undersøgelsen er det analyseret, hvilken betydning skolens konkrete indsats over for den enkelte elev med vanskeligheder i 0. klasse har over for eleven, når eleven går i 1. klasse. Her ses en positiv sammenhæng med udviklingen i den enkelte elevs vanskeligheder og udviklingen i barnets trivsel og læring i 1. klasse i forhold til følgende indsats:

1. Støtte til eleven ved PPR, fx i form af psykolog, fysio-/ergoterapeut eller tale- og hørekonsulent i 0. klasse betyder, at eleven trives bedre i 1. klasse end i 0. klasse

2. Støttepædagog i SFO/fritidsordningen i 0. klasse har en positiv sammenhæng med, at eleven trives bedre i 1. klasse end i 0. klasse
3. Særlig støtte til eleven med vanskeligheder i lektiecafé i 0. klasse hænger sammen med, at barnets sociale og psykiske velfærd er bedre i 1. klasse end i 0. klasse
4. Andre og særlige former for støtte i skolen målrettet den enkelte elevs behov har en positiv sammenhæng med, at elevens indlæringsevne og læringsudbytte er bedre i 1. klasse end i 0. klasse.

En del andre støttende indsatser i 0. klasse synes således ikke umiddelbart at have nogen stor betydning for udviklingen i elevernes vanskeligheder, da de fleste elever fortsat har vanskeligheder i 1. klasse, men om den etablerede støtte har det på længere sigt, dvs. senere i skoleforløbet, kan der ikke siges noget sikkert om, da eleverne alene følges frem til og med 1. klasse. Skolerne oplyser således i lighed med forældrene, at de fleste elever med vanskeligheder i 0. klasse fortsat har vanskeligheder i 1. klasse, idet det gælder for 74 % af eleverne, som havde problemer i 0. klasse. 60 % af skolerne mener dog, at indsatsen i 0. klasse alligevel har haft en positiv effekt.

Konklusion

Hvad kan kommunerne gøre for at styrke børns trivsel i skolen?

Undersøgelsen viser, at samarbejde på tværs af daginstitutioner, skoler og SFO har en positiv betydning for trivslen og læringen hos elever med vanskeligheder. I indsatsen over for elever med særlige vanskeligheder har PPR også en central rolle.

Det tværfaglige såvel som det tværsektorielle samarbejde er således centralt i støtten til børn med vanskeligheder i skolestarten.

Det kan således anbefales at se nærmere på den gavnlige virkning af, at daginstitutionerne oplyser skolerne om børnenes vanskeligheder inden skolestart.

Derudover synes det også at have en vis positiv betydning, at daginstitutionerne anvender skoleparathedsvurderinger, inden børnene skal starte i skolen, hvilket formodentlig hænger sammen med, at de børn, der ikke er parate til at starte i skolen, udskyder deres skolestart.

Der bør i kommunerne også være opmærksomhed på styrken af samarbejdet mellem skolens indskoling og SFO om aktiviteter med henblik på at støtte elevernes læringsparathed, hvilket kan styrke den fælles opmærksomhed og indsats over elever med vanskeligheder.

En lektiecafé på skolen, hvor eleverne med vanskeligheder kan få støtte og hjælp, fremmer også elevernes læring og trivsel.

Hvad angår den enkelte undervisningssituation peger resultaterne på, at det kan have en positiv betydning, at der er en andetsproglærer i forholdsvis mange timer med i undervisningen. Det synes også at have en vis betydning, at der er en klar pædagogisk tilgang til undervisningen, ligesom det kan være en fordel, at eleverne i gruppearbejde opdeles således, at de fagligt svage og de fagligt stærke elever er i gruppe sammen.

Derudover ses også en vis positiv betydning af, at en konsulent iværksætter særlige aktiviteter for børn med vanskeligheder i skolen, og at skolen iværksætter særlige rådgivende

samtaler med forældre med børn med vanskeligheder, samt at skolen etablerer legegrupper for eleverne efter skoletid.

Hvad angår konkrete indsatser målrettet det enkelte barn med vanskeligheder viser undersøgelsen, at bistand fra kommunens PPR, støtte fra støttepædagog i SFO og lektiecafé forbedrer elevernes trivsel og læring.

Der iværksættes udover de ovenfor nævnte aktiviteter og indsatser en række andre indsatser. Disse synes ikke at have umiddelbar positiv betydning for eleverne med vanskeligheder i indskolingen, men det kan ikke udelukkes, at de har det på længere sigt.

1 Indledning

1.1 Baggrund for undersøgelsen

Skolestart er noget, børn og forældre glæder sig til, men det er ikke lige let for alle børn at starte i skolen. Undersøgelser viser nemlig, at der er en stor del af børnene, som ikke trives i skolen og har større eller mindre problemer, når de starter i skolen.

Undersøgelsen beskriver og analyserer, børnenes trivsel og udvikling i skolestarten, hvordan daginstitutioner og folkeskoler samt skolernes SFO (skolefritidsordninger) tilrettelægger skolestarten, og hvilke aktiviteter og indsatser, de sætter i værk over for de elever, der har større eller mindre vanskeligheder i skolestarten. Målet med denne undersøgelse er således at klarlægge, hvilke indsatser der bliver gennemført over for børn med vanskeligheder i skolestarten, og hvilken effekt disse har. Der skal derfor tegnes et billede af, hvilke indsatser der har effekt på elevernes læring, trivsel og udvikling i deres første skoleår, med henblik på at forebygge at børnene udvikler alvorligere problemer senere i deres skolegang.

Denne rapport er baseret på en undersøgelse af omkring 2.000 repræsentativt udvalgte børn, der startede i 0. klasse i august 2012. Disse børn følges, fra de starter i 0. klasse frem til slutningen af deres skolegang i 1. klasse via spørgeskemaundersøgelser med deres forældre. Desuden er daginstitutioner, skoler og SFO'er blevet spurgt om deres indsats over for børn i skolestarten. Det centrale i denne undersøgelse er således at belyse, hvilke indsatser der gennemføres i daginstitutioner, 0. klasser, SFO'er og 1. klasser over for de børn, der har vanskeligheder, og hvilken effekt disse har for børnenes trivsel, læring og udvikling i løbet af deres første skoleår.

1.2 Formål med undersøgelsen

Formålet med undersøgelsen var at undersøge, hvad dagtilbud, folkeskoler, herunder SFO, gør for elever, der har vanskeligheder i skolestarten. Undersøgelsen skal i den forbindelse undersøge, hvilke indsatser der har en positiv betydning for elevernes læring, trivsel og udvikling i de første skoleår.

Undersøgelsen er opdelt i tre delundersøgelser. Den første delundersøgelse omhandler dagtilbuddenes skoleparathedsarbejde, dvs. at den skal afdække indsatser i forhold til forberedelse af eleverne til skoletiden i de udvalgte børns dagtilbud. Det gælder dagtilbuddenes pædagogiske rammer, og hvilke særlige indsatser dagtilbuddene har for at hjælpe eleverne til skoletiden. Det undersøges i denne forbindelse, hvilken kommunikation der har været mellem dagtilbud og skoler samt SFO forud for skolestart. Det vurderes også, hvor stor en andel af børnene i dagtilbuddene, der er vurderet til at have vanskeligheder i skolestarten.

Den anden delundersøgelse omhandler, hvor stor en andel af eleverne der har vanskeligheder i skolestarten, samt hvilke typer af vanskeligheder. Som minimum skal det undersøges, om eleverne er 1) glade for og trives med at i skole, 2) om de har sociale eller psykiske vanskeligheder, 3) om de deltager konstruktivt i undervisningen, herunder om de har koncentrationsvanskeligheder eller andre former for vanskeligheder, 4) om de har en eller flere indlæringsvanskeligheder, og 5) om de har et tilfredsstillende læringsudbytte, som minimum i dansk og matematik.

I tredje delundersøgelse skal det undersøges, hvilke indsatser der generelt har til formål at styrke elevernes læring, trivsel og udvikling i skolestarten både i skoletiden og i SFO'en, samt hvilke indsatser der gennemføres i forhold til enkelte elever, der har vanskeligheder i skolestarten.

Den generelle karakterisering af undervisningen indeholder beskrivelser af undervisningstiden, medarbejdere, der gennemfører undervisningen, teamsamarbejder, samarbejder med særlige ressourcepersoner (konsulenter, særlige videnspersoner o.l.), pædagogisk tilgang og didaktiske overvejelser.

Med hensyn til SFO undersøges samarbejdet mellem pædagoger og medarbejdere i skolen, SFO'ens pædagogiske indsatser, og hvorvidt SFO'en har iværksat særlige aktiviteter, der skal understøtte elevernes læring, trivsel og udvikling.

Det undersøges også, om der er givet særlig støtte til elever med vanskeligheder, om der er særlige initiativer i forhold til skole-hjem-samarbejdet og samarbejdet med eksterne ressourcepersoner, herunder PPR og socialforvaltningen.

I delundersøgelse 3 undersøges også betydningen af indsatserne i 0. klasse i slutningen af 1. klasse med hensyn til, om eleverne er 1) glade for og trives med at i skole, 2) om de har sociale eller psykiske vanskeligheder, 3) om de deltager konstruktivt i undervisningen, herunder om de har koncentrationsvanskeligheder eller andre former for vanskeligheder, 4) om de har en eller flere indlæringsvanskeligheder, og 5) om de har et tilfredsstillende læringsudbytte, som minimum i dansk og matematik.

I den forbindelse undersøges det, om der er sket en udvikling i, hvilke elever der har vanskeligheder i skolen fra 0. til 1. klasse, herunder om der har været en virkning af både de generelle og de særlige indsatser i forhold til eleverne.

I analyserne indgår betydningen af elevernes sociale baggrund, dvs. forældrenes uddannelsesbaggrund, indkomst o.l. samt deres kulturelle aktiviteter og fritidsaktiviteter. Betydningen af elevernes køn belyses også.

Undersøgelsen er gennemført ved en spørgeskemaundersøgelse til henholdsvis skoler, SFO og elevernes forældre, både mens eleverne gik i 0. klasse og i 1. klasse.

1.3 Metode og datagrundlag

Ud fra ønsket om at få et repræsentativt udsnit af elever i 0. klasse skete der indledningsvist et tilfældigt udtræk af 200 skoler, som dannede basis for undersøgelsen. Ud fra disse skoler udvalgte daginstitutioner, SFO og elever til undersøgelsen, idet omkring 3.000 elever fra de 200 skoler blev udtrukket tilfældigt til undersøgelsen.

I det følgende afsnit beskrives fremgangsmåden i udtrækningen af skoler, elever, SFO og daginstitutioner.

Udtræk af 200 skoler til undersøgelsen

Vi udtrak en repræsentativ stikprøve af 0. klasse-elever, der startede i almindelige folkeskoler i efteråret 2012¹, ved at sikre, at alle elever har lige stor sandsynlighed for at blive udtrukket.

I et design med klyngeudvælgelse (dvs. hvor der udtrækkes et antal elever pr. udtrukken skole) sikres dette i en totrinsprocedure:

Først trækkes et antal skoler med en sandsynlighed, der er proportional med deres størrelse målt ved antal 0. klasse-elever². Det gør, at store skoler har en større sandsynlighed for at blive udtrukket end små skoler.

I andet trin udtrækkes så samme antal elever i hver skole³. I dette trin vil elever i store skoler have mindre sandsynlighed for at blive udtrukket end elever i små skoler. Til sammen med første trin (hvor store skoler har større sandsynlighed for at blive udtrukket) vil hver elev i populationen have den samme sandsynlighed for at være med i stikprøven, uanset skolestørrelsen.

Til udtræk af stikprøven blev der brugt en elektronisk liste fra Danmarks Statistik omfattende alle uddannelsesinstitutioner i 2010 (Undervisningsministeriets Institutionsregister inst2010), og som indeholder oplysninger bl.a. om skoletype (fx almindelig folkeskole, privat grundskole, specialskole). Fra det integrerede elevregister i Danmarks Statistik (kotet2010) genereres dertil oplysninger om antallet af 0. klasse-elever på hver enkelt skole, som bruges som et estimat på antallet af 0. klasse-elever i 2012. Fremgangsmåden skyldes, at det faktiske antal 0. klasse-elever for efteråret 2012 endnu ikke er kendt på tidspunktet for stikprøveudtrækket af skolerne.

Som beskrevet ovenfor udtrækkes skolerne med en sandsynlighed, der er proportional med deres størrelse målt ved antal 0. klasse-elever. I bestræbelserne på at sikre repræsentativitet kan det yderligere være en fordel at prøve at "styre" det tilfældige element i udtrækket. Vi implementerer derfor en lignende praksis, som når den danske stikprøve af skoler i den internationale PISA-undersøgelse udtrækkes^{4 5}.

Vi trækker skoler fra en liste, hvor skolerne er sorteret først efter geografisk tilhørsforhold (region) og dernæst efter størrelse. Herved sikres en mere jævn fordeling med hensyn til geografi og skolestørrelse i udtrækket, end der forventeligt vil være i et udtræk uden styring. Stikprøven er i sin endelige form således tilnærmelsesvis stratificeret på region og skolestørrelse.

Det kan være en fordel at styre det tilfældige element i et stikprøveudtræk, hvor der trækkes relativt få enheder (her: skoler) ud af en stor population af skoler, da stikprøven ellers nemt kan blive domineret af den ene eller anden type skole, hvilket er u hensigtsmæssigt i

¹ For at fokusere stikprøven og analysen begrænses undersøgelsen til elever i almindelige folkeskoler, dvs. at elever i specialskoler ikke er med i undersøgelsen.

² I praksis må vi basere vægtningen på en tidligere årgang af 0. klasse-elever (2010). Dette fordi skolerne skal trækkes allerede før skolestart 2012 med henblik på at kontakte skolerne og få deres accept til at medvirke i vores undersøgelse i maj/juni 2012.

³ I praksis må vi basere vægtningen på en tidligere årgang af 0. klasse-elever (2010). Dette fordi skolerne skal trækkes allerede før skolestart 2012 med henblik på at kontakte skolerne og få deres accept til at medvirke i vores undersøgelse i maj/juni 2012.

⁴ Egelund, Niels; Helene Sørensen, Annemarie Møller Andersen og Torben Pilegaard Jensen (2007): PISA 2006 – Danske unge i en international sammenhæng. Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.

⁵ Proceduren er beskrevet i School Sampling Preparation Manual – PISA 2009 Main study, OECD, 2008 og i Ross, Kenneth N.: Sample Design for Educational Survey Research, Quantitative Research Methods in Educational Planning, Module 3, UNESCO International Institute for Educational Planning (iiep).

forhold til repræsentativiteten. Vi udtrækker således omtrent hver 7. skole nedad listen⁶, men hvor hver skoles udtrækssandsynlighed er proportional med dens størrelse.

Erstatningsskoler Et centralt element i vores stikprøvedesign er, at der som led i stikprøve-udvælgelsen for hver af de udtrukne skoler udtrækkes en reserveskole og en 2. reserveskole. Det er derfor kun problematisk for repræsentativiteten, hvis ingen af de tre udvalgte skoler deltager. Forudsætningen er, at de tre skoler har samme geografiske tilhørsforhold og har lignende størrelse. Både reserveskoler og 2. reserveskoler er tilfældigt udtrukket, idet skolen, der på udtrækslisten er placeret efter den udtrukne skole, automatisk vælges som reserveskole, mens skolen før den udtrukne skole automatisk defineres som 2. reserveskole.

Den praktiske gennemførelse af stikprøveudtræk blandt skolerne

Vi udvælger stikprøven af skolerne ved at bruge en såkaldt lotteriseddeltilgang. Vi begynder med at generere en skoleliste ud fra Danmarks Statistiks (uddannelses-) institutionsregister samt oplysninger fra det integrerede elevregister om 0. klasse-elever. Listen indeholder desuden oplysning om, hvilken region skolen ligger i.

Vi medtager i listen kun almindelige folkeskoler. Vi ser desuden bort fra meget små skoler med færre end 5 elever på 0. klasse-niveau. Skolerne i listen sorteres efter geografi (regioner) samt antal elever i 0. klasse. Tabel 1.1 viser et (anonymiseret) udsnit af vores skoleliste.

Ud over de tre første søjler indgår søjlerne (3) og (4), som bruges til at foretage selve udtrækket. Søjle (6) viser, hvilke skoler der er udtrukket til hovedstikprøven (SK), samt reserveskoler (R1) og 2. reserveskoler (R2).

Skolerne skal trækkes med en sandsynlighed, der er proportional med antallet af elever i målgruppepopulationen (0. klasse-elever) på skolen. Det gøres ved at tildele et antal 'lotterisedler' til hver skole, således at den første skole på listen, Skole 1, med 80 0. klasse-elever får 80 lotterisedler, der er nummereret fra 1 til 80 (søjle 5). Den anden skole, Skole 2, med 78 0. klasse-elever får 78 lotterisedler, der har numrene 80 til 158, osv.

Da vi skal udtrække 200 skoler, skal vi finde 200 'vindernumre'. Andelen af antallet vindernumre blandt alle lotterisedler kaldes 'stikprøveudtagningsinterval'. I vores undersøgelse er stikprøveudtagningsintervallet $57.736/200=289$, dvs. at hvert lotterinummer (= hver 0. klasse-elev) skulle have en 1 i 289 chance for at blive udtrukket som vindernummer.

Vindernumrene trækkes ved at bruge en 'tilfældig udvalgt start – kontant interval'-procedure, hvor et startnummer i intervallet 1 til 289 bliver tilfældigt udtrukket som første vindernummer, og de følgende bliver trukket ved at lægge 289 til det foregående vindernummer. Hvis fx 217 trækkes tilfældigt som det første vindernummer, vil de følgende vindernumre være 506, 795, 1084 osv., indtil 200 vindernumre er trukket. Det resulterer i, at skolerne med numrene 3, 7, 11 og 16 på skolelisten bliver udtrukket som de første 4 ud af i alt 200 skoler. Skolerne 205 og 556 udtrækkes som nummer 23 og 70 (jf. tabel 1.1). Desuden trækkes den skole, der kommer direkte efter hver udtrukken skole, som reserveskole (R1), og den skole, der på listen ligger lige før den udtrukne skole, vælges som 2. reserveskole (R2).

⁶ Idet vi trækker 200 ud af omtrent 1.400 folkeskoler.

Tabel 1.1 Anonymiseret udsnit af skolelisten til stikprøveudtræk

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Skole	Region	Antal 0. kl. elever	Akkumuleret antal 0. kl. elever	"Lotteri-numre"	Udtrukne skoler
Skole 1	Nordjylland	80	80	1-80	
Skole 2	Nordjylland	78	158	81-158	R2_1
Skole 3	Nordjylland	78	236	159-236	SK_1
Skole 4	Nordjylland	77	313	237-313	R1_1
Skole 5	Nordjylland	75	388	314-388	
Skole 6	Nordjylland	74	462	389-462	
Skole 7	Nordjylland	71	533	463-533	
Skole 8	Nordjylland	71	604	534-604	
.
.
Skole 199	Midtjylland	120	6.028	5908-6028	
Skole 200	Midtjylland	110	6.138	6029-6138	
Skole 201	Midtjylland	108	6.246	6139-6246	
Skole 202	Midtjylland	103	6.349	6247-6349	
Skole 203	Midtjylland	98	6.447	6350-6447	
Skole 204	Midtjylland	97	6.544	6448-6544	R2_23
Skole 205	Midtjylland	96	6.640	6543-6640	SK_23
Skole 206	Midtjylland	96	6.736	6641-6736	R1_23
.
.
Skole 554	Syddanmark	113	19.992	19879-19992	
Skole 555	Syddanmark	100	20.092	19993-20092	R2_70
Skole 556	Syddanmark	87	20.179	20093-20179	SK_70
Skole 557	Syddanmark	83	20.263	20180-20263	R1_70
Skole 558	Syddanmark	81	20.345	20264-20345	
.
.

Når vi sammenholder stikprøven af 200 skoler med den samlede population af de 1.426 skoler, som opfylder kriterierne til udvælgelse med hensyn til fordeling over regioner og skolestørrelse (målt ved antal 0. klasse-elever), så er fordelingen i den udtrukne stikprøve meget lige den i hele skolepopulationen (tabel 1.2). Der indgår både helt små skoler og helt store skoler, og skolerne er placeret i forskellige dele af landet.

Tabel 1.2 Fordeling på region og skolestørrelse (antal 0. kl. elever i 2010) af population, stikprøve og de deltagende skoler

Region	Populati- on	Stikprøve	Deltagen- de skoler	Skole- størrelse*	Populati- on	Stikprøve	Deltagen- de skoler
Nordjylland	10,2 %	10,0 %	10,1 %	5-20	8,2 %	8,0 %	4,2 %
Midtjylland	24,0 %	24,5 %	20,2 %	21-40	22,7 %	23,0 %	25,2 %
Syddanmark	21,8 %	21,5 %	22,7 %	41-60	32,1 %	32,0 %	31,1 %
Hovedstaden	28,7 %	28,5 %	28,6 %	61-80	25,4 %	25,5 %	25,2 %
Sjælland	15,2 %	15,5 %	18,5 %	81+	11,5 %	11,5 %	14,3 %

* Antal 0. kl. elever

Udtræk af elever til undersøgelsen

Vi ønskede en stikprøve på ca. 3.000 børn af hensyn til at have et tilstrækkeligt stort datagrundlag for de efterfølgende analyser, især med hensyn til at sikre et rimeligt omfang af elever med vanskeligheder. Det blev Danmarks Statistik, der udtrak 3.028 elever fra de 126 skoler, som gav tilsagn om, at de ville deltage i undersøgelsen, idet der som udgangspunkt blev udtrukket 15 0. klasse-elever fra hver skole. Det betød, at på nogle skoler (de små skoler) blev alle elever udtrukket til undersøgelsen, mens der på de store skoler kun blev udtrukket nogle af eleverne tilfældigt. Det var Danmarks Statistik, der udtrak elever til undersøgelsen af hensyn til elevernes anonymitet. Det var efter datatilsynets regelsæt ikke muligt for os selv at lave udtrækket, derfor blev spørgeskemaundersøgelsen også gennemført af Danmarks Statistik. Data fra undersøgelsen inklusive oplysninger om elevernes forældrebaggrund blev efterfølgende udleveret til KORA i anonymiseret form.

Udtræk af SFO og daginstitutioner

Udtrækket af SFO og daginstitutioner skete på basis af de 200 skoler, som blev udtrukket til at deltage i undersøgelsen. Da det kun lykkedes for os at få accept fra 126 skoler med hensyn til at deltage i undersøgelsen, blev det de 126 skolars tilhørende SFO eller fritidshjem (i enkelte tilfælde, hvor der ikke var tilknyttet en SFO til skolen), der indgik i undersøgelsen.

Med hensyn til de daginstitutioner, eleverne i 0. klasse havde gået i, blev skolerne i den første spørgeskemaundersøgelse rettet mod dem bedt om at oplyse, hvilke tre daginstitutioner de især modtog elever fra. På denne måde blev 253 daginstitutioner udtrukket til at deltage i undersøgelsen.

1.4 Spørgeskemaundersøgelser med daginstitutioner, skoler/SFO og forældre

Rapporten er baseret på resultater fra spørgeskemaundersøgelser blandt skoler, dagtilbud og forældre til elever i 0. klasserne på de udtrukne skoler, som accepterede at deltage i undersøgelsen.

Der blev udsendt spørgeskemaer over to dataindsamlingsforløb. Ved første dataindsamling i november 2012 blev der sendt spørgeskema til skoler, SFO, daginstitutionsledere og spørgeskema til forældre til udvalgte elever på de skoler, der indvilligede i at deltage i undersøgelsen. Andet dataindsamlingsforløb foregik i marts 2014. Her blev der endnu en gang

sendt spørgeskema ud til skoler, spørgeskema til SFO-ledere og spørgeskema til forældrene med fokus på børnenes vanskeligheder ved skolestart og indsatsen over for elever med vanskeligheder.

Der var 126 skoler, der indvilligede i at deltage i undersøgelsen. Datagrundlaget i indeværende undersøgelse har derfor taget udgangspunkt i 126 skoler, 126 SFO'er, 132 daginstitutioner, som skolerne fortrinsvis modtog elever fra, samt 2.104 forældre til elever på de 126 skoler udtrukket tilfældigt af Danmarks Statistik, som samlet udtrak 3.000 elever fra de 126 skoler med ca. 15 0. klasse-elever på hver skole.

Nedenfor er processen omkring dataindsamlingen beskrevet samt hvilke hovedtemaer, der indgik i de enkelte spørgeskemaundersøgelser.

Skoleundersøgelsen

Skoler, der indgik i undersøgelsen

Som nedenstående oversigtstabel illustrerer, startede forløbet maj/juni med at kontakte de 200 skoler, som blev udtrukket til undersøgelsen. Kriterierne for udvælgelsen var som ovenfor beskrevet, at det skulle være almindelige folkeskoler og derfor ikke specialskoler, efterskoler e.l. Derudover skulle der være minimum 51 elever i 0. klasse på den enkelte skole i det pågældende skoleår.

Mange skoler var på undersøgelsestidspunktet blevet sammenlagt, men afdelingerne af skolen (som bestod af de tidligere sammenlagte skoler) havde fortsat eget institutionsnummer. Derfor blev det i nogle tilfælde en afdeling af de nye store sammenlagte skoler, der blev udtrukket til undersøgelsen. Dette skete i 12 tilfælde.

Blandt de 200 skoler, som kontaktedes indledningsvist, var der 108 skoler, der tilkendegav, at de gerne ville deltage i undersøgelsen. De resterende 92 skoler gav enten ikke nogen tilbagemelding, eller også meldte de tilbage, at de desværre ikke følte sig i stand til at deltage grundet tidsmangel, eller fordi de stod midt i en fusionsproces.

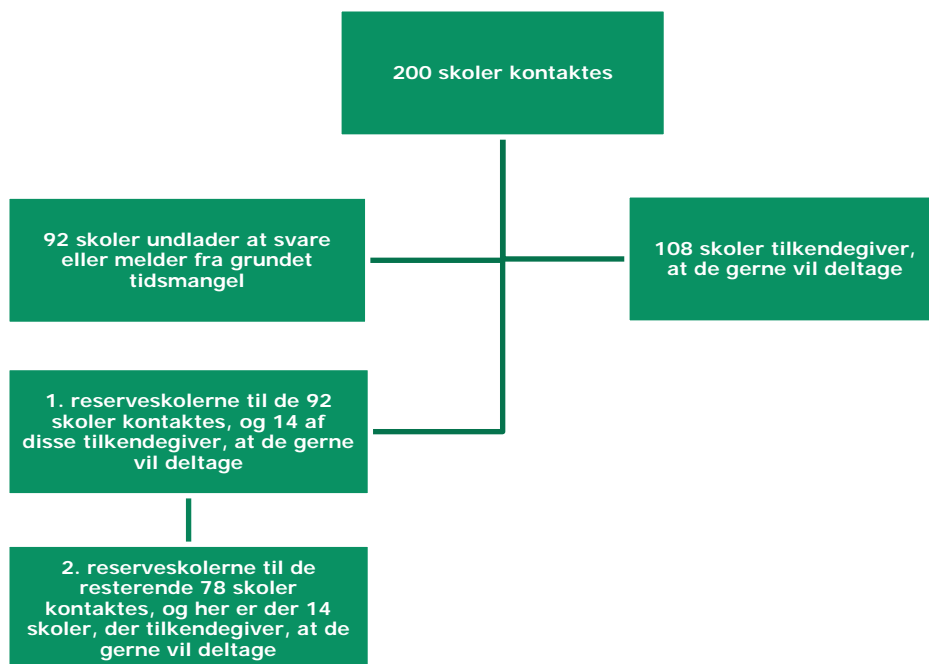
Derefter kontaktedes 1. reserveskolerne til de 92 skoler, der ikke havde meldt tilbage, eller som ikke havde mulighed for at deltage. I denne kontakt var der 14 skoler, der meldte tilbage, at de gerne ville deltage i undersøgelsen.

Der blev herefter gjort et sidste forsøg ved at kontakte 2. reserveskolerne til de 78 udtrækningsskoler, der havde meldt fra eller ikke havde tiden til at deltage. Blandt disse var der fire skoler, der sagde ja til at deltage.

På denne måde kontaktedes i alt 370 skoler, hvoraf 126 gav deres tilsagn om at ville deltage (34 % af de kontaktede skoler).

Datagrundlaget blev således baseret på 126 skoler. Vi bad i kontakten til skolerne om, at skolerne oplyste om, hvem der skulle udgøre kontaktpersonen på skolen. Ud fra disse oplysninger bestod kontaktpersonerne af 54 skoleledere og 72 indskolingsledere, som var dem, der modtog spørgeskemaerne, og som overvejende var de personer, som besvarede spørgeskemaet. Med udgangspunkt i disse kontaktoplysninger udsendtes spørgeskemaet den 16. november 2012 til de 126 skoler, der havde tilkendegivet, at de gerne ville deltage i undersøgelsen. Herefter sendte vi første påmindelse ud den 28. november og endnu en påmindelse ud 14 dage efter.

Figur 1.1 Oversigt over indsamlingsforløb af de deltagende skoler

126 skoler havde takket ja til at være med i undersøgelsen, men kun 99 skoler returnerede spørgeskemaet i udfyldt stand (87 spørgeskemaer kom retur med besvarelser på alle spørgsmål, og 12 spørgeskemaer kom retur med delvise besvarelser). Grundlaget for data fra skolerne udgør således 99 skolers besvarelser med en svarprocent på 79 %.

Anden del af spørgeskemaundersøgelsen påbegyndte vi i marts 2014, hvor vi sendte et spørgeskema ud til de 126 skoler, der tilbage i 2012 havde tilkendegivet, at de gerne ville være med i undersøgelsen. Inden udsendelsen tjekkede vi samtliges kontaktoplysninger for at sikre os, at det var de nyeste kontaktoplysninger på skoleledere og indskolingsledere, vi lå inde med.

I den anden spørgeskemaundersøgelse stilet til skolerne, kom 63 spørgeskemaer retur i udfyldt stand, dvs. en anden runde, var det alene 50 % af skolerne, der besvarede spørgeskemaet. Baggrunden var ifølge oplysninger fra skolerne især, at skolerne havde travlt med at planlægge og implementere den nye skolereform.

Hovedtemaer i spørgeskemaundersøgelserne til skolerne

- Hvor stor en andel af eleverne i 0. klasse og i 1. klasse har vanskeligheder, og hvilke typer af problemer drejer det sig om?
- Har lærerne både i 0. klasse og i 1. klasse – ud fra deres vurdering – tilstrækkelig viden om de børn, de modtager, og dermed hvordan de især skal imødekomme de særlige børns behov for støtte og opmærksomhed?
- Er der børn, som udviser problemer, som man ikke på forhånd kunne have vidst ville have/få problemer i indskoling – og hvordan har man håndteret disse?
- Hvilke indsatser er sat i værk over for elever med vanskeligheder?
- Hvordan er elevernes deltagelse i undervisningen, og hvordan er undervisningen struktureret og tilrettelagt?
- Har eleverne et tilfredsstillende læringsudbytte i dansk og matematik?

- Tilrettelæggelsen af undervisningen – antal lektioner og fag samt teamsamarbejde omkring undervisningen?
- Hvilke overvejelser har lærerne/skolen omkring den pædagogiske og didaktiske tilgang til undervisningen?

SFO-undersøgelsen

SFO'er der indgik i undersøgelsen

På hver af de 126 skoler, som havde givet deres tilsagn om at deltage i undersøgelsen, sendtes også et spørgeskema til skolens SFO (skolefritidsordning). Nogle enkelte skoler havde ingen SFO. I disse tilfælde sendtes et spørgeskema til det fritidshjem, skolen angav, at deres børn især blev passet på. De 126 SFO-ledere/fritidshjemsledere modtog spørgeskemaet den 16. november 2012. Den 28. november sendtes første påmindelse, og i forlængelse heraf sendtes midt i december anden og sidste påmindelse. Blandt de 126 SFO-ledere, der havde modtaget et spørgeskema var der 76, der besvarede alle spørgsmål, 11, der besvarede nogen spørgsmål, og 4, der frafaldt i løbet af besvarelsen. Datagrundlaget, vi har arbejdet ud fra, udgjorde således spørgeskemabesvarelser fra 87 SFO'er. Svarprocenten blev således 73 %.

I marts 2014 sendtes spørgeskema igen ud til skolernes SFO-ledere på samme tidspunkt som til skolerne. Forinden opdateredes kontaktoplysningerne på SFO-lederne. I denne omgang svarede lidt over halvdelen af SFO'erne, dvs. svarprocenten blev på 53 %.

Hovedtemaer i SFO-undersøgelsen

- Hvor mange af børnene fra 0. klasserne og fra 1. klasserne i SFO har vanskeligheder, og hvilke tiltag er sat i værk for at imødekomme børnenes vanskeligheder?
- Hvilke tilbud og initiativer har SFO generelt og over for børn med vanskeligheder omkring skolestarten, og hvilke typer af vanskeligheder kan de især tage sig af – er der fx en arbejdsdeling med skolen, hvor SFO især arbejder med udvikling af de sociale kompetencer?
- Hvordan har man organiseret sig i SFO'en, og hvilke særlige tiltag har man over for børn i skolestarten såvel dem med som dem uden vanskeligheder?
- Hvad vægtes i den pædagogiske tilgang til børn i indskoling?
- Hvordan samarbejdes med skolen om børn med særlige vanskeligheder og behov?
- Har man tilbud fx om lektiecafé, og hvordan foregår samarbejdet om denne med skolen?

Både SFO og skole er desuden blevet spurgt om:

- Hvordan forløber samarbejdet med PPR og socialforvaltningen omkring børn med vanskeligheder?
- Kan man som lærer både få hjælp, når problemerne er omkring børn, der helt tydeligt har problemer, og omkring de børn, hvor man "fornemmer", at de måske er på vej til at få problemer?
- Hvilke andre ressourcepersoner kan man som lærer/SFO-pædagog i øvrigt trække på (tale-høre-konsulent, fysioterapeut m.m.)?
- Hvordan forløber skole-hjem-samarbejdet – deltager fx såvel SFO som skole sammen i forældresamtaler/-konsultationer i indskoling?
- Arbejder man med inkluderende pædagogik og hvordan – og sker det i et samarbejde mellem skole og SFO?

Daginstitutionundersøgelsen

Daginstitutioner, der indgik i undersøgelsen

Skolerne blev i spørgeskemaundersøgelsen rettet mod dem spurgt om, hvilke tre daginstitutioner de hyppigst fik deres nye 0. klasse-børn fra (jf. ovenfor). Skolerne angav på denne måde 253 daginstitutioner. Lederne af de 253 daginstitutioner modtog efterfølgende, dvs. i slutningen af december 2012, et spørgeskema. I forlængelse af denne udsendelse sendtes 1. påmindelse den 18. januar 2013, 2. påmindelse den 4. februar og tredje og sidste påmindelse den 7. marts 2013. Ud af de 253 daginstitutionsledere, der havde modtaget et spørgeskema i forbindelse med undersøgelsen, besvarede 85 daginstitutionsledere alle spørgsmål, og 35 besvarede nogle spørgsmål.

Dermed blev datagrundlaget for daginstitutionerne her 120 spørgeskemaer, som svarede til en svarprocent på 47 %.

Daginstitutionerne indgik kun i undersøgelsen i første undersøgelses år, da temaet for spørgeskemaet omhandlede daginstitutionernes indskolingsaktiviteter og erfaring med børn, som, de forventede, ville få vanskeligheder af en eller anden karakter i skolestarten.

Hovedtemaer i spørgeskemaerne til daginstitutionerne

- Har daginstitutionen en særlig pædagogisk tilgang generelt og over for børn med vanskeligheder?
- Hvor mange børn har udvist vanskeligheder i daginstitutionen og af hvilken karakter?
- Har daginstitutionen fået tilført ekstra ressourcer?
- Har daginstitutionen særlige initiativer/aktiviteter for børn med vanskeligheder og deres forældre?
- Hvordan forbereder daginstitutionen børnene på den kommende skolegang i 0. klasse?
- Har der i foråret 2012 været børn, som daginstitutionen vurderer ikke er skoleparate, og hvis ja, hvor mange – og bliver skolestart udskudt af den grund?

Elevundersøgelsen ved spørgeskema til elevernes forældre

Elever, der indgik i undersøgelsen

På de 200 udtrukne skoler blev 3.000 børn tilfældigt udtrukket via Danmarks Statistik med ca. 15 elever på hver skole. Forældrene til disse 3.000 børn blev herefter kontaktet via Danmarks Statistik, som gennemførte undersøgelsen på KORAs vegne af hensyn til at sikre forældres og elevers anonymitet. Heraf kom der besvarelser fra forældre til 2.104 elever. Dette giver en svarprocent på 70 %.

Baggrunden for, at 924 forældrepar ikke svarede, var i 593 tilfælde, fordi de ikke svarede på de telefoniske opkald. I 101 tilfælde nægtede forældrene at deltage. I 6 tilfælde var der bortfald af andre årsager. I 18 tilfælde var der for store sprogvanskeligheder, og i 204 tilfælde kunne man ikke finde frem til et telefonnummer til det pågældende forældrepar⁷.

Nærmere fortalt blev spørgeskemaet den 18. december 2012 sendt ud elektronisk til forældrene til de 3.000 børn fra de 126 udvalgte skoler. Heraf svarede som førnævnt forældrene til 2.104 børn på spørgeskemaet. Heraf var der 1.593 forældre, der svarede på det i forlængelse af udsendelsen den 18. december. Derefter blev der udsendt en påmindelsesmail. Mellem den 3. januar 2013 og den 20. januar 2013 blev der herefter taget telefonisk kontakt til de resterende forældrepar op til 4 gange. Spørgeskemaet blev udfyldt igennem en

⁷ Danmarks Statistik, dokumentation af interviewundersøgelse, forår 2012.

telefonisk kontakt ved 511 tilfælde. Her var der mere konkret en medarbejder fra Danmarks Statistik, der kontaktede forældreparrene, og igennem telefoninterview blev spørgeskemaet udfyldt.

Foråret 2014 udsendtes endnu et spørgeskema til 2.917 elever forældre, idet 59 forældre i første spørgeskemaundersøgelse havde oplyst, at de ikke ønskede at deltage i undersøgelsen, og 28 elever forældre kunne der ikke findes kontaktoplysninger på. Det vil sige, at der sendtes spørgeskema til i alt 2.913 elever forældre. Blandt disse var der et bortfald på 38 forældre, hvor sprogvanskeligheder umuliggjorde deres deltagelse i undersøgelsen, også selvom spørgeskemaet forsøgt besvaret ved telefoninterview. Det vil sige, at der kunne komme svar fra i alt 2.875 elever forældre. Af disse deltog 2.026 af forældrene i undersøgelsen, dvs. svarprocenten blev på 70 %.

Hovedtemaer i forældreundersøgelsen

Forældrene er spurgt om følgende:

- Barnets trivsel og deltagelse i undervisningen
- Barnets pasning uden for skoletiden
- Barnets pasning, før det startede i skolen
- Barnets eventuelle problemer, før det startede i skolens 0. klasse, og hvorvidt der iværksattes særlige initiativer i den anledning i daginstitutionen
- Hvilke oplysninger blev videregivet til skolen inden barnets start i skolen
- Hvorvidt barnet blev vurderet som skoleparat
- Hvilke skoleforberedende aktiviteter, der iværksattes i daginstitutionen
- Barnets skolegang og eventuelle problemer i 0. klasse og i 1. klasse samt aktiviteter og indsatser fra skolens side i den forbindelse
- Særlige spørgsmål om barnets adfærd på basis af SDQ-spørgeskema
- Forældrenes sociale og kulturelle aktiviteter sammen med deres barn

I forældreundersøgelsen sikredes det, at der efterfølgende kunne gennemføres analyser af barnets trivsel og udvikling både i 0. og 1. klasse, da det var det eneste datasæt, hvor vi havde mulighed for at følge det enkelte barn på individniveau.

1.5 Analyser og generaliserbarhed

Indledningsvist er der gennemført beskrivende analyser af de enkelte datakilder, ligesom der er gennemført en række statistiske analyser på tværs af datasæt i form af forskellige typer af regressionsanalyser. I analyserne er der trukket på Danmarks Statistiks registre om elevernes sociale og etniske baggrund samt skolernes elevsammensætning.

En svaghed i analyserne har været det store frafald i forhold til skoler, SFO og daginstitutioner. Det har vanskeliggjort analyser over tid, og analyserne er alene retningsgivende og siger alene noget om de skoler, SFO'er og daginstitutioner, der indgår i undersøgelsen. Data fra forældrene omkring deres børn er derimod mere stærke på grund af den høje svarprocent fra forældrene. Dog skal der være opmærksomhed på en efterfølgende frafaldsanalyse (se bilag 2), hvor det fremgår, at det især var forældre med lav uddannelse, lav indkomst, og som var enlige, der ikke deltog i undersøgelsen. Dette kunne pege i retning af, at det især er forældre til børn med vanskeligheder, der er faldet fra undersøgelsen.

sen, idet der er en sammenhæng mellem børnenes sociale baggrund og vanskeligheder hos børnene (se kapitel 5.2).

I undersøgelsen af betydningen af de enkelte indsatser over for børnenes vanskeligheder kan der primært konkluderes på sammenhænge mellem barnets problemudvikling og af de indsatser, der iværksættes. Derimod er det sværere at sige noget om den direkte årsagsvirkningsrelation af forskellige indsatser på børnenes trivsel og udvikling.

2 Omfanget af børn med vanskeligheder i skolestarten og daginstitutionernes skoleparathedsarbejde

2.1 Indledning

Daginstitutionerne er en vigtig del af det forebyggende arbejde i forhold til at sikre børn en god skolestart. I dette kapitel beskrives daginstitutionernes skoleforberedende aktiviteter, hvor mange børn, der har vanskeligheder i daginstitutionerne før skolestart, hvilke vanskeligheder de har, og daginstitutionernes rammer for deres arbejde og den indsats, de iværksætter over for børnene med vanskeligheder. Desuden beskrives daginstitutionernes kontakt til skolerne før børnene starter i skolen⁸.

Kapitlet er baseret på besvarelserne fra de 120 daginstitutioner, der besvarede spørgeskemaet. Undersøgelsen er gennemført blandt de daginstitutioner, børnene i 0. klasse har gået i, inden de startede i skolen.

2.2 Børn i risiko for at få vanskeligheder i skolestarten

I følgende skildres det, hvor stor en andel af de børnene, der startede i skole i august 2012, daginstitutionerne vurderede, ville få vanskeligheder, når de skulle starte i skole.

Samlet oplyser de 78 daginstitutioner, der besvarer dette spørgsmål, at de vurderer, at der er 197 børn, der er i risiko for at få vanskeligheder i skolestarten, dvs. det drejer sig om ganske få procent af de kommende skolebørn. Det betyder dermed også, at daginstitutionerne vurderer, at langt de fleste kommende skolebørn trives og er parate til at starte i skolen.

Daginstitutionerne oplyser, at det især er drengene, der er i risiko for at ville få problemer. Der er blandt de 197 børn således 129 drenge, der er i risiko for at få vanskeligheder, dvs. 65 % af den samlede børnegruppe er drenge, der beskrives som værende i risiko for at få vanskeligheder. Pigerne udgør således alene en tredjedel af gruppen.

Tabel 2.1 Daginstitutionernes vurdering af, hvor mange børn der vil være i risiko for at få vanskeligheder i skolestarten

	Antal	Procent
Samlet antal børn	197	
Heraf drenge	129	65
Heraf piger	65	35

Der tegner sig en bred vifte af forskellige vanskeligheder, når vi ser på, hvilke vanskeligheder daginstitutionerne vurderer, de 197 børn kan få i skolestarten. Det drejer sig især om

⁸ Se bilagstabeller 1.1 i bilag 1

koncentrationsproblemer og følelsesmæssige problemer, mens indlæringsvanskeligheder udgør en mindre del.

Som tabel 2.2 viser, beskriver daginstitutionerne børnene med skolestartsvanskeligheder på følgende måde: En tredjedel (38 % af de 197 børn med vanskeligheder) var meget ukoncentrerede, en tredjedel (35 %) havde store socioemotionelle problemer, en femtedel (21 %) havde alvorlige adfærdsproblemer, og en femtedel (19 %) havde alvorlige indlæringsvanskeligheder. Kun få af børnene (11 %) har egentlige psykiske lidelser.

Tabel 2.2 Typer af vanskeligheder, der karakteriserede børnene med særlige vanskeligheder

	Antal	Procent
De var meget ukoncentrerede	75	38
De havde store socioemotionelle problemer	70	35
De havde alvorlige adfærdsproblemer	41	21
De havde alvorlige indlæringsvanskeligheder	37	19
Psykiske lidelser (ADHD, autisme, m.m.)	22	11
Andre vanskeligheder: sproglige vanskeligheder, diagnoser, familiemæssige vanskeligheder	18	9

N=197

I forbindelse med "andre vanskeligheder" beskriver daginstitutionerne, at blandt de 197 børn har 5 % af børnene sproglige vanskeligheder, 2 % har forskellige diagnoser, 2 % har familiemæssige vanskeligheder, mens 1 % af børnene beskrives som umodne.

I forbindelse med skolestarten oplyser 46 % af daginstitutionerne, at de gennemfører systematiske skoleparathedundersøgelser med henblik på en vurdering af, om børnene er skoleparate.

2.3 Indsatser målrettet børn med vanskeligheder i daginstitutionen

I dette afsnit beskrives det, hvilke indsatser der iværksættes over for de børn, som daginstitutionerne vurderer vil få vanskeligheder i skolestarten. Som tabel 2.3 illustrerer, beskriver 51 % af daginstitutionerne, at de fik besøg af en konsulent, fx en tale-høre-pædagog. 39 % af daginstitutionerne fik tilknyttet en støttepædagog til de pågældende børn, mens 14 % af daginstitutionerne fortæller, at de fik ekstratimer til hele børnegruppen, så de kunne give særlig støtte til de børn, der vurderes at få særlige vanskeligheder i skolestarten.

Tabel 2.3 Daginstitutionernes støtte til børn med vanskeligheder forud for skolestarten

	Antal	Procent
Besøg af en konsulent el. (fx tale-høre-pædagog/-konsulent), der etablerede særlige aktiviteter for disse børn	36	51
Ekstratimer/normering til hele børnegruppen for at kunne yde særlig støtte de børn, der havde vanskeligheder	11	14
Støttepædagog til (nogle af) de børn, der havde vanskeligheder, for at kunne yde særlig støtte netop til disse børn (angiv timer)	30	39

N=77

Ud over disse indsatser er der flere daginstitutionsledere, der beskriver aktiviteter, de gennemfører i hverdagen, som en her beskriver: "Vi arbejder med udgangspunkt i barnets nærmeste udviklingszone. I perioder har vi sideløbende med disse både sprog, motoriske og pædagogiske aktiviteter omkring barnets udviklingszone."

Videre er der en anden daginstitutionsleder, der beskriver: "Vi har et sprogværksted, som vi sommetider benytter til 2 til 3 børn ad gangen, hvis vi synes, der er behov for ekstra tiltag. Vi benytter også nogle gange muligheden for at tage ud af huset, hvis det eksempelvis drejer sig om at knytte sociale bånd mellem børnene gennem fælles oplevelser."

I det følgende vil der blive tegnet et billede af, hvilke indsatser daginstitutionerne generelt har sat i værk over for børn med vanskeligheder. Dette afsnit starter derfor med at undersøge, hvilke aktiviteter daginstitutionerne anvender i hverdagen over for de børn, der har særlige vanskeligheder.

Blandt de 80 daginstitutionsledere, der besvarede dette spørgsmål, var der 79 (99 %), der sagde ja til at have særlige pædagogiske tiltag.

Da de blev spurgt, hvilke tiltag de gennemfører, oplyste 52 % heraf, at de anvender motorikgrupper, 80 % oplyste, at de anvender sproggrupper, 46 %, at de har andre gruppeaktiviteter, og 34 %, at de har andre aktiviteter. Besvarelsenerne illustreres i nedenstående tabel 2.4.

Tabel 2.4 Daginstitutionernes særlige pædagogiske tiltag i forhold til børn med vanskeligheder

	Procent
Vi har sproggrupper	80
Vi har motorikgrupper	52
Vi har andre gruppeaktiviteter	46
Vi har andre aktiviteter	34

N=80

I forhold til, hvilke tiltag der gennemføres mere generelt for at optimere læring, trivsel og udvikling for hele børnegruppen, er der ca. 60 %, der beskriver, at de arbejder ud fra en

anerkendende tilgang med fokus på inklusion blandt andet igennem ICDP⁹. Videre er der omkring 10 %, der skildrer, at de også arbejder med Marte Mao, og ca. 8 %, der beskriver, at de arbejder med Gardner's ni intelligenser. Derudover er der omkring 18 %, der tegner et billede af, at de i hverdagen har fokus på idræt eller bevægelse i forhold til børnenes udvikling.

Tabel 2.5 Daginstitutionernes generelle pædagogiske tiltag i forhold til at styrke børnenes udvikling, trivsel og læring

	Procent
Anerkendende tilgang med fokus på inklusion	60
Idræt og bevægelse	18
Marte Meo	10
Gardner's ni intelligenser	8

N=80

I forbindelse med gruppeaktiviteter beskriver 55 % af daginstitutionerne, at de inddeler børnene i mindre grupper eller fællesskaber. Her bliver børnene i 15 % af tilfældene opdelt efter alder, 9 % opdeler ud fra køn, 20 % opdeler efter sociale kompetencer, og de resterende 55 % deler børnene op i grupper ud fra børnenes behov. Det betyder, at det i langt de fleste tilfælde ikke er bestemte pædagogiske tilgange, man anvender.

Tabel 2.6 Daginstitutionernes opdeling af børnene i grupper

	Procent
Efter behov og ressourcer (fx rytmik, motorik, natur m.m.)	37
Sociale relationer	17
Alder (fx førskole gruppe, småbørnsgruppe m.m.)	85

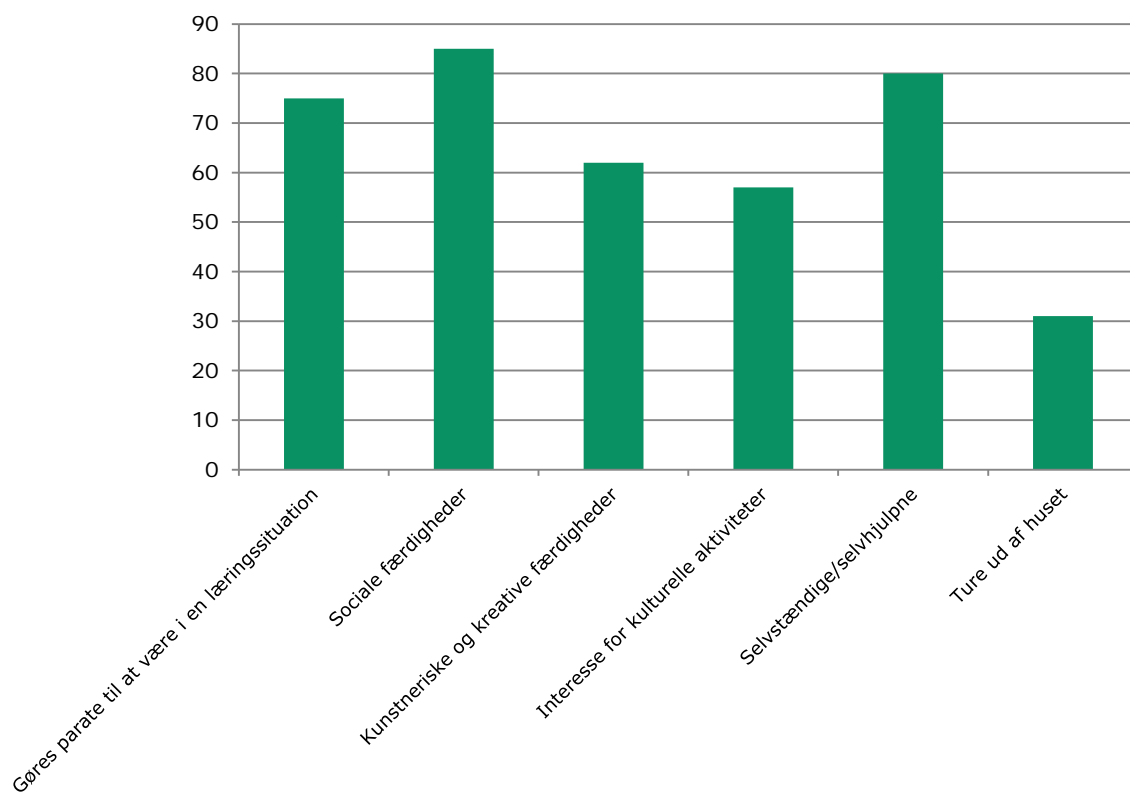
N= 56

Følgende afsnit tegner et billede af, hvilke aktiviteter og indsatser der iværksættes i daginstitutionerne med henblik på at forberede børnenes skolestart. I den forbindelse viser nedenstående figur 2.1, hvilke opgaver daginstitutionslederne mener, at de har i forhold til de kommende 0. klasse-børn. Daginstitutionerne svarer, at de mener, at de især har til opgave at lære dem sociale færdigheder (97 %) og at være selvstændige (90 %). Men der er næsten lige så mange, der vægter at gøre dem parate til en indlæringsituation (86 %).

En stor del (70 %) mener, at de kunstneriske og kreative færdigheder skal vægtes, og 65 % svarer en interesse for kulturelle aktiviteter. Kun en tredjedel af institutionerne mener, at det især er deres opgave, at børnene skal have mange oplevelser i form af ture ud af huset.

⁹ ICDP (International Child Development Programme) er et internationalt forebyggelsesprogram, der er udviklet af de to norske psykologiprofessorer Henning Rye og Kartsen Hundeide. ICDP-programmet anvendes af professionelle med henblik på at optimere udsatte børns udvikling i dagtilbud og skole. Det centrale for ICDP er målsætningen om at udvikle kommunikationen mellem barnet og personerne omkring barnet, og at der tages udgangspunkt i barnets kulturelle ressourcer.

Figur 2.1 Hvilke opgaver mener daginstitutionerne især er deres opgave i forhold til børnene?

N=87

Derudover tegnes der et billede af, hvilke konkrete indsatser daginstitutionerne iværksætter over for førskolebørnene, så de bliver forberedt til at starte i skole. Næsten alle (96 %) daginstitutioner anvender storbørnegrupper til at forberede børnene til skolestart (se tabel 2.7).

Med hensyn til kontakt til skolen lettes kontakten især af, at en stor del af institutionerne (61 %) er placeret i tæt tilknytning til en skole. Således oplyser lidt over halvdelen (57 %) af daginstitutionerne, at 0. klasselærerne på de skoler, børnene især skal gå på, besøger deres institution for at få et indtryk af børnene, og for at børnene kan møde deres fremtidige lærere.

44 % af daginstitutionerne oplyser, at de besøger samtlige skoler, som børnene skal starte på mindst 1-2 gange inden skolestart. Her får børnene lov til at deltage i nogle timer i 0. klassen. 42 % besøger også skolerne 1-2 gange inden skolestart, men børnene deltager ikke i undervisningen. 27 % af daginstitutionerne besøger blot 2-3 af skolerne inden skolestart, hvor børnene deltager i undervisningen, og 13 % af daginstitutionerne fortæller, at 0. klasselærere fra samtlige skoler besøger deres daginstitution inden skolestart, så de får et indtryk af børnene, når de starter i skolen.

Tabel 2.7 Daginstitutionernes indskolingsaktiviteter

	Antal	Procent
En særlig "storbørnegruppe", som forbereder børnene til skolegang	83	96
Nogle af skolernes 0. klasselærere besøger vor institution, for at få et indtryk af børnene	46	57
Vi besøger alle skolerne, vore børn skal gå på mindst 1-2 gange i løbet af foråret, hvor de får lejlighed til at være nogle timer i børnehaveklassen	38	44
Vi besøger alle skolerne, vore børn skal gå på mindst 1-2 gange i løbet af foråret, for at de kan se skolen, uden at de deltager nogle timer i 0. klassen	35	42
Vi besøger maks. 2-3 af de skoler, børnene skal gå på sammen med børnene min. 1-2 gange i løbet af foråret, uden at de deltager nogle timer i 0. klassen	31	40
Vi besøger maks. 2-3 af de skoler, vore børn skal gå i mindst 1-2 gange i løbet af foråret, hvor de får lejlighed til at være nogle timer i børnehaveklassen	21	27
Alle skolernes 0. klasselærere besøger vor institution, for at få et indtryk af børnene	11	13

N=86

Der tegner sig derfor et nuanceret billede af, hvilke indskolingsaktiviteter daginstitutionerne gennemfører over for førskolebørnene. Aktiviteterne går således fra at være et par besøg på skolerne i foråret før skolestart til at være længere forberedende forløb. I den forbindelse er der flere daginstitutioner, der giver udtryk for, at de har længere tilrettelagte forløb, der udelukkende har til formål at forberede det enkelte barn til skolestart. Som en daginstitutionsleder her beskriver: "Vi har venskabsprojekter fra september til maj, hvor børnene lærer deres nye fritidshjem at kende, og hvor de lærer hinanden at kende". Videre er der en daginstitutionsleder, der skildrer deres forberedelse som et længere organiseret forløb: "Vi har et beskrevet forløb gennem hele foråret, hvor alle børnehaver, SFO og skolen er sammen om at give børnene en optimal skolestart".

2.4 Daginstitutionernes samarbejde med skolen/SFO forud for skolestart

I forhold til kommunikationen mellem pædagogerne fra daginstitutionerne og lærerne fra skolerne omkring skolestart, bliver der præsenteret en bred vifte af forskellige aktiviteter.

Som tabel 2.8 illustrerer, fortæller 68 % af daginstitutionerne, at de har et møde med skolen omkring samtlige børn, de skal modtage, uden forældrenes deltagelse. 58 % af daginstitutionerne beskriver, at de sender et særligt skema til hver skole, hvor der er beskrivelser af samtlige børn, de skal aflevere til pågældende skole.

Yderligere 45 % giver udtryk for, at de ligeledes sender skriftlige beskrivelser af de børn, der har særlige vanskeligheder. 40 % af daginstitutioner fortæller endvidere, at alle eller nogle af skolerne kommer til forældreaften og fortæller om skolestart. 37 % beskriver, at de har møder med skolerne, men kun omkring de børn, der har særlige vanskeligheder.

Kun en tredjedel af skolerne fortæller, at de har møde med skolerne sammen med forældrene, hvor der bliver talt om de børn, skolen skal modtage.

En femtedel af daginstitutionerne oplyser, at de ikke giver oplysninger videre til skolerne omkring det enkelte barn. Det betyder, at langt de fleste af undersøgelsens dagtilbud har et samarbejde med skolerne om de børn, de skal modtage.

Tabel 2.8 Daginstitutionernes samarbejde med skolen forud for skolestart

	Antal	Procent
Vi har møde med skolerne uden forældrene, hvor vi fortæller om de børn, de skal modtage	59	68
Vi sender et særligt skema (brobygningsskema e.l.), med en beskrivelse af hvert af de børn, der skal starte i skolen	46	58
Vi sender en skriftlig udtalelse til skolerne om de børn, der har særlige vanskeligheder	37	45
Alle eller nogle af skolerne kommer til en forældreaften og fortæller om børnenes skolestart	32	40
Vi har møde med skolerne, hvor vi alene fortæller om de børn, der har særlige vanskeligheder	30	37
Vi har møde med skolerne sammen med forældrene, hvor vi fortæller om de børn, de skal modtage	27	31
Vi giver ingen oplysninger videre til skolerne om de enkelte børn	15	22
Andre aktiviteter	38	41

N=87

I forhold til kommunikationen mellem daginstitution og skole før skolestart, tegner der sig derfor et varieret billede. Kommunikationen kan være bestå i et enkelt informationsmøde inden skolestart, men kan også bestå i flere møder, hvor alle parter deltager.

Som en daginstitutionsleder her skildrer: "Vi har overleveringsmøder i børnehaven med alle forældre, hvor der er repræsentanter fra SFO og 0. klasse. Vi holder derudover et fællesmøde, hvor alle 0. klasse-ledere, SFO-pædagoger og førskolepædagoger deltager". En anden leder af en daginstitution beskriver deres samarbejde med skolerne, hvor der gennemføres et særligt Bamseprojekt for at gøre overgangen mellem daginstitution og skole nemmere: "Vi har udarbejdet en aftale med den kommunale skole, der tager meget tæt på 100 % af vores børn. Dette gør vi netop for at sikre overlevering af alle børn før skolestart".

2.5 Opsamling af de vigtigste resultater

Det er ifølge daginstitutionerne især drengene, der har vanskeligheder. Børn med vanskeligheder i daginstitutionerne er især præget af manglende koncentration og store følelsesmæssige problemer. Daginstitutionerne får især hjælp fra konsulenter, der etablerer særlige aktiviteter for børnene i institutionen, samt støttepædagog til børn med vanskeligheder. Desuden har daginstitutionerne særlige gruppeaktiviteter, fx sproggrupper for børn med vanskeligheder.

En stor del af daginstitutionerne arbejder pædagogisk set ud fra en anerkendende tilgang med fokus på inklusion. Daginstitutionerne ser det især som deres opgave at styrke børnenes sociale færdigheder, og at gøre dem selvhjulpne.

Alle daginstitutionerne har en række indskolingsaktiviteter. Stort set alle daginstitutionerne har etableret en "storbørnsgruppe", som skal forberede de kommende 0. klasse-børn på skolegangen. Desuden har alle daginstitutionerne haft kontakt med skolen, inden børnene skulle starte i skolen, typisk i form af, at 0. klasselærerne har besøgt daginstitutionerne for at få et indtryk af børnene, eller ved at daginstitutionerne har besøgt skolernes 0. klasser. Stort set alle daginstitutionerne fortæller skolerne om de børn, de skal modtage. På denne måde er skolerne godt forberedte på de børn, de skal modtage

3 Omfanget af elever med vanskeligheder i skolestarten og skolers og SFO's rammer og indsatser over for eleverne i 0. klasser og i 1. klasserne

3.1 Indledning

I dette kapitel beskrives det, hvor mange og hvilke vanskeligheder børnene har ifølge skolerne, samt hvilke indsatser skoler og SFO iværksætter såvel i 0. klasserne og i 1. klasserne over for eleverne med vanskeligheder.

Vedrørende skolernes indsatser beskrives både skolernes generelle rammer for undervisningen, deres indskolingsaktiviteter, deres forebyggende aktiviteter for at undgå, at eleverne får vanskeligheder, og hvilke særlige indsatser de har mulighed for at iværksætte over for børn med vanskeligheder.

Skolerne og skolernes SFO besvarede både et spørgeskema, da de udtrukne elever til undersøgelsen startede i 0. klasse, dvs. efteråret 2012, og da de gik i 1. klasse, dvs. i foråret 2014.

3.2 Hvor mange og hvilke vanskeligheder har eleverne i skolestarten i 0. klasse

Undersøgelsens 126 skoler¹⁰ blev spurgt om, hvor mange børn med særlige vanskeligheder de modtog i 0. klasserne i august 2012. Kun 2 % af skolerne oplyser, at ingen af deres 0. klasse-børn udviste problemer ved skolestart. Samlet set har 524 børn på de i alt 87 skoler, der besvarede spørgsmålet, særlige vanskeligheder. De udgør knap 10 % af de børn, der startede i 0. klasserne på skolerne sommeren 2012. Set i gennemsnit i forhold til alle skoler svarer det til, at 6 elever på hver skole udviste vanskeligheder i skolestarten.

79 % af skolerne oplyser, at de har modtaget 9 eller færre børn med vanskeligheder. Kun en femtedel af skolerne modtog flere end 9 børn med vanskeligheder, og heraf svarede de fleste (16 %) af skolerne, at de modtog mellem 10 og 14 børn med særlige vanskeligheder. 2 % af skolerne beskriver, at de samlet set har modtaget mellem 20 og 25 børn med særlige vanskeligheder i deres 0. klasser.

Som det ses i tabel 3.1, oplyser skolerne, at der blandt de 524 elever, som har vanskeligheder, er en tredjedel, der er meget ukoncentrerede. En femtedel har store følelsesmæssige problemer, og 15 % af eleverne har alvorlige indlæringsmæssige problemer. Derudover er der elever med alvorlige adfærdsproblemer (14 %) og elever med psykiske lidelser (10 %). Derudover ses nogle få elever med sproglige vanskeligheder, børn med psykiatriske diagnoser og manglende modenhed.

¹⁰ Se bilagstabeller 1.2 i Bilag 1

Tabel 3.1 Elevernes vanskeligheder i 0. klasse

	Antal børn	Procent
De var meget ukoncentrerede	169	32
De havde store følelsesmæssige problemer	96	19
De havde alvorlige adfærdsproblemer	72	14
De havde alvorlige indlæringsvanskeligheder	77	15
Psykiske lidelser (ADHD, autisme, m.m.)	47	10
Andre vanskeligheder: sproglige vanskeligheder, diagnoser, familiemæssige vanskeligheder, umodenhed	55	10

N=524 elever med vanskeligheder

N=87 På spørgsmålet, om skolen på forhånd havde viden om, at disse børn havde problemer, svarer stort set alle skoler ja. I forhold til de 524 børn med problemer havde skolerne fået oplysninger om disse i 96 % af tilfældene. Oplysningerne havde de fået fra børnenes egne forældre, fra dagtilbuddene og fra kommunens PPR. Skolerne var således godt forberedte på til de børn, der havde problemer ved skolestart.

På spørgsmålet om, hvor mange af eleverne, der fortsat vil have vanskeligheder i skoleforløbet, vurderer skolerne, at 88 % af eleverne med vanskeligheder fortsat have vanskeligheder i de kommende skoleår. Der synes således at være tale om ret massive og permanente vanskeligheder hos børnene.

3.3 Overgangen fra daginstitution til 0. klasse og rammerne for undervisningen i 0. klasse

Skolernes indskolingsaktiviteter

Skolerne har således en god forhåndsviden om de børn, de skal modtage, og især om de børn, der har vanskeligheder i skolestarten.

Dette hænger antagelig sammen med, at stort set alle skoler (99 %) har særlige indskolingsaktiviteter i forhold til børnenes skolestart i samarbejde med børnenes daginstitutioner¹¹. Langt de fleste skoler får besøg af daginstitutionerne (88 % af skolerne), så børnene får mulighed for at se deres skole. Langt de fleste skoler (88 %) holder også møder med daginstitutionerne uden forældrene, hvor daginstitutionen fortæller skolen om de børn, de skal modtage. Lidt over halvdelen af skolerne (58 %) får (desuden) en kort skriftlig beskrivelse af alle de børn, de skal modtage. På lidt over halvdelen af skolerne (59 %) besøger skolen daginstitutionerne for at se institutionen, som børnene kommer fra, og for at høre lidt om de børn, de skal modtage (se tabel 3.2).

Det skal i den forbindelse bemærkes, at skolerne typisk modtager børn fra flere daginstitutioner, og derfor er der antageligt tale om et vist omfang af generaliseringer fra skolernes side, da samarbejdet med daginstitutionerne kan variere fra daginstitution til daginstitution. Når vi ser på svarene fra daginstitutionerne, er det fx kun 68 % af daginstitutionerne, der oplyser, at de har møder med skolerne, hvor de fortæller om de børn, skolen skal modtage (jf. tabel 2.8), mod 88 % af skolerne.

¹¹ Se bilagstabeller 1.2 Bilag 1

Tabel 3.2 Særlige indskolingsaktiviteter på skolerne i overgangen fra daginstitution til skole

	Antal	Procent
Daginstitutionerne besøger skolen – et par timer en enkelt bestemt dag i løbet af foråret, hvor de ser skolen?	74	83
Vi har møde med daginstitutionerne uden forældrene, hvor de fortæller os om de børn, vi skal modtage?	71	80
Vi fra skolen besøger daginstitutionerne for at se stedet, de kommer fra, og for at få et indtryk af de børn, vi skal modtage?	53	59
Vi får en kort skriftlig beskrivelse af alle de børn, som vi skal modtage i børnehaveklassen, fra daginstitutionen, de har gået i?	52	58
Børnene fra daginstitutionerne er her en skoledag i 0. klasse og prøver dermed, hvordan en skoledag er?	44	49
Vi får en skriftlig udtalelse alene om de børn, der har særlige vanskeligheder fra dagtilbuddet, de har gået i?	35	39
Forældrene besøger selv 0. klasse i foråret – og er der et par timer sammen med børnene?	27	30
Alle/nogle af daginstitutionerne har lånt et lokale på skolen, hvor de kan tilbringe nogle dage på skolen i løbet af foråret?	22	24
Vi har møde med daginstitutionerne, hvor forældrene også deltager, hvor de fortæller om alle de børn, vi skal modtage fra deres daginstitution?	18	20

N=90

Generelle forebyggende indsatser i skolen i skolestarten

I det følgende afsnit beskrives det, hvilke generelle aktiviteter skolerne anvender over for alle elever med henblik på at styrke deres læring, trivsel og udvikling i skolestarten. Som det ses i tabel 3.3, gennemfører halvdelen af skolerne (47 %) særlige læse-forberedende aktiviteter, en tredjedel af skolerne (31 %) gennemfører særlige matematik-forberedende aktiviteter, 16 % af skolerne oplyser, at de har en lektiecafé. En tredjedel (30 %) af skolerne nævner, at de ikke anvender særlige aktiviteter med henblik på at forebygge, at børnene i 0. klasse får indlæringsvanskeligheder senere i deres skoleforløb.

Tabel 3.3 Særlige aktiviteter/kurser af forebyggende karakter, som sættes ind over for alle børn, når de starter i 0. klasse, for at undgå/forebygge indlæringsvanskeligheder senere i skolegangen

	Procent
Nej, vi har ikke særlige aktiviteter	30
Ja, vi har særlige læseforberedende aktiviteter	47
Ja, vi har særlige matematikforberedende aktiviteter	31
Ja, vi har lektiecafé	16
Ja, andre	28

N=90

I forbindelse med anvendelsen af andre særlige forebyggende aktiviteter over for eleverne, når de starter i 0. klasse, er der flere skoler (28 % af skolerne), der beskriver, at de anvender særlige tilrettelagte aktiviteter. Eksempelvis er der en indskolingsleder, der beskriver, at de har et særligt projekt: "Vi har et projekt, der hedder Investering i børns fremtid, hvor vi laver et program for storbørnegruppernes tosprogede børn – ofte udvidet til at omfatte alle børn i gruppen". En anden indskolingsleder beskriver en anden aktivitet, de anvender: "Vi giver vores tosprogsfamilier særlig støtte fra 0. klassen. Vi har en aktivitet, vi

kalder læsetog, hvor børnene bliver inddelt i niveau. Vi arbejder med matematikting for at styrke børnenes talforståelse". Videre skildrer en indskolingsleder, hvordan de gennemfører forebyggende indsatser over for alle de børn, der kræver særlig opmærksomhed, så de undgår at få vanskeligheder senere i deres skoleforløb: "Alle de børn, der kræver særlig opmærksomhed, bliver gennemgået sammen med en koordinator for vores skolecenter inden sommerferien. På den måde er eventuel hjælp/støtte klar ved skoleårets start".

Rammer for undervisningen i 0. klasse

På næsten halvdelen af skolerne (45 %) undervises eleverne 25 timer ugentligt, og på en fjerdedel af skolerne undervises børnene 20 timer ugentligt. På de øvrige skoler ses et varierende timetal, som kan skyldes, at nogle har opgjort timetallet på lektionsbasis (45 minutter pr. lektion).

Med hensyn til undervisningens strukturering er det kun en fjerdedel af skolerne, der oplyser, at de ingen faste fag har. Men på alle de øvrige skoler oplyses det, at eleverne har undervisning i dansk, matematik og svømning/gymnastik. På lidt over halvdelen af skolerne undervises børnene også i natur og teknik.

Med hensyn til gennemførelsen af undervisningen er der i langt de fleste lektioner/timer to voksne i klassen. Ud over børnehaveklasselederen er det især en SFO-pædagog (71 %), der medvirker i undervisningen. Dernæst er det klasselæreren i 1. klasse, der medvirker i undervisningen (46 %). Kun i få tilfælde er det en børnehaveklasseassistent, der medvirker i undervisningen (29 %), og i endnu færre tilfælde (20 %) medvirker en andetsproglærer, hvilket forventeligt hænger sammen med antallet af tosprogede elever i klasserne.

Med hensyn til fordelingen af arbejdsopgaver i undervisningen i 0. klasse er det i de fleste tilfælde (49 %) børnehaveklasselederen, der styrer undervisningen, mens de andre voksne i klassen støtter op/hjælper i undervisningen. I de øvrige tilfælde angiver skolen, at de voksne arbejder på lige fod eller har hver deres nærmere definerede opgaver.

Skolerne er spurgt om, hvad de især vægter i undervisningen i 0. klasse. Næsten alle skolerne (93 %) angiver, at de især vægter, at børnene gøres parate til en læringssituation, at styrke børnenes sociale færdigheder (93 %) og at gøre børnene selvstændige (81 %).

Desuden vægter de, at børnene opnår en grundlæggende læse- og matematikforståelse (73 %). Der er også rigtig mange skoler, der vægter, at børnene udvikler deres kreative og kunstneriske færdigheder. Derimod er der ikke mange skoler, der vægter, at børnene får kulturelle aktiviteter og "ture ud af huset".

Skolerne vægter således især at gøre børnene parate til en undervisningssituation fagligt samt at styrke deres sociale og personlige færdigheder (se tabel 3.4).

Tabel 3.4 Opgaver, som skolerne især ser som deres opgave i forhold til 0. klassebørnene

	Antal	Procent
Børnene skal gøres parate til at være i en læringsituation?	90	93
Børnene skal lære sociale færdigheder?	90	93
Børnene skal lære at være selvstændige?	79	81
Børnene skal opnå en grundlæggende læse- matematikforståelse?	73	76
Børnene skal lære at udvikle deres kunstneriske og kreative færdigheder?	59	61
Børnene skal udvikle interesse for kulturelle aktiviteter?	33	34
Børnene skal have en masse oplevelser i form "af ture ud af huset"?	24	26

I forbindelse med pædagogiske tilgange til undervisningen angiver 53 skoler (60 %), at de anvender særlige pædagogiske tilgange til undervisningen. Der er primært tre forskellige pædagogiske tilgange, skolerne beskriver, at de anvender i hverdagen. Disse udgør Cooperative Learning¹², PALS-modellen¹³ eller anerkendende pædagogik. Desuden anvendes i mindre omfang LP- modellen¹⁴ på undersøgelsens skoler.

Tabel 3.5 Særlige pædagogiske tilgange til undervisningen

	Antal	Procent
Cooperative Learning	23	42
PALS-modellen eller Den anerkendende pædagogik	17	31
LP-modellen	7	13

N=55

Skolernes indsatser i forhold til børn med vanskeligheder

Med hensyn til, hvilke forebyggende indsatser skolerne sætter i værk over for elever med vanskeligheder, oplyser de fleste skoler, at de især arbejder med inkluderende pædagogik (81 % af skolerne). Derudover gennemføres rådgivende samtaler med forældrene. Der kan desuden søges ekstratimer til børn med vanskeligheder. I 0. klasse har to femtedele af skolerne (41 %) tilknyttet ekstratimer grundet børn med særlige vanskeligheder i klassen typisk med et timetal på 11-20 timer ugentligt med et snit på 13 timer pr. skole.

¹² Cooperative Learning (CL) er en overordnet betegnelse for undervisning, hvor eleverne samarbejder efter bestemte principper med henblik på læring. Et konsekvent princip i CL er, at det er elevernes aktive læringsarbejde, der udgør læreprocesserne, og hver eneste elev skal inddrages i disse læreprocesser.

¹³ PALS-modellen er et skoleudviklingsprogram, hvor hele skolens kultur, rammer og organisation i stærkere grad rettes til at forebygge og tackle udviklingen af adfærdsproblemer. Udviklingsprogrammet omfatter således hele skolens samlede personale. Det er målet at udvikle et trygt læringsmiljø for alle ved at opbygge en fælles positiv social kultur. Elevernes sociale og faglige kompetencer skal øges og der skal sikres en vedvarende kompetenceudvikling for skolens ansatte samt en god forældreinvolvering

¹⁴ LP-modellen er en analysemetode, der har til formål at opnå en utvetydig forståelse af de faktorer, som udløser, påvirker og opretholder adfærds- og læringsproblemer i skolen. Modellen indeholder således ikke principper, der beskriver, hvordan lærere skal tackle de enkelte udfordringer i skolehverdagen.

Der er kun få skoler, der oplyser, at de arbejder med særlige gruppeaktiviteter med børnene, eller at skolen får besøg af en konsulent, der etablerer særlige aktiviteter for børnene (tabel 3.6).

Derimod modtager skolerne i stort omfang vejledning og støtte fra PPR-medarbejdere, dvs. psykologer og tale-høre-konsulenter (tabel 3.7). Der er også flere skoler, der får hjælp fra et særligt "konsultativt tværfagligt team" bestående af bl.a. psykolog og socialrådgiver fra familieafdelingen i kommunen.

Tabel 3.6 Støtte og hjælp til børn med særlige vanskeligheder i 0. klasse

	Procent
Vi arbejder meget målrettet med inkluderende pædagogik	81
Vi gennemfører særlige rådgivende samtaler med forældrene	49
Vi kan søge ekstratimer til børn med vanskeligheder	34
Vi har nogle særlige gruppeaktiviteter for børn med den samme type vanskeligheder	18
Vi får besøg af en konsulent e.l., der etablerer særlige aktiviteter for børnene	12
Andet	24

Tabel 3.7 Støtte og supervision i undervisningen af børn med særlige vanskeligheder

	Procent
Psykolog og PPR	72
Tale-høre-konsulent fra PPR	48
Privat praktiserende psykolog	2
Børnepsykiater	4
Ja, Et "konsultativt team" e.l. bestående af særlige fagpersoner (fx psykolog, socialrådgiver o.l.), som I kan spørge til råds, hvis I er usikre på et barns trivsel – uden der er "oprettet en egentlig sag" (dvs. det pågældende barn er anonymt), eller som I kan spørge til råds om mere generelle problemstillinger omkring børn med vanskeligheder?	40
Andre bl.a. AKT-team og AKT-pædagoger	25

Der er yderligere 31 skoler, der beskriver andre fagpersoner, de kan anvende over for børn med særlige vanskeligheder. Heraf er der 14 skoler, der nævner AKT-pædagoger eller AKT-team på skolen som hjælp til det enkelte barn med særlige vanskeligheder. Derudover bliver der her beskrevet muligheden for at hente hjælp hos inklusionsvejledere eller støttepædagoger. Det betyder, at på alle skoler kan børnehaveklasselederne hente råd og vejledning hos særlige ressourcepersoner på skolen.

På denne måde har skolerne mulighed for at hente støtte forskellige steder fra i deres indsats over for børn med vanskeligheder.

Desuden afholdes der på over to tredjedele af skolerne regelmæssige møder om børn med vanskeligheder, hvor især skoleleder, PPR-psykolog, SFO-pædagog og AKT-medarbejder deltager.

I forbindelse med skolernes skole-hjem-samtaler deltager SFO-pædagogerne også enten i alle samtaler eller i nogle af samtalerne på stort set alle skolerne (90 %).

På trods af dette er der en stor del af skolerne, der ikke føler sig fagligt rustet (37 % af skolerne) til at støtte og undervise de børn, der har vanskeligheder, og endnu flere skoler (51 %) oplever ikke, at de ressourcemæssigt er tilstrækkeligt rustet til at støtte og undervise de børn, som har vanskeligheder i skolestarten. Dette skal også ses i relation til, at skolerne vurderer, at stort set alle de børn (88 % af børnene), der har vanskeligheder i 0. klasse, vil fortsætte med at have vanskeligheder i de kommende skoleår.

3.4 Overgangen fra 0. til 1. klasse og indsatser i skolernes 1. klasser

I anden delundersøgelse deltog to tredjedele af de 99 skoler¹⁵, der deltog i 0. klasse, dvs. 63 skoler. Det betyder, at det er et mindre udvalg af skolerne. Dermed kan vi alene sige noget om de aktiviteter, der er igangsat på disse skoler, men der vil ikke være tale om helt den samme elevgruppe, som i undersøgelsen om skolernes 0. klasser, men om en mindre del af elevgruppen.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at alle de 63 deltagende skoler har en indskolingsafdeling. I snit har de to-tre 1. klasser på skolerne og i snit 60 1. klasse-elever. Der er 11 1. klasser, der enten er blevet delt eller lagt sammen siden 0. klasse. Det er altså sjældent, at 0. klasse ikke fortsætter som 1. klasse. Med hensyn til omgængere drejer det sig i snit om en elev pr. skole. Det betyder, at de fleste børn, der starter i 0. klasse, fortsætter i 1. klasse. Der er ganske få 0. klasse-elever, der fortsætter i specialklasse. Det drejer sig om i alt 18 elever (0,3 elever i snit pr. skole).

Med hensyn til elever med vanskeligheder i 1. klasse beskrives 10 % af eleverne som elever med vanskeligheder (i alt 384 elever) med i snit 8 elever pr. skole. Det er den samme procentdel børn, som i 0. klasse havde vanskeligheder. De fleste af de børn, der udviste vanskeligheder i 0. klasse, har således fortsat problemer. Skolerne oplyser, at kun 57 af deres 1. klasse-elever, som havde vanskeligheder i 0. klasse, har ikke længere vanskeligheder.

Det er også de samme vanskeligheder, børnene udviser, som i 0. klasse, nemlig manglende koncentration og alvorlige adfærdsproblemer. Blandt de 384 børn med vanskeligheder på de 63 deltagende skoler har 68 % faglige vanskeligheder, og 66 % har sociale vanskeligheder, mens 46 % af børnene både har faglige og sociale vanskeligheder. På denne måde har 74 % af de børn, der har vanskeligheder i 1. klasse, samme type vanskeligheder som i 0. klasse.

Der har været iværksat en række (se tabel 3.6 og 3.7) foranstaltninger og indsatser over for børnene med vanskeligheder i 0. klasse, men kun 18 % af skolerne vurderer, at de iværksatte foranstaltninger har haft stor virkning for de fleste elever med vanskeligheder i 0. klasse, og to femtedele af skolerne vurderer, at det for de fleste har haft nogen virkning. Men da skolerne kun samlet vurderer, at 57 elever fra 0. klasserne ikke længere har vanskeligheder, synes alt at pege på, at skolerne ikke mener, at indsatserne i 0. klasse har haft den store virkning. På samme måde vurderer skolerne, at lidt over halvdelen af de børn, der har vanskeligheder i 1. klasse, fortsat vil have vanskeligheder de kommende sko-

¹⁵ Se bilagstabeller 1.3 Bilag 1

leår. Kort sagt en del af elevernes problemer er så massive, at det forventes, at deres faglige vanskeligheder vil fortsætte de kommende år.

Skolernes overgangsaktiviteter fra 0. til 1. klasse

Med henblik på at forberede 1. klasselærerne på de kommende 1. klasse-elever er der sket en række formidlende aktiviteter mellem børnehaveklasselederne og 1. klasselærerne.

I overgangsfasen er det især sket i form af en mundtlig overlevering af hver enkelt elevs faglige og sociale færdigheder. På en række skoler er der (se tabel 3.8) (også) overleveret eksempler på og en præsentation af, hvordan der var blevet arbejdet i 0. klasse med eleverne. Kun på meget få skoler er der ikke sket en (systematisk) overlevering om børnenes færdigheder, og hvordan der er arbejdet i 0. klasse. Alle skolerne tillægger det stor betydning, at 1. klasselærerne får viden om børnene og måden, der er arbejdet på i 0. klasse, idet de dermed er godt forberedte på at modtage og undervise eleverne i 1. klasse. På skolerne var det især børnehaveklasselærerne, der gav denne viden videre til 1. klasselærerne.

Tabel 3.8 Overleveringen fra 0. klasse til 1. klasse vedr. elevernes faglige og sociale færdigheder

	Elevernes faglige færdigheder		Elevernes sociale færdigheder	
	Antal	% skoler	Antal	% skoler
Der skete en mundtlig overlevering af hver enkelt elevs faglige færdigheder	48	76	43	68
Der blev overleveret eksempler på og en præsentation af, hvordan der var arbejdet i børnehaveklassen	26	41	19	30
Andet	21	33	19	30
Der blev overleveret en skriftlig beskrivelse af de elever, der havde faglige vanskeligheder	17	27	17	27
Der blev overleveret en skriftlig beskrivelse af hver enkelt elevs faglige færdigheder	17	27	14	22
1. klasselæreren fik en mundtlig beskrivelse alene af de elever, der havde faglige vanskeligheder	15	24	12	19
Der skete ingen overlevering, da 1. klasselærerne har haft timer i børnehaveklassen	10	16	10	16
Der skete ingen overlevering, da vi har en indskolingsafdeling, hvor vi alle kender alle eleverne	2	3	3	5
Der skete ingen overlevering	1	2	1	2

N=63

Tabel 3.9 Skolens vurdering af den overlevering, der skete mellem børnehaveklasselæderne og 1. klasselærerne

	Antal	% skoler
Den betød, at 1. klasselærerne var godt forberedte til at modtage eleverne og kunne støtte de elever, der havde særlige vanskeligheder	54	86
Det betød, at det var lettere at tilrettelægge undervisningen	39	62
Det betød, at de fik særlig støtte til (evt. nogle af) de elever, der havde behov for støtte (støttelærer e.l.)	36	57
Andet	8	13
Det havde ingen betydning	0	00

N=63

Indsatser i skolernes 1. klasser

Lærerne i 1. klasserne modtager supervision og rådgivning fra en række særlige eksperter og ressourcepersoner med særlige kvalifikationer. De får især støtte i deres arbejde med børn med vanskeligheder fra kommunens PPR ved psykologer og tale-høre-konsulenter og fra børnepsykologer og børnepsykiatere samt fra et konsultativt team i kommunen bestående af psykologer, socialrådgivere m.m.

I 1. klasserne arbejdes der især med inkluderende pædagogik og støttelærerordning samt øget støtte til lektiehjælp (se tabel 3.10). En tredjedel af skolerne angiver også, at de i skolernes 1. klasser har etableret støttelærerordning med i snit 12 timer ugentligt enten direkte knyttet til eleverne med vanskeligheder eller til den samlede klasse grundet de elever, der har vanskeligheder i klassen. Det var i de fleste tilfælde aktiviteter og indsatser, der allerede var igangsat i børnehaveklassen, som fortsætter i forhold til eleverne med vanskeligheder i 1. klasse.

I forhold til de 7 % tosprogede elever, skolerne angiver, at der er i 1. klasserne, er der på halvdelen af skolerne med tosprogede elever iværksat sproglige aktiviteter over for denne gruppe elever, og på halvdelen af skolerne er der en andetsproglærere knyttet til klassen, der som oftest tager eleverne ud af klassen og underviser dem i en lille gruppe.

Tabel 3.10 Indsatser over for elever med vanskeligheder i 1. klasserne

	Antal	% skoler
Der arbejdes målrettet med inkluderende pædagogik	41	65
Der er iværksat støttelærerordning	31	49
Der tilbydes øget støtte til lektiehjælp	18	27
Der er gruppeaktiviteter for elever med den samme type vanskeligheder	14	22
Der gennemføres faste rådgivende samtaler med forældrene (ud over de obligatoriske forældrekonsultationer)	11	18
Andre	11	18
Klasserne får fast besøg af en konsulent e.l., der etablerer særlige aktiviteter for eleverne med vanskeligheder	7	11
Der er iværksat kurser for forældrene	2	3

N=63

1. klasselærerne underviser ligesom 0. klasselærerne typisk også sammen med en anden fagperson i 1. klasserne. Det er typisk en SFO-pædagog (54 % af skolerne), en læsevejleder, en ekstralærer (i form af en tolærerordning) eller en støttelærer til en eller flere elever med vanskeligheder, der medvirker i undervisningen i 1. klasserne. På denne måde synes der i det meste af tiden at være to lærere/fagpersoner i undervisningen af 1. klasse-eleverne (se tabel 3.11). Det er lige ofte, at det er 1. klasselærerne, der koordinerer arbejdsopgaverne, og at fagpersonerne, der har hver deres nærmere definerede opgaver i undervisningen (fx andetsproglæreren (se tabel 3.12)).

Tabel 3.11 Fagpersoner, der indgår i undervisningen i 1. klasserne, ud over 1. klasselærerne

	Antal	Procent
SFO-pædagog	34	54
Læsevejleder	28	44
Ekstralærer (tolærerordning)	25	40
Støttelærer grundet enkelte elevers vanskeligheder	22	35
Andetsproglærer	12	19
Andre	10	16

N=63

Tabel 3.12 Fordelingen af arbejdsopgaver mellem fagpersonerne i undervisningen i 1. klasse

Hvordan fordeles arbejdsopgaverne mellem fagpersonerne i 1. klasserne?	Antal	Procent
Klasselæreren i 1. klasserne koordinerer arbejdsopgaverne blandt lærerteamet	21	33
De har hver deres nærmere definerede opgaver	21	33
De arbejder på lige fod uden nærmere definerede opgaver	8	13
Andet	1	1

N=63

På stort set alle skoler (87 % af skolerne) afholdes der også jævnligt særlige møder, hvor 1. klasselærerne drøfter eleverne med vanskeligheder. I snit har skolerne 8 møder i løbet af et skoleår, dvs. typisk næsten en gang om måneden. I disse møder deltager oftest skolelederen, PPR, SFO-pædagog og AKT-lærer/-medarbejder.

Ud over de indsatser, skolerne har iværksat over for eleverne med vanskeligheder i 1. klasse, er der også sammen med SFO planlagt særlige aktiviteter over for elever med vanskeligheder i skolen.

De fleste af skolerne vurderer, at 1. klasselærerne fagligt er godt rustet til at undervise eleverne med vanskeligheder i kraft af, at de får faglig supervision ved psykolog m.m., og fordi de har været på kurser. Derimod vurderer lidt under halvdelen af skolerne, at lærerne ikke er tilstrækkeligt ressourcemæssigt rustet i form af ekstra lærertimer, støttelærertimer m.m.

3.5 Indsatser i skolernes SFO over for 0. klasse-eleverne

De fleste elever på skolerne går også i SFO, derfor er SFO's indsatser over for elever med vanskeligheder, også en vigtig del af den samlede indsats over for elever med vanskeligheder¹⁶.

SFO-pædagogernes samarbejde med skolerne i forbindelse med 0. klasse-børnene

Skolernes samarbejde med SFO'erne styrket af, at der deltager SFO-pædagoger i ca. halvdelen af undervisningstimerne, og at der i gennemsnit medvirker 1-2 pædagoger i undervisningen. Med hensyn til samarbejdet på tværs af skoler og SFO oplyser knap halvdelen af SFO, at børnehaveklasselærerne og eventuelt 1. klasselærerne regelmæssigt besøger SFO. Knap halvdelen af SFO har også fælles planlægning af aktiviteter med skolerne med henblik på at styrke børnenes læring og sociale kompetencer i skolen (se tabel 3.13).

Tabel 3.13 Samarbejde på tværs mellem SFO og skole

	Ja
Har I fælles planlægning af aktiviteter i SFO på tværs af SFO og skole med henblik på at styrke børnenes <u>sociale</u> kompetencer i 0. klasse?	46 %
Har I fælles planlægning af aktiviteter på tværs af SFO og skole med henblik på at styrke børnenes <u>læring</u> i skolen?	43 %
Besøger børnehaveklasselærerne og evt. 1. klasselærerne jeres SFO og jeres børn der regelmæssigt (fx en gang om måneden e.l.)	43 %

N=75

SFO's opgaver i forhold til 0. klasse-eleverne

SFO er spurgt om, hvilke opgaver de mener, at de især har i deres arbejde med 0. klasse-børnene. Deres svar er, at de især mener, at det er deres opgave at styrke deres sociale og personlige færdigheder, herunder at styrke deres selvstændighed og deres kreative færdigheder. Lidt over halvdelen af SFO mener også, at de skal arbejde med at gøre dem parate til en læringssituation (tabel 3.14).

Tabel 3.14 Opgaver, som SFO vurderer, de især skal varetage i forhold til 0. klasse-børnene i SFO

	Ja, er især vores opgave
Børnene skal lære sociale færdigheder	95 %
Børnene skal lære at være selvstændige	88 %
Børnene skal lære at udvikle deres kreative færdigheder	69 %
Børnene skal gøres parate til at være i en læringssituation	55 %
Børnene skal udvikle interesse for kulturelle aktiviteter	50 %
Børnene skal have en masse oplevelser i form af ture ud af huset	42 %

N=75

¹⁶ Se bilagstabeller 1.4 i bilag 1

Omfanget af elever med vanskeligheder fra 0. klasserne i SFO

SFO er spurgt om, hvor mange af børnene fra skolernes 1. klasser der går i SFO, og hvor mange af disse, de vurderer, der har vanskeligheder. Deres vurdering er, at 15 % af 0. klasse-børnene, der går i deres SFO, har vanskeligheder, og at vanskelighederne især er manglende koncentration og alvorlige socioemotionelle problemer. På spørgsmålet om, hvor mange af disse børn de havde fået oplysninger om, inden de startede, svarer SFO, at de havde forhåndsoplysninger om ca. to tredjedele af børnene med vanskeligheder. Da næsten alle SFO samtidig oplyser, at de har haft møder med daginstitutionerne sammen med skolerne (se tabel 3.15), hvor de har fået oplyst, hvilke børn der havde vanskeligheder i daginstitutionen, kan det tyde på, at der var flere børn end forventet, der viste sig at have vanskeligheder, da de startede i SFO.

Tabel 3.15 Informationer om børn med vanskeligheder, inden de startede i SFO

	Procent af SFO
Nej	3 %
Ja, vi har et fælles møde med tidligere daginstitution, sammen med skolen, hvor vi får viden om børnene med særlige vanskeligheder	86 %
Ja, vi får mundtlige oplysninger om børnene med særlige vanskeligheder fra tidligere daginstitution	67 %
Ja, forældrene fortæller os det	57 %
Ja, vi modtager skriftlige oplysninger om børn med særlige vanskeligheder fra tidligere daginstitution	54 %
Ja, vi har et møde med tidligere daginstitution uden skolen, hvor vi får viden om børn med særlige vanskeligheder, som vi skal modtage	15 %
Ja, skolen fortæller os det (da det er dem, der får informationen)	9 %
Andet	9 %

N=75

I lighed med skolerne oplyser SFO, at de har haft kontakt med de daginstitutioner, børnene gik i, inden de startede i SFO/skole. Stort set alle SFO (93 %) oplyser, at de har haft kontakt med de afgivende daginstitutioner, typisk ved at daginstitutionerne har besøgt SFO (95 %), men også ved at SFO (54 % af SFO) har besøgt daginstitutionerne. Omkring tre fjerdedele af SFO har også haft møder med de afgivende daginstitutioner uden forældrene, hvor daginstitutionerne har fortalt om de børn, der skulle starte i SFO (se tabel 3.16).

Tabel 3.16 SFO's kontakt med de daginstitutioner, børnene tidligere har gået i

	Procent
Ja	93
Besøg fra daginstitutionerne på SFO	95
Vi har møde med daginstitutionen uden forældrene, hvor de fortæller om de børn, vi skal modtage	79
Vi fra SFO besøger daginstitutionerne for at se stedet, de kommer fra, og få et indtryk af børnene	54
Vi får en kort beskrivelse af alle de børn, som vi skal modtage i SFO	76
Vi får en skriftlig udtalelse om de børn, der har særlige vanskeligheder	57
Børnene fra daginstitutionen er her en dag i SFO og prøver dermed, hvordan en dag i SFO er	39
Vi har møde med daginstitutionen sammen med forældrene, hvor de fortæller om de børn, vi skal modtage	31
Andre aktiviteter	48

N= 71

Aktiviteter og indsatser i forhold til børn med vanskeligheder i SFO

SFO oplyser, at de har en række muligheder for at støtte børn med vanskeligheder i SFO. Ligesom på skolerne arbejder de især målrettet med inkluderende pædagogik (72 % af SFO), ligesom en række SFO (29 %) også oplyser, at de kan få bevilliget ekstratimer til børn med vanskeligheder (se tabel 3.17).

Tabel 3.17 SFO's muligheder for at støtte og hjælpe børn med særlige vanskeligheder i SFO

	Procent af SFO
Vi arbejder meget målrettet med inkluderende pædagogik	72
Vi kan få ekstratimer til børn med vanskeligheder	29
Vi har nogle særlige gruppeaktiviteter for børn med den samme type vanskeligheder	9
Vi får besøg af en konsulent e.l., der etablerer særlige aktiviteter for børnene	6
Andet	28

N= 87

Ligesom skolerne har SFO på skolerne også mulighed for at få hjælp til børn i SFO med vanskeligheder hos forskellige fageksperter. De kan ligesom skolerne især hente hjælp hos psykolog fra PPR (71 %) og fra kommunens konsultative team af særlige fagpersoner såsom psykolog, socialrådgiver m.m. (55 %) samt tale-høre-konsulent fra PPR (53 %) (se tabel 3.18).

Tabel 3.18 SFO's muligheder for at hente hjælp hos fageksperter

	Procent af SFO
Psykolog fra PPR	71
Et "konsultativt team" e.l. bestående af særlige fagpersoner (psykolog, socialrådgiver)	55
Tale-høre-konsulent fra PPR	53
Børnepsykiater	17
Privat praktiserende psykolog	3
Andre	15

N= 86

På denne måde er der også for SFO forskellige muligheder for at få hjælp og iværksætte hjælp til børn med vanskeligheder. Men alligevel oplyser kun 60 % af SFO, at de føler sig tilstrækkelig fagligt rustet til at støtte børn med vanskeligheder, og kun 34 % af SFO føler, at de er tilstrækkelig rustet ressourcemæssigt til at støtte børn med vanskeligheder i SFO.

Tabel 3.19 SFO's vurdering af deres ressourcer i forhold til at støtte børn med vanskeligheder i 0. klasse

	Procent af SFO
Føler I jer tilstrækkeligt fagligt rustet i forhold til at støtte de børn, som I har modtaget – og som har særlige vanskeligheder?	60
Føler I jer ressourcemæssigt tilstrækkeligt rustet i forhold til at støtte de børn, som I har modtaget – og som har særlige vanskeligheder?	34

N= 74

3.6 Indsatser i skolernes SFO over for 1. klasse-eleverne

Omfanget af børn med vanskeligheder i SFO, som går i 1. klasse

Skolernes SFO er spurgt om, hvor mange børn fra 1. klasse, der går i SFO, og heraf hvor mange børn, der har vanskeligheder. Samlet set vurderer de SFO, der indgår i undersøgelsen, at omkring 11 % af deres børn fra 1. klasserne har vanskeligheder¹⁷.

62 % af disse børn har faglige vanskeligheder og 64 % har sociale vanskeligheder. Halvdelen af børnene (49 %) vurderer SFO har både faglige og sociale vanskeligheder. (se tabel 3.20).

Det drejer sig ifølge skolernes SFO især om manglende koncentration og følelsesmæssige problemer hos børnene.

SFO'erne i undersøgelsen angiver, at et stort antal børn med vanskeligheder (78 %) også havde vanskeligheder, mens de gik i 0 klasse. Kun et par procent af børnene havde ikke vanskeligheder, da de gik i 0 klasse.

¹⁷ Se bilagstabeller 1.5 i bilag 1

Tabel 3.20 Børnenes vanskeligheder - andel børn med den enkelte type vanskelighed

	Procent af børn med vanskeligheder
Faglige vanskeligheder (fx svært ved at læse)	62
Sociale vanskeligheder (fx ofte konflikter med andre børn)	64
Både sociale og faglige vanskeligheder	49
Andre vanskeligheder	23

N=43 institutioner

I SFO arbejdes der især med inkluderende pædagogik (51 %), og en tredjedel af undersøgelsens SFO (34 %) har desuden iværksat særlige individuelle aktiviteter for børn med vanskeligheder (se tabel 3.21). Desuden har tre fjerdedele af SFO en lektiecafé, og de etablerer gruppeaktiviteter for børn fra 1. klasserne med henblik på at styrke deres evne til at arbejde i gruppe (se tabel 3.22), sådan som de også skal i skolen.

Tabel 3.21 Iværksatte indsatser over for børn med vanskeligheder i SFO

	Procent af SFO
Der arbejdes meget målrettet med inkluderende pædagogik	51
Der er iværksat særlige individuelle aktiviteter med børnene med vanskeligheder	34
Der er særlige gruppeaktiviteter for børn med den samme type vanskeligheder	18
Andet	8

N=61 SFO

Tabel 3.22 Generelle indsatser i SFO for 1. klasse-børnene

	Procent af SFO
Har I lektiecafé i SFO?	74
Etablerer I gruppeaktiviteter, hvor I samler børnene fra 1. klasserne i SFO for at styrke deres evne til og lyst til at arbejde i gruppe?	74

N= 39 SFO

SFO's samarbejde med skolerne

De fleste af undersøgelsens SFO'er oplyser, at de har et nært og regelmæssigt samarbejde med skolen omkring børn med vanskeligheder. To tredjedele af SFO har møder med forældrene sammen med 1. klasselæreren, og der er også regelmæssige møder mellem SFO og skole. Det er således aftalt med skolen, hvordan SFO'erne kan støtte børn med vanskeligheder. I over halvdelen af undersøgelsens SFO er det aftalt med skolen, at børnene med vanskeligheder gives særlig støtte og opmærksomhed i SFO. Derudover er der en række andre aktiviteter og indsatser over for de 1. klasse-børn i SFO, der har vanskeligheder, herunder øget lektiestøtte til børn med faglige vanskeligheder (se tabel 3.22).

Tabel 3.23 SFO's samarbejde med skolen omkring 1. klasse-børn med vanskeligheder

	Procent af SFO
Ja, der er møde med forældrene sammen med 1. klasselæreren	61
Ja, der er regelmæssige møder mellem SFO og skole	59
Ja, børnene med vanskeligheder gives særlig støtte og opmærksomhed efter aftale med skolen	54
Ja, der er iværksat øget støtte til lektiehjælp til børn med faglige vanskeligheder	41
Ja, der sker andre aktiviteter efter aftale med skolen	34
Ja, andet	12
Nej	2

N=61 SFO

Vedrørende samarbejder med skolen oplyser SFO, at de også deltager i 1. klasselærernes teammøder på skolerne (75 %), hvilket hænger godt sammen med, at SFO-pædagoger medvirker i undervisningen i stort set alle skolers 1. klasser med i snit 8 timer ugentligt. Derfor har SFO også fælles planlægning med skolerne om iværksættelse af aktiviteter i SFO med henblik på at styrke børnenes sociale og faglige kompetencer i 1. klasserne (se tabel 3.24).

Tabel 3.24 SFO's samarbejde med 1. klasselærerne på skolerne

	Procent af SFO
Deltager SFO-pædagoger, når der er teammøde i 1. klassernes lærerteam, hvor der skal tales om børnenes udvikling?	75
Har I fælles planlægning med skolen om iværksættelse af aktiviteter i SFO med henblik på at styrke børnenes sociale kompetencer i 1. klasserne?	55
Har I fælles planlægning med skolen om iværksættelse af aktiviteter i SFO med henblik på at styrke børnenes faglige kompetencer i 1. klasserne?	40

SFO = 40

3.7 Opsamling af de vigtigste resultater

Der er en række overgangsaktiviteter mellem elevernes daginstitutioner og skolerne. Det betyder, at skolerne og skolernes SFO'er er godt forberedte på de børn, de skal modtage. Det gælder især børnene med vanskeligheder, dvs. de børn, som daginstitutionerne vurderede kunne få vanskeligheder i skolestarten.

10 % af eleverne både i 0. og i 1. klasse udviser ifølge skolerne vanskeligheder. Stort set alle disse børn havde skolerne fået informationer om, inden de startede i skolen, enten af forældrene eller af barnets daginstitution. Børnenes vanskeligheder drejer sig især om koncentrationsvanskeligheder og følelsesmæssige vanskeligheder samt indlæringsvanskeligheder. Stort set alle skoler har en række indskolingsaktiviteter både med den afgivende daginstitution, hvor de får oplysninger om de børn, de skal modtage, og i indskolingen i sko-

lens 0. klasse, hvor der især gennemføres læseforberedende og matematikforberedende aktiviteter.

I forhold til elever med vanskeligheder arbejdes der i 0. klasse især med inkluderende pædagogik, og der gennemføres samtaler med forældrene. Desuden etableres der støttelærerordning efter behov, og to femtedele af skolerne har etableret støttelærertimer til børn med vanskeligheder. Skolerne får især støtte fra PPR ved psykologer og tale-høre-konsulenter, og der afholdes løbende samtaler og møder om børn med vanskeligheder på skolen, hvor især skoleleder, PPR-psykolog, SFO-pædagog og AKT-medarbejder deltager.

Der er også været igangsat en række overgangsaktiviteter omkring elevernes overgang fra 0. til 1. klasse især om elevernes faglige færdigheder, hvilket betyder, at 1. klasselærerne var godt forberedte på de elever, de skulle modtage, herunder de elever, der havde vanskeligheder i 0. klasse.

I såvel 0. klasserne som i 1. klasserne arbejdes der især med inkluderende pædagogik, og der er på en række skoler iværksat støttelærerordning omkring elever med vanskeligheder, ordninger, der som oftest var iværksat allerede i 0. klasse, hvilket stemmer overens med, at skolerne oplyser, at de fleste af de børn, der havde vanskeligheder i 0. klasse, fortsat har vanskeligheder i 1. klasse. I de fleste af undervisningstimerne indgår der to fagpersoner i undervisningen. Ud over 1. klasselæreren er det en SFO-pædagog, en læsevejleder eller en anden lærer (tolærerordning), der indgår i undervisningen.

Flertallet af børn i 0. og 1. klasse går i skolens SFO. Skolerne og SFO'erne har således et tæt samarbejde både generelt om de fælles børn og om de børn, der har vanskeligheder. Der er fælles planlægning af, hvordan SFO kan styrke børnenes faglige og sociale kompetencer. I SFO'erne har de også i flertallet af tilfældene viden om de børn, de skal modtage, især fra børnenes tidligere daginstitutioner. I SFO arbejdes der også målrettet med inkluderende pædagogik, og der etableres støttepædagog til børn med vanskeligheder. Tre fjerdedele af SFO'erne har lektiecaféer og etablerer gruppeaktiviteter for børn med samme type vanskeligheder. Lidt over halvdelen af SFO'erne føler sig fagligt rustet til at støtte børn med vanskeligheder, men kun en tredjedel af SFO'erne mener, at de ressourcemæssigt er rustet til at støtte børn med vanskeligheder.

4 Forældrenes beskrivelser af deres børns trivsel og vanskeligheder i daginstitution, 0. og 1. klasse

4.1 Indledning

I dette kapitel beskrives resultaterne fra undersøgelsen af forældrenes oplysninger om netop deres barns skolegang. Forældrene er spurgt om deres barns trivsel i skolen, og om deres barn har haft nogen vanskeligheder, både før barnet startede i skolen, dvs. i dagtilbuddet, samt i skolens 0. og 1. klasse, og hvilken indsats og hjælp barnet har fået i den anledning. Desuden spørges forældrene til, hvilke indsatser fra daginstitutionens side og fra skolens side, deres barn har modtaget og deres vurdering af virkningen af denne indsats.

Forældrene modtog det første spørgeskema om deres barn midt i skoleåret 2012/13, og de blev både spurgt om deres barns eventuelle vanskeligheder før skolestart og det første halve år af deres barns skolegang i 0. klasse¹⁸.

Forældrene modtog igen et spørgeskema foråret 2014, hvor deres barn gik i 1. klasse, hvor de blev bedt om at fortælle om deres barns trivsel og udvikling samt hvilke eventuelle vanskeligheder barnet havde på dette tidspunkt, og hvor tilfreds de var med den støtte, der barn modtog i den forbindelse¹⁹.

4.2 Børnenes trivsel og vanskeligheder i daginstitutionen og deres overgang til skolen

Ud over nogle få børn har alle børn i undersøgelsen ifølge forældrene gået i daginstitution inden skolestart og i langt de fleste tilfælde (86 % af børnene) i en kommunal daginstitution og for langt de fleste børns vedkommende (90 % af børnene) i hele deres opvækst, indtil de skulle starte i skolen. Flertallet af børnene trivedes i daginstitutionen og var parate til at starte i skolen, men en del forældre oplyser også, at deres barn havde vanskeligheder, inden de skulle starte i skolen.

På spørgsmålet om, hvorvidt barnet havde problemer, inden det startede i skolen, svarer 20 % af forældrene til børnene i undersøgelsen således bekræftende på dette, dvs. det drejer sig om 402 børn. Børnene havde ifølge forældrene især tale- og sprogproblemer, sociale problemer i form af konflikter med de andre børn og indlæringsproblemer (tabel 4.1).

¹⁸ Se bilagstabeller 1.6 i bilag 1

¹⁹ Se bilagstabeller 1.7 i bilag 1

Tabel 4.1 Forældrene: Børn med vanskeligheder et halvt år før skolestart

Havde dit barn nogle af følgende problemer det sidste halve år før start i skole, SFO?	Antal	Procent	N
Havde indlæringsproblemer/svært ved at lære nyt	123	6	2102
Havde tale- og sprogproblemer	146	7	2104
Havde motoriske problemer (svært med at spille bold eller med at tegne)	105	5	2104
Har ofte i konflikt med de andre børn	139	7	2101
Har ofte i konflikt med de voksne	71	4	2104
Havde andre problemer	100	5	2093
Børn angives at have problemer af en eller anden karakter i dagtilbuddet (20 % af alle børn)	402	20	

Svar: Forældre, der svarede i høj grad og i nogen grad.

Blandt de 402 børn modtog to tredjedele af børnene en eller anden form for støtte (se tabel 4.2). Støtten bestod især i form af særlig opmærksomhed fra de voksnes side i dagtilbuddet (53 %) og støtte ved talepædagog (33 %) samt støttepædagog (22 % af børnene). Desuden deltog en række af børnene i en sproggruppe, motorikgruppe eller lignende.

Tabel 4.2 Forældrene: Støtte til børn med vanskeligheder før skolestart

	Antal	Procent
Særlig opmærksomhed og støtte fra de voksnes side over for mit i det pasningstilbud, mit barn gik i	205	53
Støtte ved talepædagog til mit barn/talepædagogisk støtte	140	33
Dit barn deltog i sproggruppe, motorikgruppe e.l.	88	22
Støttepædagog til mit barn i pasningstilbuddet	58	15
Støtte/træning ved fysio- eller ergoterapeut til mit barn	46	11
Støtte ved psykolog til mit barn/samtaler med psykolog	32	8
Anden støtte	35	9
N antal børn med vanskeligheder		402
Børn i alt, der modtog støtte blandt dem med vanskeligheder	264	66

Desuden havde langt de fleste daginstitutioner skoleforberedende aktiviteter, især i form af "storbørnsgrupper" (94 %), der forberedte børnene til den kommende skolegang. I lighed med de oplysninger daginstitutioner og skoler giver i undersøgelsen, fortæller forældrene, at børn og voksne fra daginstitutionen besøgte børnenes kommende skoler inden skolestart (87 %). De fleste forældre (79 %) oplyste desuden, at de selv besøgte skolen sammen med deres barn (se tabel 4.3). En fjerdedel af institutionerne havde også fælles møde med skolen sammen med forældrene, hvor skolen fik oplysninger om barnet.

Tabel 4.3 Forældrene: Skoleforberedende aktiviteter i barnets daginstitution

	Antal	%	N
En storbørnegruppe e.l. i daginstitutionen, der forberedte børnene til deres skolegang	1.902	94	2097
Børn og voksne fra daginstitutionen besøgte skolen (og evt. SFO)	1.763	87	2099
Vi som forældre besøgte selv skolen (og evt. SFO) sammen med vores barn	1.612	79	2102
Børnehaveklasselederen fra skolen besøgte daginstitutionen, mit barn gik i	874	45	1997
Fælles møde med skolen sammen med daginstitutionen, hvor de fik lidt af vide om vores barn	534	26	2100

I stort set alle tilfælde vurderede personalet i dagtilbuddet, ifølge forældrene, at børnene var skoleparate (97 % af børnene) i forhold til at kunne starte i skolen august 2012. Men 38 % af forældrene oplyser samtidigt, at deres barn aldersmæssigt ville kunne have startet skolen året før (dvs. august 2011), men det var i langt de fleste tilfælde forældrene selv, der valgte at lade deres barn vente et år med at starte i skolen. Kun i 15 % af tilfældene ventede barnet med at starte i skolen på anbefaling fra daginstitutionen.

Med hensyn til børn med vanskeligheder blev der i stort set alle tilfælde videregivet oplysninger om barnets vanskeligheder til skolen. Det var ifølge forældrene især forældrene selv (87 %), der orienterede skolen om deres barns problemer, og i en lang række tilfælde havde forældrene et møde med skolen, hvor de fortalte om deres barns problemer (43 %). Desuden orienterede barnets daginstitution skolen om barnets problemer (78 %). I en fjerdedel af tilfældene (24 %) aftales der særlig støtte med skolen i forbindelse med barnets skolestart. Samlet set fik skolerne ifølge forældrene orientering om langt de fleste (82 %) af børnene med vanskeligheder inden skolestart (tabel 4.4).

Tabel 4.4 Forældrene: Oplysninger til barnets kommende skole om barnets vanskeligheder

	Antal	Procent	N
Orienterede du selv skolen om dit barns problemer?	288	87	331
Orienterede personalet i pasningstilbuddet (pædagoger e.l.) skolen om dit barns problemer?	252	78	331
Havde du et møde med skolen og evt. med SFO om dit barns problemer, inden dit barn startede i skolen?	145	43	331
Var der andre, der orienterede skolen om dit barns problemer?	82	25	331
Blev det aftalt med skolen, at dit barn skulle have særlig støtte, når det startede i skolen?	79	24	331
Børn i alt, hvor der blev videregivet oplysninger om barnet blandt 402 børn med vanskeligheder	331	82	

Med hensyn til forældrenes tilfredshed med forløbet og aktiviteterne omkring deres barns skolestart er stort set alle forældre (90 %) tilfredse med dette forløb.

4.3 Børnenes trivsel og vanskeligheder i 0. klasse

Ifølge forældrenes oplysninger er langt de fleste børn glade for at gå i skole (98 % af børnene). Forældrene vurderer også, at deres barn deltager aktivt i undervisningen og er motiveret for at lære. Der er lidt færre (91 % af forældrene), der mener, at deres barn har fået gode venner i klassen, og blandt de børn, hvor forældrene oplyser, at deres barn har problemer, er der kun tre fjerdedele (75 %) af børnene, der har fået gode venner i klassen.

Ifølge forældrenes oplysninger har 12 % af børnene (251 børn) i undersøgelsen faglige vanskeligheder i 0. klasse, som påvirker dets skolegang. Det drejer sig især om indlæringsvanskeligheder og vanskeligheder med at følge med i dansk og matematik (se tabel 4.5). Det er altså noget færre børn, end de 20 % af børnene, der ifølge forældrene havde vanskeligheder op til skolestart. Det kunne tolkes på den måde, at enten har barnet ikke læn- gere har vanskeligheder, eller at forældrene ikke mener, at barnets problemer før skolestart vil påvirke dets skolegang.

Tabel 4.5 Forældrene: Børn med vanskeligheder i 0. klasse, som påvirker deres skolegang

	Antal	Procent	N
Indlæringsvanskeligheder/svært ved at lære nyt?	96	5	2101
Tale- og sprogproblemer?	60	3	2104
Svært ved at følge med fagligt i danskundervisningen?	84	5	2098
Svært ved at følge med fagligt i matematikundervisningen?	67	4	2088
Motoriske problemer, når det fx skal tegne eller skal spille bold/lave gymnastik?	52	3	2102
Andre problemer?	114	6	2097
Børn med problemer i 0. klasse (12 % af børnene)	251	12	2104

Svar: Forældre, der svarede i høj grad og i nogen grad.

Langt de fleste forældre (75 %) har haft møder med barnets klasselærer om deres barns problemer. Noget færre forældre (15 %) har haft møde med skolepsykologen på skolen.

To tredjedele af børnene med vanskeligheder (62 %) får en eller anden form for støtte fra skolens side, især i form af øget opmærksomhed fra de voksnes side i den klasse, barnet går i (51 %), og/eller fra de voksnes side i SFO (30 %). Stort set alle 0. klasse-børnene (89 %) går i SFO, så herfra kan der også hentes støtte, når et barn har vanskeligheder. Det er dog de færreste børn, der har støttelærer i skolen (15 %) og/eller støttepædagog i fritidsordningen (se tabel 4.6).

Tabel 4.6 Forældrene: Støtte til børn med problemer i skole og SFO

	Antal	Procent	N
Særlig opmærksomhed over for mit barn fra de voksne i den klasse mit barn går i	127	51	251
Særlig opmærksomhed over for mit barn fra de voksne i SFO/fritidsordning, mit barn går i	71	30	237
Støttepædagog-/støttelærer til mit barn i klassen	38	15	251
Særlig støtte til mit barn til forberedelse af indlæringen i klassen ved lektiecafé e.l. på skolen	22	9	251
Støttepædagog til mit barn i den SFO/fritidsordning, hvor mit barn passes	11	5	237
Særlig støtte til mit barn til forberedelse af indlæringen i klassen ved lektiecafé e.l. i SFO/fritidsordning	7	3	237
Støtte ved PPR til mit barn (psykolog, fysio- eller ergoterapeut eller tale og høre-konsulent)	56	22	251
Anden støtte til mit barn i 0. klasse	23	9	251
Anden støtte til mit barn i SFO	4	2	251
Børn der fik en eller anden form for støtte blandt de 251 børn med problemer	157	62	

Langt de fleste forældre (79 %) har været tilfredse med den støtte, deres barn har fået, og langt de fleste (83 %) synes også, at støtten har virket på deres barns problemer.

4.4 Børnenes trivsel og vanskeligheder i 1. klasse

I 1. klasse har 10 % af børnene skiftet klasse, typisk til en anden klasse på skolen (formodentligt ved sammenlægning eller deling af klasser), og kun 2 % af børnene gik 0. klasse om (33 børn). De fleste børn (51 %), som skiftede klasse, skiftede i forbindelse med, at de skulle starte i 1. klasse, men en del (28 %) skiftede i løbet af 1. klasse. Flertallet af børnene (85 %) bliver fortsat passet i skolens SFO efter skoletid.

Langt de fleste forældre oplyser, at deres barn fortsat er glad for at gå i skole (96 %), er motiveret for at lære (97 %), har gode venner i klassen (97 %) og deltager aktivt i undervisningen (97 %) (tabel 4.7).

Tabel 4.7 Forældrene: Børnenes trivsel i 1. klasse

	Antal	Procent*
Barnet er motiveret for at lære	1.959	97
Barnet er glad for at gå i skole	1.962	96
Barnet har gode venner i klassen	1.959	97
Barnet deltager aktivt i undervisningen i klassen	1.958	97
N		2026

* Forældre, der har svaret "i høj grad" og "i nogen grad".

Børn med vanskeligheder i 1. klasse

Men der er en del forældre til børn i 1. klasse, der angiver, at deres barn også har haft følelsesmæssige og sociale problemer i større eller mindre grad i 1. klasse. Det gælder således 41 % af børnene (843 børn). Det har især drejet sig om koncentrationsproblemer (24 % af alle børn), konflikter med kammeraterne (23 %) og psykiske problemer, dvs. barnet har været ked af det o.l. (15 %) (tabel 4.8).

Tabel 4.8 Forældrene: Barnet har haft følelsesmæssige og/eller sociale problemer i 1. klasse

	Antal	Procent*
Koncentrationsproblemer, fx ikke at ville lave lektier, koncentrationsproblemer i klassen	490	24
Konflikter med kammeraterne	429	23
Psykiske problemer, fx ofte ked af det, manglende selvtillid, alt for tilbagetrukket	301	15
Konflikter med læreren	125	6
Tale- og sprogproblemer, fx talebesvær, stammen, sprogforståelse, kommunikations besvær	104	5
N= Børn i alt i undersøgelsen		2026
Børn i alt med følelsesmæssige og/eller sociale problemer i 1. klasse blandt alle børn i undersøgelsen	843	42

* Forældre, der har svaret ja

Blandt disse oplyser langt de fleste forældre til de 843 børn med følelsesmæssige og sociale problemer i 1. klasse, at deres barn også havde de samme problemer i 0. klasse (se tabel 4.9)²⁰. I 0. klasse havde 725 af børnene, dvs. 36 % af alle børnene i undersøgelsen, en eller anden form for følelsesmæssige og sociale problemer, ifølge forældrene i 1. klasse. Set i forhold til den samlede elevgruppe, der indgår i undersøgelsen, drejer det sig om lidt over en tredjedel af børnene (39 %), der ifølge forældrene havde følelsesmæssige og/eller sociale problemer både i 0. og 1. klasse.

²⁰ Forældrene blev alene i spørgeskemaundersøgelsen i 1. klasse spurgt om deres barn havde følelsesmæssige og sociale problemer. I spørgeskemaundersøgelsen til forældrene, mens deres barn gik i 0. klasse, blev de ikke spurgt, om deres barn havde sociale og følelsesmæssige problemer, men alene om deres barn havde faglige vanskeligheder. Forældrene blev således i spørgeskemaundersøgelsen i 1. klasse spurgt om deres barn havde følelsesmæssige problemer både i 0. og i 1. klasse.

Tabel 4.9 Forældrene: Børn, der havde følgende følelsesmæssige og sociale problemer i både 0. og 1. klasse

	Antal	Procent*
Koncentrationsproblemer, fx ikke at ville lave lektier, koncentrationsproblemer i klassen	320	16
Konflikter med kammeraterne	283	14
Psykelige problemer, fx ofte ked af det, manglende selvtillid, alt for tilbagetrukket	195	10
Tale- og sprogproblemer, fx talebesvær, stammen, sprogforståelse, kommunikationsbesvær	98	5
Konflikter med læreren	60	3
N= Børn i alt i undersøgelsen	2026	

Med hensyn til faglige vanskeligheder oplyser en del forældre, at deres barn havde faglige vanskeligheder både i 0. klasse og i 1. klasse. Ifølge forældrene havde 12 % af børnene faglige vanskeligheder, mens de gik i 0. klasse, og 11 % af børnene havde faglige vanskeligheder i 1. klasse. Forældrene oplyser, at deres barn især har svært ved at følge med i danskundervisningen og har indlæringsvanskeligheder eller svært ved at lære nyt (se tabel 4.10).

Samlet set har forholdsvis mange af eleverne i 1. klasse, dvs. 44 % (883) af eleverne haft en eller anden form for problemer, dvs. faglige vanskeligheder, følelsesmæssige og/eller sociale problemer. Det er forholdsvis mange elever med vanskeligheder, og også flere, end skolerne selv vurderer, har vanskeligheder, idet de vurderer, at omkring 10 % af eleverne i 0. og 1. klasse har vanskeligheder. Der er meget, der tyder på, at vurderingsgrundlaget for forældre og skoler er noget forskelligt med hensyn til alvor og omfanget af et barns problemer.

Tabel 4.10 Forældrene: Børnenes faglige vanskeligheder i 0. klasse og 1. klasse²¹

	0. klasse		1. klasse	
	Antal	Procent*	Antal	Procent*
Indlæringsvanskeligheder eller svært ved at lære nyt	177	9	133	7
Svært ved at følge med fagligt i danskundervisningen	169	8	139	7
Svært ved at følge med fagligt i matematikundervisningen	121	6	90	5
Motoriske problemer, fx svært ved at tegne, spille bold eller lave gymnastik	87	4	56	3
N= børn i alt	2026		2026	
Børn i alt med faglige vanskeligheder, der påvirkede skolegangen	287	12	219	11

* Andel af forældre, der har svaret "i høj grad" og "i nogen grad".

Overgangen fra 0. til 1. klasse

I forbindelse med overgangen fra 0. til 1. klasse fortæller 78 % af forældrene til børn med problemer, at de i en stor del af tilfældene selv orienterede skolen om deres barns vanske-

²¹ Kategorien "andre problemer" indgår ikke i tabellen, da det dækker over svar, der både omhandler vanskeligheder hos barnet og vanskeligheder i klassen generelt.

ligheder, og 76 % fortæller, at de ansatte i 0. klasse orienterede 1. klasselærerne om barnets problemer. Samtidig havde en række forældre også møder med 1. klasselærerne om barnets problemer. I samme forbindelse blev det aftalt for enkelte børns vedkommende (15 % af børnene), at de skulle have særlig støtte i 1. klasse (se tabel 4.11). Kun for 4 % af de børn, der havde problemer, var der ingen møder eller aftaler med barnets kommende 1. klasselærere.

Tabel 4.11 Forældrene: Overgangen og orientering ved overgangen fra 0. til 1. klasse

	Antal	Procent
Orienterede en af jer eller I begge som forældre 1. klasselærerne om barnets problemer?	591	78
Orienterede de ansatte i børnehaveklassen/0. klasse 1. klasselærerne om barnets problemer?	573	76
Havde en af jer eller I begge som forældre et møde med 1. klasse-klasseklasselærer om barnets problemer, inden han/hun startede i 1. klasse?	172	23
Var der andre, der orienterede 1. klasselærerne om barnets problemer?	188	25
Blev det aftalt med skolen, at barnet skulle have særlig støtte i 1. klasse?	137	18
Blev det aftalt med skolen, at barnet skulle have særlig støtte i SFO/fritidsordning?	46	7
Børn, hvor der var en orientering eller møde om deres problemer procent af alle børn med problemer	757	96
N Børn der havde faglige, sociale og/eller følelsesmæssige problemer med problemer i 0 klasse samlet set	792	

I første klasse har halvdelen af forældrene også haft møde med 1. klasselærerne om barnets problemer (51 %), men kun få (10 %) har haft samtaler med skolepsykologen på skolerne om barnets problemer (tabel 4.12).

Tabel 4.12 Forældrenes kontakt med skolen om barnets vanskeligheder i 1. klasse

	Antal	Procent*
Har en af jer eller I begge som forældre været til møde med en lærer eller flere lærere i 1. klasse om problemerne?	460	52
Har en af jer eller I begge som forældre været i kontakt med andre på skolen om problemerne i 1. klasse?	292	33
Har en af jer eller I begge som forældre været i kontakt med skolepsykologen om problemerne i 1. klasse?	87	10
N Børn der har faglige, sociale og/eller følelsesmæssige problemer i 1. klasse samlet set blandt 2026 børn	883	44

* Forældre, der har svaret "i høj grad" eller "i nogen grad".

Støtte til børnene i 1. klasse

Næsten alle forældre til børn med vanskeligheder i 1. klasse (87 %) kan oplyse, at deres barn får støtte fra skolens side. To femtedele af børnenes forældre (42 %) kan oplyse, at de samarbejder med skolen med hensyn til, hvordan de selv kan støtte deres barn med lektielæsning. En femtedel af forældrene (22 %) kan oplyse, at deres barn får særlig opmærksomhed i skolen fra 1. klasselærerne. Kun få børn (7 %) får særlig støtte til forberede-

delse af indlæringen i lektiecafé eller anden lignende lektielæsningsordning på skolen, og få får støttelærer e.l. (6 %) (tabel 4.13).

Tabel 4.13 Forældrene: Særlig støtte til barnet i 1. klasse i forhold til barnets vanskeligheder

	Antal	Procent
I samarbejder med skolen om, hvordan I som forældre kan støtte barnet i lektielæsningen?	377	42
Barnet får særlig opmærksomhed fra lærerne i 1. klasse?	194	22
Barnet får særlig støtte til forberedelse af indlæringen i en lektiecafé eller anden lignende lektielæsningsordning på skolen?	66	7
Barnet i 1. klasse får støtte af PPR, fx psykolog, fysio- eller ergoterapeut eller tale-høre-konsulent?	50	6
Barnet har en støttepædagog eller støttelærer i klassen?	50	6
Barnet eller I som forældre får andre former for støtte fra skolen i forbindelse med hans/hendes problemer?	47	5
N Børn med faglige, sociale og/eller følelsesmæssige problemer i 1. klasse	883	
Børn der fik støtte blandt børn med problemer i 1 klasse	771	87

Der er kun få af børnene med vanskeligheder, der får støtte i SFO i form af særlig opmærksomhed fra de voksnes side, deltagelse i lektiecafé og/eller støttepædagog.

4.5 Opsamling af de vigtigste resultater

Stort set alle børnene i undersøgelsen har gået i daginstitution hele deres opvækst. En femtedel af børnene i undersøgelsen har ifølge forældrene i 0 klasse haft problemer i det sidste halve år før skolestart, mens de gik i daginstitution. To tredjedele af børnene med vanskeligheder før de startede i skolen har fået støtte. Over halvdelen af børnene har fået støtte i daginstitutionen, især i form af særlig opmærksomhed og støtte fra de voksnes side i dagtilbuddet. Desuden har en tredjedel af børnene med problemer fået talepædagogisk støtte, før de startede i skolen.

Med hensyn til skoleforberedende aktiviteter i daginstitutionen har stort set alle daginstitutioner haft en storbørnsgruppe, og næsten alle daginstitutioner (87 %) besøgte også børnenes kommende skoler, ligesom mange forældre også selv besøgte skolen sammen med deres barn. I stort set alle tilfælde fik skolen også orientering om barnets problemer især fra forældrenes egen side (87 %) og fra personalet i barnets daginstitution.

I såvel 0. klasse som i 1. klasse beskriver forældrene deres børn som motiverede for at lære (97 %), som glade for at gå i skole, ligesom de deltager aktivt i undervisningen og har gode venner i klassen. Så der er kun et par procent af børnene, der direkte mistrives.

Ifølge forældrene i 0. klasse havde 12 % af børnene faglige vanskeligheder i 0. klasse, som påvirkede deres skolegang. 11 % af børnene har faglige vanskeligheder i 1. klasse både i form af indlæringsproblemer og svært ved at følge med fagligt i dansk og matematik.

Når forældrene til børnene i 1. klasse spørges lidt mere bredt om deres barns trivsel og evt. vanskeligheder oplyser en del forældre (44 %) i 1. klasse, at deres barn har større eller mindre problemer faglige, sociale og/eller følelsesmæssige vanskeligheder i 1. klasse,

det gælder især koncentrationsproblemer og konflikter med kammeraterne og i mindre omfang faglige vanskeligheder. Ifølge forældrene i 1. klasse havde børnene både i 0. og 1. klasse en eller anden form for sociale og/eller følelsesmæssige problemer. 78 % af forældrene til børn med vanskeligheder oplyser også, at de selv har oplyst 1. klasselærerne om deres barns problemer, eller også har børnehaveklasselederen i 0. klasse (tillige) oplyst 1. klasselærerne om barnets problemer, ligesom en del forældre også har haft møder med skolen om deres barns problemer. Kun for nogle få procenter af børnenes vedkommende har der hverken været orientering eller møder med 1. klasselærerne om problemerne.

I 0. klasse fik 62 % af børnene med vanskeligheder en eller anden form for støtte, typisk i form af særlig opmærksomhed fra de voksnes side. Kun få (15 %) af børnene med vanskeligheder fik støttelærer i skolen.

I 1. klasse fik langt de fleste børn (87 %) med vanskeligheder støtte, typisk i form af forældrenes samarbejde med skolen om barnets lektielæsning og/eller særlig opmærksomhed fra lærernes side. Kun få børn fik støttelærer. Forældrene er gennemgående tilfredse med støtten og synes, den hjælper deres barn.

5 Sammenhængen mellem indsatsen i daginstitution og skole og elevernes trivsel i 0. klasse

5.1 Indledning

I de statistiske analyser af, hvilken betydning/virkning de rammer daginstitutioner og skoler sætter, og de indsatser, de sætter i værk, har for elevernes trivsel og læring, benyttes fem udviklingsmål: trivsel, social/psykisk velfærd, koncentration, indlæringsevner og læringsudbytte.

For at skabe robuste udviklingsmål konstrueres udviklingsmålene som fem indeks, der hver især er baseret på forskellige svar fra forældrespørgeskemaet, som omhandler den samme dimension (jf. boks 5.1). På de fem indeks måles resultaterne på en skala fra 0 til 1, hvor højere værdier angiver et mere fordelagtigt resultat, fx bedre trivsel, færre vanskeligheder osv. end de lavere værdier.

Boks 5.1 De fem udviklingsmål for eleverne i forhold til deres skolegang

Udviklingsmål: Indeks for ...	Dimensioner, der undersøges	Spørgsmål, som indeks bygger på (elevens trivsel i 0. klasse, jf. forældrene)
Trivsel	Om eleverne trives og er glade for at gå i skole	<i>Er barnet glad for at gå i skole? Har barnet fået nye, gode venner i klassen? Kammeratrelation problemer (SDQ-delskala) se bilag 1</i>
Social/psykisk velfærd	Om eleverne har sociale eller psykiske problemer	<i>Har barnet psykiske problemer, fx ofte ked af det, manglende selvtillid, alt for tilbagetrukket? Har barnet konflikter med kammerater? Har barnet konflikter med lærere? Følelsesmæssige problemer (SDQ-delskala) Adfærdsproblemer (SDQ-delskala) se bilag 1</i>
Koncentration	Om eleverne deltager konstruktivt i undervisningen, herunder om eleverne har koncentrationsproblemer	<i>Har barnet koncentrationsproblemer? Deltager barnet aktivt i undervisningen i klassen? Er barnet motiveret for at lære? Hyperaktivitet/opmærksomhedsforstyrrelser (SDQ-delskala) se bilag 1</i>
Indlæringsevne	Om eleverne har en eller flere former for indlæringsvanskeligheder	<i>Har barnet indlæringsvanskeligheder? Har barnet tale/sprogproblemer? Har barnet motoriske problemer?</i>
Læringsudbytte	Om eleverne har et tilfredsstillende læringsudbytte i dansk og matematik	<i>Har barnet svært ved at følge med fagligt i danskundervisningen? Har barnet svært ved at følge med fagligt i matematikundervisningen?</i>

I de multiple regressionsanalyser tages højde for forskelle i elevernes socioøkonomiske baggrund samt elevsammensætningen på skolen. I regressionsanalyserne indgår oplysninger om den enkelte elevs køn og indvandrerbaggrund²², familiestruktur, kulturel og social kapital i familien²³, forældrenes indkomst, uddannelse og arbejdsmarkedsstatus samt antal år, eleven har gået i daginstitutionen.

Analysedatasættet indeholder de 2104 0. Klasse-elever, hvis forældre har besvaret forældrespørgeskemaet i 0. klasse. Antallet af inkluderede elever svinger lidt mellem de forskellige udviklingsmål, da ikke alle forældre har besvaret alle spørgsmål i spørgeskemaet²⁴.

5.2 Sammenhængen mellem elevernes baggrund, alder og vanskeligheder i skolestarten

I dette afsnit præsenteres resultaterne af en regressionsanalyse af, hvilke socioøkonomiske baggrunds-faktorer, der samvarierer med en forhøjet risiko for, at eleven har vanskeligheder i skolestarten. Fordelen ved multiple regressionsanalyser er, at der tages højde for alle baggrunds-faktorer på én gang, og herved isoleres de enkelte faktoreres betydning for henholdsvis trivsel og sandsynligheden for at få vanskeligheder i skolestarten.

Elevernes baggrund og vanskeligheder ved skolestarten

Resultaterne for alle fem udviklingsmål er vist i tabel 5.1. Generelt er der kun få faktorer i elevernes egne (fx køn) eller deres forældres sociale og økonomiske baggrund, der samvarierer med elevernes trivsel, indlæringsvanskeligheder og læringsudbytte, og tilsammen forklarer disse baggrunds-faktorer også kun op til 5 % af variationen i udviklingsmålene. Køn er en af de faktorer, der næsten gennemgående samvarierer med udviklingsmålene (en undtagelse er sociale/psykiske problemer): Allerede i 0. klasse har drenge ringere trivsel, flere koncentrations- og indlæringsproblemer og mindre læringsudbytte end piger.

Desuden er der en række andre faktorer, der synes at have betydning. Elever med indvandrerbaggrund har dårligere trivsel, men færre koncentrationsproblemer. Elever i kernefamilier trives bedre. Familiens kulturelle og sociale kapital er også afgørende, dvs. at elever, hvis forældre tit taler om bøger, film eller fjernsynsprogrammer med dem, har færre koncentrationsproblemer. Elever, hvis forældre tit går på museum, til en koncert, en musical e.l. sammen med dem, har bedre trivsel og færre sociale/psykiske og koncentrationsproblemer.

Forældrenes uddannelsesniveau og arbejdsmarkedstilknytning har også betydning. Elever med højtuddannede forældre har færre koncentrations- og indlæringsvanskeligheder. Mødrenes status på arbejdsmarkedet har betydning for deres børns trivsel og sociale/psykiske problemer med dårligere trivsel og flere sociale/psykiske problemer, når moderen har en mere perifer tilknytning til arbejdsmarkedet, mens fædrenes arbejdsmarkedsstatus hovedsageligt er relateret til deres børns faglige udbytte med ringere faglig læring, når faderen har en mere perifer tilknytning til arbejdsmarkedet.

²² Elever med indvandrerbaggrund er elever, hvor begge forældre er født i et ikke-vestligt land.

²³ Kulturel kapital er belyst ved, hvor tit (en af) forældrene taler med barnet om bøger, film eller fjernsynsprogrammer, som han/hun har læst eller set. Social kapital er målt ud fra, om hvor ofte forældrene har besøgt eller set et museum, et akvarium, en koncert, en musical e.l. sammen med barnet.

²⁴ Alle regressionsmodeller estimeres med OLS-metoden (mindste kvadraters metode). I alle modellerne tages der højde for klynger på skoleniveau ved at modellere standardfejlene med clusters på skoleniveau.

Tabel 5.1 Resultater fra regression af de fem udviklingsmål på elevbaggrundsvariable

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	Trivsel	Social/psykisk velfærd	Koncentration	Indlæringsevne	Læringsudbytte
Dreng	-0.018* (0.008)	-0.003 (0.010)	-0.045*** (0.007)	-0.020** (0.006)	-0.021** (0.008)
År i daginstitution: 1 eller 2 år	0.023 (0.034)	0.006 (0.061)	-0.034 (0.060)	0.023 (0.020)	0.003 (0.036)
År i daginstitution: 3 år	0.017 (0.021)	0.025 (0.030)	-0.014 (0.023)	0.010 (0.017)	0.014 (0.020)
År i daginstitution: 4 år	0.002 (0.011)	0.011 (0.014)	0.006 (0.009)	0.004 (0.009)	0.004 (0.011)
Indvandrer	-0.070** (0.027)	0.018 (0.032)	0.051** (0.018)	-0.019 (0.023)	-0.056 (0.035)
Kernefamilie	0.042** (0.015)	0.033 (0.020)	0.011 (0.012)	-0.001 (0.012)	0.005 (0.018)
Høj kulturelt kapital	0.005 (0.030)	0.035 (0.037)	0.083* (0.035)	-0.022 (0.020)	-0.035 (0.019)
Høj socialt kapital	0.031** (0.010)	0.031** (0.012)	0.015* (0.007)	0.003 (0.007)	0.007 (0.009)
Indkomst, forældre (log)	0.024 (0.014)	0.022 (0.016)	0.017 (0.010)	0.015 (0.010)	0.000 (0.010)
Mors alder ved barnets fødsel	0.005 (0.009)	0.016 (0.015)	0.001 (0.009)	-0.009 (0.008)	-0.013 (0.010)
Forældrenes uddannelse, år	-0.004 (0.003)	0.004 (0.003)	0.006* (0.002)	0.005** (0.002)	0.003 (0.002)
Mor: selvstændig	0.018 (0.020)	0.042 (0.028)	0.012 (0.020)	0.010 (0.016)	0.003 (0.021)
Mor: basis lønniveau	-0.020 (0.012)	-0.003 (0.015)	0.003 (0.010)	0.016 (0.008)	0.006 (0.012)
Mor: øvrige lønniveau	-0.059*** (0.018)	-0.062** (0.024)	-0.010 (0.014)	0.002 (0.013)	0.001 (0.016)
Mor: overførselsindkomst	-0.050 (0.028)	-0.062 (0.033)	-0.012 (0.024)	-0.012 (0.024)	-0.022 (0.032)
Mor: øvrige på AM	-0.061* (0.024)	-0.005 (0.030)	0.008 (0.016)	0.000 (0.015)	0.002 (0.017)
Far: selvstændig	-0.006 (0.017)	0.003 (0.023)	0.013 (0.013)	-0.000 (0.013)	-0.007 (0.014)
Far: basis lønniveau	0.007 (0.010)	-0.000 (0.016)	-0.002 (0.011)	-0.014 (0.009)	-0.029** (0.011)
Far: øvrige lønniveau	-0.001 (0.014)	-0.012 (0.018)	-0.001 (0.011)	-0.004 (0.010)	-0.030* (0.012)
Far: overførselsindkomst	-0.002 (0.026)	0.018 (0.033)	-0.005 (0.024)	-0.025 (0.023)	-0.077* (0.035)
Far: øvrige på AM	0.015 (0.029)	-0.064 (0.045)	-0.006 (0.027)	-0.053 (0.035)	0.008 (0.013)
Konstant	0.575* (0.240)	0.143 (0.300)	0.507** (0.194)	0.847*** (0.186)	1.175*** (0.217)
N	1811	1811	1811	1811	1807
R ²	0.063	0.059	0.079	0.089	0.063
adj. R ²	0.048	0.044	0.065	0.075	0.048

* p<.05, ** p<.01, *** p<.001 Standardfejlene i parentes.

Note: Resultaterne i denne tabel er første del af resultaterne fra regressionerne. Anden del er vist i Figur 5.2. I analyserne er der således også medtaget variabler for elevernes alder ved indskoling samt antal år i daginstitutionen.

¹ Referencekategori: 5 år eller flere i daginstitution

Barnets alder ved skolestart og vanskeligheder i indskolingen

Barnets alder ved skolestart samvarierer også med vanskelighederne i skolestarten. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at barnets alder ved skolestart ikke er helt tilfældigt i forhold til, hvordan barnet klarer sig. Børn, der allerede har vanskeligheder i børnehaven, eller hvor pædagogerne og forældrene vurderer, at barnet ville få en vanskelig skolestart, udsætter nemlig ofte skolestarten. Her vil børnenes indskolingsalder være højere, fordi de i forvejen havde vanskeligheder. Og omvendt for de (få) børn, der allerede starter i skolen i det år, hvor de fylder fem år, som i mindre omfang har vanskeligheder. I undersøgelsens data har 9 % af børnene en forsinket skolestart²⁵, mens 1 % af børnene starter et år tidligere, end de skulle set i forhold til deres alder.

Af de fem udviklingsmål samvarierer tidlig skolestart kun med indlæringssevnen (tabel 5.2). Elever, der indskoles et år tidligere, end de skulle, har en bedre indlæringssevne end børn, som har en forsinket skolestart – hvilket sandsynligvis har været medvirkende til beslutningen at lade dem starte et år forud for det år, de skulle ifølge deres fødselsår. Ud fra denne analyse kan det *ikke* konkluderes, at en tidligere skolestart gavner børns indlæringssevne. Elever, der indskoles rettidigt, men er unge for deres årgang (dvs. født i 4. kvartal), trives lidt bedre, men de har også lidt flere indlæringsproblemer end deres lidt ældre klassekammerater.

Børn, som har fået deres skolestart udsat med et år, trives lige så godt som deres klassekammerater, men har tydeligt flere vanskeligheder. Det gælder særligt børn, som er klart ældre end deres klassekammerater, hvorimod forskellen er mindre for elever, som er født i 4. kvartal året før, og som dermed kun er lidt ældre.

Der er gennemført en særlig analyse for at belyse, om der er sammenhænge mellem køn og alder ved skolestart set i forhold til, om eleverne har vanskeligheder i 0. klasse. Analysen viser, at der ikke er forskel mellem drenge og piger med hensyn til skolestartsalder og vanskeligheder.

Analyserne viser desuden (tabel 5.2), at der ikke er nogen statistisk sikker sammenhæng mellem, hvor mange år et barn har gået i dagtilbud, og vanskeligheder i skolestarten. Det skal dog siges, at det ikke har været muligt at belyse det tilfælde, hvor barnet slet ikke har gået i dagtilbud eller kun i et enkelt år forud for skolestart, da det kun gør sig gældende for yderst få børn i undersøgelsen.

²⁵ 5,5 % af eleverne er kun lidt ældre end de rettidigt indskolede klassekammerater (dvs. de er født i 4. kvartal 2005), mens de resterende 3,5% er noget ældre (dvs. de er født før 4. kvartal 2005)

Tabel 5.2 Sammenhængen mellem barnets alder ved skolestart og de fem udviklingsområder

Alder ved indskoling (Reference: Gns. alder for årgang – født 2./3. kvartal 2006)					
	Trivsel	Social/psykisk velfærd	Koncentration	Indlæringssevne	Læringsudbytte
Tidlig (født 2007)	-0.004 (0.041)	0.008 (0.057)	0.007 (0.048)	0.023** (0.008)	-0.005 (0.027)
Rettidig, ung (født 4. kvartal 2006)	0.021* (0.010)	0.007 (0.014)	-0.003 (0.009)	-0.019* (0.008)	-0.011 (0.010)
Rettidig, gammel (født 1. kvartal 2006)	0.009 (0.010)	0.010 (0.013)	0.006 (0.009)	-0.000 (0.007)	0.001 (0.009)
Lidt forsinket (født 4. kvartal 2005)	0.004 (0.020)	-0.018 (0.028)	-0.043* (0.020)	-0.071*** (0.021)	-0.066* (0.029)
Forsinket (født 1.-3. kvartal 2005)	0.000 (0.030)	-0.120** (0.043)	-0.093** (0.029)	-0.151*** (0.038)	-0.102* (0.046)
År i daginstitution (Reference: 5+ år)					
1 eller 2 år	0.023 (0.034)	0.006 (0.061)	-0.034 (0.060)	0.023 (0.020)	0.003 (0.036)
3 år	0.017 (0.021)	0.025 (0.030)	-0.014 (0.023)	0.010 (0.017)	0.014 (0.020)
4 år	0.002 (0.011)	0.011 (0.014)	0.006 (0.009)	0.004 (0.009)	0.004 (0.011)
Konstant	0.575* (0.240)	0.143 (0.300)	0.507** (0.194)	0.847*** (0.186)	1.175*** (0.217)
N	1811	1811	1811	1811	1807
R ²	0.063	0.059	0.079	0.089	0.063
adj. R ²	0.048	0.044	0.065	0.075	0.048

* p<.05, ** p<.01, *** p<.001. Standardfejlene i parentes

Note: Dette er anden del af resultaterne fra regressioner, hvor første del er vist i Figur 5.1. I analyserne er der således også medtaget et omfattende sæt af variabler for elevens egen baggrund samt for de øvrige børn i skolen.

5.3 Rammer og indsatser i daginstitution og skole og elevernes vanskeligheder og trivsel i skolestarten (0. klasse)

I det følgende afsnit gøres først rede for analysemetoder, og dernæst redegøres der for resultaterne af analyserne om betydning af rammer og indsatser i daginstitutionen og i 0. klasse har for elevernes trivsel, sociale og psykiske velfærd, koncentration, indlæringssevne og læringsudbytte.

For at tage højde for, at elevernes egen baggrund (køn) og deres forældres baggrund kan samvariere systematisk med deres vanskeligheder og trivsel og med rammerne og indsatserne i daginstitution og skolen, beregner vi resultaterne ved at kontrollere for forskelle i baggrundsfaktorer i vores regressionsanalyser. Vi medtager det samme sæt af baggrundsfaktorer, som er anvendt under de ovennævnte analyser (afsnit 5.2 og jf. tabel 5.1²⁶). Ud

²⁶ Vi undlader at medtage variabelen 'alder ved skolestart' i analyserne af forhold i daginstitutionen, da skolestartsalderen er del af daginstitutionernes indsats og derfor ikke bør medtages. Til gengæld medtages

over oplysninger om elevernes egen baggrund indgår også oplysninger om elevsammensætningen i 0. klasserne på skolen målt ved andelen af elever på 0. klassesettrin i skolen, der har forældre uden en ungdomsuddannelse, andelen af elever med indvandrerbaggrund, andelen af drenge og andelen af elever med forældre, hvis indkomst er blandt de 20 % laveste. I regressionerne medtages desuden alle daginstitutions- henholdsvis skolevariabler på én gang med henblik på at isolere den enkelte faktors betydning for, hvordan eleverne klarer sig med hensyn til trivsel og vanskeligheder.

Det er ikke helt tilfældigt, hvilke rammer og indsatser børnene møder i deres daginstitutioner og skoler, da forældrene har indflydelse på valg af både daginstitutioner og skoler. Hvis vi ikke kan måle alle de dimensioner, der ligger i en "ressourcestærk" baggrund, og hvis ressourcestærke forældre vælger bestemte institutioner med systematisk forskellige (bedre) rammer og indsatser til deres børn, og deres børn i udgangspunktet klarer sig bedre end børn fra mindre ressourcestærke familier, så vil den statistiske analyse pege på en sammenhæng mellem rammer/indsatser og børnenes outcome, som rent faktisk ikke skyldes virkningen af de pågældende rammer/indsatser, men sammenhængen med en ressourcestærk hjemmebaggrund (som vi ikke fuldt ud kan tage højde for i regressionerne).

Endvidere er det ikke kun forældrenes valg, men også daginstitutionernes/skolernes valg, der kan vanskeliggøre identifikation af årsagssammenhænge i vores analyse. Hvis fx en institution med mange børn med vanskeligheder (et forhold, som vi ikke fuldt ud kan observere) vælger andre indsatser end en institution med hovedsageligt velfungerende børn, så vil vores resultater kunne vise en rent statistisk sammenhæng mellem disse indsatser og elevernes trivsel og vanskeligheder, men denne sammenhæng vil netop ikke kunne tolkes som årsagssammenhæng.

For at identificere årsags-virkningssammenhænge i vores statistiske analyse på observations-data er det derfor nødvendigt at kunne tage højde for alle forskelle mellem eleverne, som er relevante for sammenhængen mellem rammer/indsatser og elevernes trivsel og vanskeligheder. Særligt hvis formålet med en analyse kun er at undersøge enkelte faktorer (rammer/indsatser) betydning, vil det kunne opnås, hvis der er eksogen/tilfældig variation i rammerne eller indsatserne. I dette tilfælde kan det antages, at der ikke er systematisk variation mellem elever, der fx får mange undervisningstimer i 0. klasse, og elever, der får færre timer i 0. klasse. Men i et studie som dette, hvor opgaven er at undersøge en lang række forhold, vil denne tilgang i praksis ikke være mulig, da man ikke vil kunne finde troværdige kilder til eksogen variation for et så stort antal variable.

Vi prøver derfor i videst mulig udstrækning statistisk at kontrollere for forskelle mellem elever. Vi gør dette ved at inkludere et omfattende sæt af informationer om socioøkonomisk baggrund både for eleven selv og for de øvrige børn i daginstitutionen/skolens 0. klasser. Disse informationer er til rådighed via de administrative registre. Der vil dog stadig være forskelle, som vi ikke til fulde kan beskrive ud fra de oplysninger, der er til rådighed. Det gælder særligt information om elevernes initiale evner og vanskeligheder, som vi vanskeligt kan undvære, når fx daginstitutionens og skolefaktorernes betydning i 0. klasse skal analyseres. For at kunne komme en analyse af egentlige årsagssammenhænge mellem daginstitutionens indsatser for førskolebørnene nærmere ville det fx have været nyttigt at have et mål for deres vanskeligheder og trivsel i 4-årsalderen, dvs. før disse indsatser begynder. Givet projektets tidsmæssige ramme har dette dog ikke været en mulighed.

skolestartsalderen i analyserne af skoleindsatserne, da det må anses som et grundvilkår for skolerne, om de elever de modtager indskoles til tiden eller et år forsinket.

Som den – inden for projektets rammer – bedst mulige metode tager vi således højde for en lang række af observerbare faktorer i registrene, såsom forældrenes uddannelse, indkomst mv., der er relateret til både de rammer og indsatser, som børnene oplever i daginstitutionen og skolen, og elevernes outcome. Med disse metodiske forbehold in mente præsenteres resultaterne af den statistiske analyse i det følgende.

Tabel 5.3 Betydning af daginstitutionernes indskolingsaktiviteter for elevernes fem udviklingsmål

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	Trivsel	Social/psykisk velfærd	Koncentration	Indlæringssevne	Læringsudbytte
Normering					
Pædagogbarn	-0.306	0.153	-0.265	0.204	0.195
Ratio	(0.161)	(0.252)	(0.163)	(0.132)	(0.166)
Pædagogmedhjælperbarn	0.002	0.001	0.012	0.010	0.007
Ratio	(0.008)	(0.012)	(0.007)	(0.006)	(0.008)
Andel mandlige pædagoger/pædagogmedhjælpere	0.030	0.084	-0.027	-0.021	-0.006
	(0.049)	(0.074)	(0.044)	(0.048)	(0.064)
Ledertimer pr. barn	0.006	0.029	0.006	-0.015	0.001
	(0.016)	(0.023)	(0.013)	(0.012)	(0.014)
Indskolingsaktiviteter					
Besøg på skole uden timer i børnehaveklassen ^a	0.020	-0.008	-0.010	0.015	0.004
	(0.022)	(0.035)	(0.024)	(0.017)	(0.020)
Besøg på skole med timer i børnehaveklassen ^a	0.012	-0.058*	-0.017	-0.002	-0.008
	(0.018)	(0.028)	(0.018)	(0.013)	(0.018)
Skolen besøger daginstitution	-0.012	-0.037	-0.027	-0.003	-0.028
	(0.015)	(0.022)	(0.015)	(0.012)	(0.015)
Institutionerne videregiver oplysninger om enkelte børn	0.031	0.039	0.053**	0.035*	0.046*
	(0.019)	(0.031)	(0.018)	(0.015)	(0.023)
Samarbejde & parathedsvurdering					
Institutionerne samarbejder med skolen om skoleparathedaktiviteter	-0.045**	-0.040	-0.024	-0.003	0.000
	(0.014)	(0.022)	(0.014)	(0.012)	(0.016)
Systematiske skoleparathedsvurderinger	0.005	0.003	0.007	0.015	0.033*
	(0.015)	(0.020)	(0.015)	(0.012)	(0.015)
Særlige indsatser					
Motorikgrupper	-0.023	-0.005	-0.017	-0.038*	-0.044*
	(0.015)	(0.029)	(0.018)	(0.016)	(0.020)
Sproggrupper	0.024	0.012	0.005	-0.013	-0.019
	(0.017)	(0.024)	(0.014)	(0.012)	(0.014)
<i>N</i>	1811	1811	1811	1811	1807
<i>R</i> ²	0.079	0.077	0.084	0.060	0.064
adj. <i>R</i> ²	0.048	0.046	0.054	0.029	0.032

^a Sammenligningskategori: Ingen besøg på skolen

* p<.05, ** p<.01, *** p<.001. Standardfejlene i parentes

Note: I analyserne er der medtaget et omfattende sæt af variable for elevens egen baggrund samt for de øvrige børn i skolen.

5.4 Betydningen af daginstitutionernes rammer og indsatser

Rammer og indsatser i daginstitutionerne er belyst gennem et spørgeskema til daginstitutionslederne. I alle regressioner tages højde for elevernes socioøkonomiske baggrund samt en række variable, der beskriver elevsammensætningen i daginstitutionen.

I en tidligere undersøgelse (Bauchmüller, Gørtz & Rasmussen 2014) er det blevet vist, at ressourcerne i daginstitutionerne har betydning for elevernes resultater. Undersøgelsen viser, at en bedre normering, dvs. færre børn pr. voksen i daginstitutionen, flere voksne pr.

barn, flere mandlige pædagoger og flere voksne med en pædagoguddannelse end uden, forbedrer elevernes eksamensresultater i dansk ved folkeskolens afgangsprøver. Færre børn pr. voksen i institutionen kan være gavnligt for børnenes udvikling, fordi det giver personalet bedre mulighed for at forebygge og imødegå vanskeligheder hos børnene og for at forbedre trivslen i børnegruppen. Uddannede pædagoger er bedre kvalificerede til at yde eller iværksætte en kvalificeret indsats for børn med udfordringer og til at fremme børnenes generelle trivsel. Flere mandlige pædagoger sættes desuden i sammenhæng med bedre trivsel hos børnene, særligt hos drengene. Et højere antal ledertimer i institutionen giver endvidere bedre mulighed for en veltilrettelagt, kvalificeret ledelse af institutionen til gavn for børn med vanskeligheder og for børnenes generelle trivsel.

I vores analyse er rammerne i daginstitutionerne beskrevet ved fire forhold: (1) daginstitutionens personalenormering, dvs. antal voksne (pædagoger og medhjælpere) pr. barn, (2) andel pædagoger i forhold til medhjælpere, (3) andel mandlige voksne og (4) antal ledertimer pr. barn.

Ingen af de fire mål for daginstitutionernes rammevilkår kan dog påvises at have betydning for elevernes trivsel, vanskeligheder og læring i skolestarten (ved 5 % signifikansniveau), jf. tabel 5.3, første panel. Vi har desuden dannet et samlet mål for daginstitutionens rammer ud fra de fire forhold. Heller ikke det samlede mål kunne dog relateres til børnenes resultater.

Daginstitutionens indskolingsaktiviteter

Daginstitutionens indskolingsaktiviteter og et godt samarbejde mellem daginstitutioner og skoler omkring barnets skolestart forventes at formindske børnenes vanskeligheder i skolestarten samt forbedre deres trivsel. Det samme gælder en systematisk anvendelse af skoleparathedsvurderinger, som forventes at kunne medføre en øget opmærksomhed på børnenes vanskeligheder, som med en passende indsats kan medvirke til at gøre børnene skoleklare.

Indsatserne er afdækket ved en række spørgsmål i daginstitutionsspørgeskemaet. Med hensyn til daginstitutionernes besøg på skolerne opdeles daginstitutionerne i tre kategorier: (i) daginstitutioner, som besøger skolerne, og hvor børnene får lejlighed til at være nogle timer i børnehaveklassen, (ii) daginstitutioner, som besøger skolerne, for at børnene kan se skolen (men uden at de deltager nogle timer i børnehaveklassen), og (iii) daginstitutioner, der ikke besøger skolerne sammen med førskolebørnene. Endvidere analyseres betydningen af, at skolen besøger daginstitutionen, enten ved at skolernes børnehaveklasselærere besøger institutionen for at få et indtryk af børnene, eller ved at skolerne kommer til en forældreaften og fortæller om børnenes skolestart²⁷. Desuden analyseres betydningen af, at daginstitutionerne videregiver oplysninger om de enkelte elever til skolerne før skolestart²⁸.

Analyserne viser, at, når daginstitutionerne videregiver oplysninger til skolen om de enkelte børn, udviser børnene bedre koncentration i undervisningen i 0. klasse, bedre indlærings-

²⁷ Der har desuden været et spørgsmål, om institutionerne opretter en særlig "storbørnsgruppe", som forbereder børnene til skolegang. Det har alle institutioner, hvis børn indgår i vores statistiske analyse. Det manglende sammenligningsgrundlag (dvs. elever i daginstitutioner, der ikke har storbørnsgrupper) gør det umuligt at beregne betydningen af, at daginstitutionen har en storbørnsgruppe på børnenes vanskeligheder og trivsel i skolestarten.

²⁸ Alle skoler videregiver oplysninger om børnene. En opdeling i, om skolerne kun videregiver oplysninger om børn med vanskeligheder eller om alle børn, resulterer i for små grupper. Der er i alt kun oplysninger for omkring 700 af børnene, der indgår i vores analyser.

evne samt bedre faglig indlæring i dansk og matematik (hvorimod trivsel og social/psykisk velfærd ikke er påvirket).

Generelt er hverken skolers besøg i daginstitutionen eller daginstitutionens besøg på skolen relateret til elevernes trivsel og læring i 0. klasse. Der er dog en enkelt undtagelse, idet undersøgelsen peger i retning af, at elever fra daginstitutioner, som aflægger besøg på skolen, og hvor børnene også har været nogle timer i 0. klasse inden skolestart, udviser dårligere social/psykisk velfærd i 0. klasse end elever fra daginstitutioner, som ikke har gjort dette. Det er dog vanskeligt at forestille sig, at årsagssammenhængen går den vej. Det er mere nærliggende, at daginstitutioner med en stor andel børn med sociale og/eller psykiske problemer i højere grad ønsker, at børnene får mulighed for at være nogle timer i 0. klasse inden skolestart.

Vi finder kun en enkelt anden statistisk sikker forskel, men i negativ retning. Elever, der kommer fra daginstitutioner, som besøger skolerne, og hvor børnene får lejlighed til at være nogle timer i børnehaveklassen, udviser dårligere social/psykisk velfærd i 0. klasse end børn, hvis daginstitution ikke har besøgt skolen. Det er dog vanskeligt at forestille sig, at årsagssammenhængen går den vej, mens det er mere nærliggende, at daginstitutioner med flere børn med sociale eller psykiske problemer i højere grad ønsker, at børnene får mulighed for at være nogle timer i 0. klasse inden skolestart.

Daginstitutionens samarbejde med skolerne og brug af skoleparathedsvurderinger

Daginstitutionens samarbejde med skolen er belyst via et spørgsmål om daginstitutionens samarbejde med skole/SFO om aktiviteter i daginstitutionen, som skal styrke børnenes skoleparathed inden skolestart²⁹, samt om, hvorvidt institutionen anvender systematiske skoleparathedsvurderinger.

Tabel 5.3, tredje panel, viser resultaterne for betydningen af daginstitutionernes samarbejde med skoler/SFO og af daginstitutioners systematiske arbejde med skoleparathedsvurderinger.

Resultaterne viser, at børn fra daginstitutioner, der samarbejder med skole/SFO om aktiviteter, som skal styrke børnenes skoleparathed inden skolestart, har dårligere trivsel i skolestart, mens de øvrige udviklingsmål ikke er påvirket. Det er muligt, at et sådant samarbejde ofte opstår som en forebyggende indsats i daginstitutioner, hvor der er mange børn med dårlig trivsel allerede i børnehaven. Resultatet er derfor ikke nødvendigvis et udtryk for en årsagssammenhæng.

Resultaterne omkring systematisk brug af parathedsvurderinger viser, at børn, der kommer fra daginstitutioner, som systematisk anvender parathedsvurderinger, har bedre læringsudbytte i dansk og matematik i 0. klasse, mens der ikke er en statistisk sikker sammenhæng med de øvrige udviklingsmål.

Daginstitutionernes særlige indsatser over for børn med vanskeligheder

Daginstitutionerne kan iværksætte særlige indsatser for børn med vanskeligheder, fx pædagogiske tiltag som motorikgrupper eller sproggrupper, som institutionen forventer vil udvikle og støtte børnene og reducere deres vanskeligheder og forbedre deres trivsel i sko-

²⁹ Der er også indsamlet oplysninger om, hvordan institutionens samarbejde med forældrene forløber inden skolestart, fx samtaler med forældrene sammen med børnehaveklasselederen i skolen, inden børnene starter i skolen, eller samtaler med forældrene uden skolens deltagelse. Der er dog næsten igen variation, da næsten alle daginstitutioner holder samtaler med forældrene uden skolens deltagelse, og sammenhængen mellem samtaler med forældre og elevernes vanskeligheder og trivsel har derfor ikke kunne belyses.

lestarten³⁰. Det er vigtigt at nævne, at de her fundne resultater er et gennemsnit for alle børn i institutionen, selvom de særlige indsatser kun henvender sig til børnene med vanskeligheder. Der kan dog være afledte virkninger for de øvrige børn i institutionen.

Resultaterne vises i tabel 5.3, fjerde panel, og de tyder på, at der blandt børn, der kommer fra en daginstitution med motorikgruppetilbud, er færre, der har en god indlæringssevne, og færre, der har et godt læringsudbytte i 0. klasse. Som tidligere nævnt bør man være varsom med årsagsfortolkninger, da vi muligvis ikke i fuld udstrækning kan tage højde for elevernes initiale vanskeligheder. Hvis daginstitutionen med mange elever med vanskeligheder i højere grad vælger en bestemt type indsatser end andre institutioner, vil det kunne skævvride vores resultater, da vi ikke til fulde kan tage højde for alle relevante karakteristika ved daginstitutionen.

Når daginstitutionen har et sproggruppetilbud som pædagogisk tiltag for børn med vanskeligheder, er det ikke relateret til bedre eller dårligere resultater i skolestarten, end når daginstitutionen ikke har dette tilbud.

Forskelle mellem drenge og piger

Som analysen i afsnit 5.2 har vist, har drenge i gennemsnit flere vanskeligheder ved skolestart end piger, og de trives tit mindre godt i skolen end pigerne. Vi har derfor lavet særlige analyser, hvor vi har set på, om daginstitutionernes rammer og indsatser har forskellig betydning for drenges og pigers vanskeligheder og trivsel. Analyserne viser følgende:

- Drenge har bedre trivsel, når daginstitutionen videregiver oplysninger om enkelte elever til skoler.
- Når drenge har gået på en daginstitution, hvor børnene besøger skolen forud for skolestart og er nogle timer i 0. klasse, er det relateret til ringere læringsudbytte hos drenge.
- Specielt for drenge er flere skoleledertimer på skolen relateret til ringere trivsel, men bedre læringsudbytte.

5.5 Rammer og indsatser på skolens 0. klassetrin

Ud over daginstitutionen formodes også skolens rammer og indsatser i indskolingen at have betydning for elevernes vanskeligheder og trivsel i skolestarten. Skolens rammer og indsatser på 0. klassetrin er belyst gennem et spørgeskema til skolelederne.

I alle regressioner tages højde for elevernes egen baggrund samt en række variable, der beskriver elevsammensætningen i daginstitutionen.

Tidligere undersøgelser har vist, at de ressourcemæssige og organisatoriske rammer i skolen, fx antal undervisningstimer, har betydning for elevernes resultater. Således har Jensen (2013) vist, at flere matematiktimer forbedrer elevernes karakterer ved folkeskolens afgangsprøve.

³⁰ I spørgeskemaet til daginstitutionerne er der også spurgt til, om institutionen laver aktiviteter for forældre, som har brug for særlig støtte og rådgivning, fx forældre-netværksgrupper, rådgivning ved institutionens personale eller ved en socialrådgiver, som kommer regelmæssigt i institutionen. Der er dog meget lille variation i svarene, og sammenhængen mellem disse forhold og elevernes vanskeligheder og trivsel kan derfor ikke undersøges her.

I denne undersøgelse er rammerne målt ved følgende forhold: (1) antal undervisningstimer på 0. klassetrin, (2) hvorvidt der undervises i særskilte fag (eller om skemaet ikke er opdelt i bestemte fag), (3) fordeling af arbejdsopgaverne mellem de voksne i undervisningen (team-samarbejde)³¹ og (4) antal undervisningstimer med ekstra voksne i klassen³².

Resultaterne (tabel 5.4, første panel), peger på, at børn i skoler med flere undervisningstimer i 0. klasse trives dårligere, mens de øvrige udviklingsmål ikke er påvirket af antallet af undervisningstimer i 0. klasse. Det lader ikke til at have nogen betydning, om der undervises i særskilte fag, eller om hvordan arbejdsfordelingen er mellem de voksne i klassen. Elever i skoler med flere timer med en børnehaveklasseassistent trives bedre og deltager mere konstruktivt i undervisningen, mens elever i skoler med flere timer med en andetsproglærer i 0. klasse har bedre indlæringssevne. Flere timer med en SFO-pædagog på 0. klassetrin samvarierer til gengæld med ringere trivsel og social/psykisk velfærd og ekstratimer med klasselæreren i 1. klasse samvarierer med ringere læringsudbytte. Det er dog ikke til at sige, hvilken vej årsagssammenhængen går.

³¹ Børnehaveklasselederen, der styrer undervisningen, og de andre støtter op omkring/hjælper til i undervisningen (= sammenligningskategori) i modsætning til, at de voksne arbejder på lige fod.

³² Antal timer med henholdsvis: en børnehaveklasseassistent, SFO-pædagog, klasselærer i 1. klasse, andetsproglærer.

Tabel 5.4 Betydning af rammer og indsatser i 0. klasse for elevernes trivsel, vanskeligheder og læring

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	Trivsel	Social/psykisk velfærd	Koncentration	Indlæringssevne	Læringsudbytte
Rammer					
Antal undervisningstimer	-0.004** (0.001)	-0.003 (0.002)	-0.001 (0.001)	-0.000 (0.001)	-0.003 (0.002)
Særskilte fag	-0.006 (0.011)	-0.016 (0.013)	-0.010 (0.010)	-0.009 (0.008)	0.000 (0.012)
Voksne arbejder på lige fod ^a	0.007 (0.010)	-0.014 (0.017)	-0.005 (0.010)	0.014 (0.009)	0.029 (0.016)
Antal timer med børnehave-klasseassistent	0.001* (0.001)	0.001 (0.001)	0.001* (0.001)	-0.000 (0.001)	0.000 (0.001)
Antal timer med SFO-pædagog	-0.002** (0.001)	-0.003** (0.001)	-0.001 (0.001)	-0.000 (0.001)	-0.000 (0.001)
Antal timer med klasselærer 1. kl.	-0.000 (0.001)	-0.001 (0.002)	0.002 (0.001)	-0.002 (0.001)	-0.004* (0.002)
Antal timer med andetsproglærer	-0.007 (0.007)	-0.008 (0.010)	0.008 (0.008)	0.023** (0.007)	0.021 (0.011)
Samarbejde med SFO					
Fælles aktiviteter om læringsparathed	-0.000 (0.011)	0.024* (0.012)	0.009 (0.009)	0.022*** (0.006)	0.015 (0.010)
SFO-pæd. deltager sommetider i skole-hjem-samtaler ^b	-0.053** (0.017)	-0.051** (0.016)	0.002 (0.012)	0.023* (0.009)	0.017 (0.016)
SFO-pæd. deltager <i>altid</i> i skole-hjem-samtaler ^b	0.007 (0.015)	0.042 (0.025)	0.028 (0.015)	-0.000 (0.015)	0.003 (0.018)
Pædagogisk tilgang					
Bestemte pædagogiske & læringsmæssige tilgange	-0.004 (0.010)	0.006 (0.014)	0.009 (0.009)	0.014 (0.007)	0.024* (0.011)
Gruppeaktiviteter: efter børnenes interesser	-0.012 (0.012)	-0.003 (0.016)	0.002 (0.012)	0.010 (0.010)	0.025 (0.016)
Gruppeaktiviteter: fagligt svage og stærke sammen	-0.022 (0.014)	-0.001 (0.020)	0.002 (0.011)	0.024* (0.010)	0.025 (0.014)
Gruppeaktiviteter: efter co-operative learning-principper	0.019 (0.012)	-0.004 (0.014)	0.002 (0.008)	-0.015 (0.008)	-0.026* (0.010)
Gruppeaktiviteter: børn finder selv sammen	0.016 (0.010)	0.005 (0.016)	-0.006 (0.009)	-0.019* (0.008)	-0.017 (0.014)
Legegrupper efter skoletid	0.021 (0.012)	0.028* (0.014)	0.004 (0.009)	-0.004 (0.007)	-0.018 (0.011)
Generelle særlige indsatser					
Søge ekstratimer til børn med vanskeligheder	0.002 (0.010)	-0.016 (0.014)	-0.017* (0.009)	0.005 (0.007)	-0.019* (0.009)
Gruppeaktiviteter for børn med samme vanskeligheder	-0.002 (0.014)	-0.009 (0.017)	-0.007 (0.010)	-0.015* (0.008)	-0.010 (0.012)
Arbejder målrettet med inkluderende pædagogik	0.022 (0.015)	-0.018 (0.024)	-0.018 (0.015)	-0.021 (0.013)	-0.033 (0.018)
Konsulent etablerer særlige aktiviteter for børnene	0.038** (0.012)	0.023 (0.022)	0.020 (0.012)	0.007 (0.012)	-0.002 (0.016)
Særlige rådgivende samtaler med forældrene	-0.005 (0.010)	0.007 (0.014)	0.021* (0.010)	0.003 (0.007)	0.019 (0.012)
<i>N</i>	1877	1877	1877	1877	1873
<i>R</i> ²	0.096	0.091	0.111	0.119	0.097
adj. <i>R</i> ²	0.058	0.054	0.075	0.083	0.060

^a Reference: Børnehaveklasselederen styrer undervisningen, og de andre voksne støtter op omkring/hjælper til i undervisningen.

^b Reference: SFO-pædagogen deltager altid i skole-hjem-samtalerne.

Standardfejlene i parentes. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

Note: I analyserne er der medtaget et omfattende sæt af variabler for elevens egen baggrund samt for de øvrige børn i skolen. Endvidere medtages elevens alder ved skolestart.

Skolens samarbejde med SFO

Skolens samarbejde med SFO er belyst ved spørgsmål i skolespørgeskemaet, hvor der spørges til, om skolen har fælles aktiviteter sammen med SFO med henblik på at styrke børnenes læringsparathed og motivation for at lære. Desuden spørges til, om SFO-pædagogen deltager i skole-hjem-samtalerne (Ja, altid (=sammenligningskategori); Sommetider. Nej, aldrig)³³.

Resultaterne viser, at børn har bedre social/psykisk velfærd og indlæringssevne, når skolen har fælles aktiviteter sammen med SFO med henblik på at styrke børnenes læringsparathed og motivation for at lære. Analyserne peger derimod på, at børn har ringere trivsel og social/psykisk velfærd, men bedre indlæringssevne, når SFO-pædagogen sommetider deltager i skole-hjem-samtalerne sammenlignet med, at han/hun altid deltager (tabel 5.4, andet panel). Det er dog vanskeligt at sige, i hvilken retning årsagssammenhængen går. Man bør derfor være varsom med en årsagsfortolkning.

Skolens pædagogiske tilgang

Skolens pædagogiske tilgang er afdækket via flere spørgsmål i skolelederskemaet. For det første er der spurgt til, om skolen arbejder med bestemte pædagogiske og læringsmæssige tilgange i 0. klasse. For det andet spørges til, hvordan gruppeaktiviteter organiseres i 0. klasse, dvs. sker det efter børnenes interesser; fordeles børnene på en sådan måde, at henholdsvis de fagligt svageste og de fagligt stærkeste er sammen; fordeles de efter cooperative learning-principper; finder børnene selv sammen. Skolerne er endvidere spurgt om, hvorvidt de etablerer legegrupper for børnene sammen med forældrene efter skoletid.

Elever i skoler, som arbejder med bestemte pædagogiske og læringsmæssige tilgange i 0. klasse, har bedre læringsudbytte, jf. tabel 5.4, tredje panel end skoler, hvor man ikke gør det. Når børnene fordeles i grupper på en sådan måde, at henholdsvis de fagligt svageste og de fagligt stærkeste er sammen, er det relateret til færre indlæringsvanskeligheder, men hvis børnene selv skal finde sammen i grupper er det relateret til flere indlæringsvanskeligheder. Fordeling af børnene efter cooperative learning principper medfører en ringere læringsudbytte. Etablering af legegrupper efter skole forbedrer social/psykisk velfærd.

Skolens generelle indsatser for børn med vanskeligheder

Skolerne har svaret på, hvad de kan gøre for at støtte og hjælpe børn med særlige vanskeligheder i 0. klasse: (1) de kan søge ekstratimer til børn med vanskeligheder, (2) de kan etablere særlige gruppeaktiviteter for børn med den samme type vanskeligheder, (3) de kan arbejde meget målrettet med inkluderende pædagogik, (4) de kan få besøg af en konsulent, der iværksætter særlige aktiviteter for børnene, og (5) de kan gennemføre særlige rådgivende samtaler med forældrene.

Resultaterne peger på, at når skolen søger ekstratimer til børn med vanskeligheder, er det relateret til dårligere koncentration og læringsudbytte (tabel 5.4, fjerde panel). Det er dog meget muligt, at der er omvendt kausalitet på spil her, således at skoler med mange fagligt svage elever søger ekstratimer. Resultaterne viser, at, når skolen har gruppeaktiviteter for børn med samme type vanskeligheder, har børnene ringere indlæringssevne. Der kan ikke påvises en sammenhæng mellem udviklingsmålene for eleverne, og om en skole arbejder målrettet med inkluderende pædagogik i undervisningen.

³³ Der er også spurgt til, hvor tit skole-hjem-samtalerne holdes, men der er næsten ingen variation (næsten alle holder samtaler to gange om året).

Når skolen får besøg af en konsulent, der etablerer særlige aktiviteter for børnene, så gavner det børnenes trivsel. Det samme gælder, når skolen gennemfører fælles aktiviteter med SFO om at styrke børnenes læringsparathed og motivation for læring.

Derudover ses en positiv sammenhæng med særlige rådgivende samtaler med forældrene, som er relateret til elevernes mere konstruktive deltagelse i undervisningen.

Forskelle mellem drenge og piger

Der er en række statistisk sikre forskelle mellem drenge og piger med hensyn til betydningen af en række aktiviteter. Når der er flere timer med en tosproglærer som ekstralærer i klassen, gavner det pigernes indlæring mere end drengenes. Drenge trives bedre, når SFO-pædagogen altid deltager i skole-hjemsamtalerne. Drenge har ringere koncentrationsevne og læringsudbytte på skoler, hvor der arbejdes målrettet med inkluderende pædagogik. Når skolen gennemfører særlige rådgivende samtaler med forældrene, forbedrer det en konstruktiv deltagelse i undervisningen mere hos drengene end hos pigerne.

5.6 Opsamling af de vigtigste resultater

Indsatsen i daginstitutionerne.

Der ses en stærk positiv sammenhæng mellem, at daginstitutionerne videregiver oplysninger om de enkelte børn til skolen inden skolestart, og elevernes læring i 0. klasse

Der ses desuden en vis, men knap så stærk, positiv sammenhæng mellem, at daginstitutionerne gennemfører systematiske parathedsvurderinger af børnene, og børnenes læringsudbytte i 0. klasse

Indsatsen i 0. klasse

Hvad angår skolegangen i 0. klasse peger de statistiske analyser på, at der er nogle rammer og indsats på 0. klassetrin, der har en vis positiv betydning for eleverne i form af bedre trivsel og læring samt færre vanskeligheder.

Analysen viser således en stærk sammenhæng mellem antal af ekstratimer med en andetsproglærer i klassen og omfanget af elevernes indlæringsvanskeligheder, idet eleverne på skoler med flere ekstratimer med en andetsprogpædagog i 0. klasse udviser bedre læringsevne og trivsel end elever på skoler med færre ekstratimer med andetsproglærer i 0. klasse

Derudover ses en, omend svagere, sammenhæng mellem forbedring i elevernes resultater, når skolens 0. klasser:

- har fælles aktiviteter sammen med SFO med henblik på at styrke børnenes læringsparathed og motivation for at lære
- får besøg af en konsulent, der etablerer særlige aktiviteter for eleverne.
- arbejder med bestemte pædagogiske og læringsmæssige tilgange i 0. klasse
- har flere timer med børnehaveklasseassistent
- sætter de fagligt svageste og de fagligt stærkeste sammen i gruppearbejde
- gennemfører særlige rådgivende samtaler med forældrene
- etablerer legegrupper for børnene efter skoletid.

6 Sammenhængen mellem indsatsen i 0. klasse og udviklingen i elevernes trivsel fra 0. til 1. klasse

6.1 Indledning

Dette kapitel opstiller og estimerer statistiske modeller til at beskrive sammenhængen mellem udviklingen i de fem udviklingsmål (jf. kap 5, boks 5.1) og elev- og skolekarakteristika samt generelle og specifikke indsatser over for børn med vanskeligheder. I de statistiske analyser i dette kapitel benyttes de samme fem udviklingsmål som i kapitel 5, nemlig trivsel, social/psykisk velfærd, koncentration i undervisningen, indlæringssevne og læringsudbytte. Ligeledes konstrueres udviklingsmålene som fem indeks med skala fra 0 til 1 ud fra samme konstruktion som i kapitel 5 (boks 5.1), hvor højere værdier angiver et mere positivt resultat.

I de statistiske analyser i form af multiple regressionsanalyser tages der højde for forskelle i elevernes socioøkonomiske baggrund og i elevsammensætningen på skolernes 0. klasser. I regressionsanalyserne indgår oplysninger om elevens køn, etniske baggrund, familiestatus, familiens kulturelle og sociale kapital (jf. kapitel 5), forældrenes indkomst, uddannelse og arbejdsmarkedsstatus, samt det antal år barnet har gået i daginstitution. I analysedata-sættet indgår alene de elever, hvor forældrene har besvaret forældrespørgeskemaet, både mens barnet gik i 0. klasse og i 1. klasse. Antallet af inkluderede elever svinger desuden lidt med hensyn til udviklingsmål, da ikke alle forældre har besvaret alle spørgsmål i forældrespørgeskemaet.

Forskellige statistiske metoder benyttes til at undersøge sammenhængen mellem karakteristika og indsatser i skolen og udviklingen i hvert af de fem udviklingsmål. Først benyttes en probitmodel til at estimere sandsynligheden for, at et barn har vanskeligheder i 1. klasse³⁴. Dette estimeres ud fra oplysninger om, hvorvidt barnet har vanskeligheder i 0. klasse eller ej, mens der samtidig i analysen kontrolleres for skole- og socioøkonomiske rammer. Dernæst estimeres multiple regressionsmodeller, der modellerer sammenhængen i udviklingen i de fem udviklingsmål hos eleverne fra 0. klasse til 1. klasse og de rammevilkår, de enkelte elever er udsat for³⁵. I alle modellerne tages der højde for klynger på skoleniveau ved at modellere standardfejlene med clusters på skoleniveau. Dette afsnit bygger på de samme data som kapitel 5 samt data indsamlet i forældre-, skole- og SFO-spørgeskemaerne, der er besvaret, mens eleverne gik i 1. klasse.

³⁴ Probitmodellen er en statistisk metode til at estimere årsagssammenhænge mellem på den ene side observerbare karakteristika og på den anden side sandsynligheden for, at et udfald indtræffer. I dette tilfælde benyttes probitmodellen til at estimere årsagssammenhængen mellem, at en elev i 0. klasse har én eller flere vanskeligheder og sandsynligheden for, at samme elev også i 1. klasse har én eller flere af de samme vanskeligheder.

³⁵ I denne analyse anvendes OLS-metoden, som er en statistisk metode til at belyse statistiske relationer mellem afhængige og uafhængige parametre i en lineær model.

6.2 Sammenhængen mellem elevernes vanskeligheder i 0. klasse og i 1. klasse

I dette afsnit præsenteres sammenhængen mellem de fem udviklingsmål i 0. og i 1. klasse. Først præsenteres empiriske korrelationstabeller og dernæst probitestimater, der beregner marginale påvirkninger af elevernes vanskeligheder i 0. klasse på deres vanskeligheder i 1. klasse.

Tabel 6.1 Oversigt over udviklingen i hvert af de fem udviklingsmål for børnene i perioden fra 0. til 1. klasse

	Positiv	Negativ	Status quo	Antal børn
	Procent			
Trivsel	11	8	81	1.556
Social/psykisk velfærd	21	22	57	2.031
Koncentration	6	12	82	2.300
Indlæringsevne	5	6	89	1.893
Læringsudbytte	2	6	91	1.550

6.3 Sammenhængen mellem udviklingsmålene for eleverne

Dette delafsnit præsenterer en oversigtstabel over, hvor stor en andel børn i stikprøven der udviser en positiv, negativ eller status quo udvikling i hvert af de fem udviklingsmål fra 0. og til 1. klasse samt de empiriske korrelationer mellem de fem udviklingsmål. Disse korrelationer beskriver, hvorvidt børn, der i ét udviklingsmål klarer sig godt, også klarer sig godt i andre udviklingsmål, både i 0. og i 1. klasse.

Analyserne (tabel 6.1) viser, at 11 % af de elever, hvis forældre har svaret på spørgeskemaet i både 0. og 1. klasse, har vist en positiv udvikling i deres trivsel, dvs. for 11 % gælder det, at de ifølge forældrene har en bedre trivsel i 1. klasse, end de havde i 0. klasse, mens der for 21 % af eleverne er sket en positiv udvikling i social/psykisk velfærd.

Analyserne viser samtidig, at for 22 % af eleverne ses en ringere social/psykisk velfærd i 1. klasse end i 0. klasse, og at 12 % af eleverne udviser en dårligere koncentration i 1. klasse end i 0. klasse. Slutteligt viser analyserne, at der kun hos meget få elever ses en ændring i indlæringsevne og læringsudbytte fra 0. til 1. klasse.

I regressionsanalysen nedenfor, hvor der fokuseres på udviklingen i udviklingsmål, skal estimationsresultaterne derfor tolkes med de viste analyseresultater (i tabel 6.1) i baghovedet, idet regressionsanalysen viser sammenhænge mellem elev- og skolekarakteristika samt indsatser, hvor der kun hos ganske få elever ses en ændring i udviklingsmålene. Man kan derfor, ved at betragte de rå³⁶ udviklinger (tabel 6.2), kun forvente ganske få signifikante sammenhænge.

³⁶ Rå tal betyder, at der ikke er gennemført egentlige statistiske analyser på disse tal.

Tabel 6.2 Oversigt over de empiriske korrelationer mellem elevernes udviklingsmål i 0. og i 1. klasse

Panel A	Trivsel 0. kl.	Social/psy- kisk velfærd 0. kl.	Koncen- tration 0. kl.	Indlærings- evne 0. kl.	Læringsud- bytte 0. kl.
Trivsel 0. kl.	1,000	0,780	0,738	0,896	0,908
Social/psykisk velfærd 0. kl.		1,000	0,664	0,760	0,763
Koncentration 0. kl.			1,000	0,754	0,765
Indlæringsevne 0. kl.				1,000	0,960
Læringsudbytte 0. kl.					1,000

Panel B	Trivsel 1. kl.	Social/psy- kisk velfærd 1. kl.	Koncen- tration 1. kl.	Indlærings- evne 1. kl.	Læringsud- bytte 1. kl.
Trivsel 0. kl.	0,734	0,713	0,760	0,810	0,750
Social/psykisk velfærd 0. kl.	0,602	0,733	0,669	0,680	0,619
Koncentration 0. kl.	0,736	0,780	0,931	0,847	0,789
Indlæringsevne 0. kl.	0,716	0,705	0,779	0,861	0,769
Læringsudbytte 0. kl.	0,725	0,709	0,789	0,842	0,779

Panel C	Trivsel 1. kl.	Social/psy- kisk velfærd 1. kl.	Koncentra- on 1. kl.	Indlærings- evne 1. kl.	Læringsud- bytte 1. kl.
Trivsel 1. kl.	1,000	0,702	0,760	0,803	0,893
Social/psykisk velfærd 1. kl.		1,000	0,800	0,786	0,720
Koncentration 1. kl.			1,000	0,875	0,816
Indlæringsevne 1. kl.				1,000	0,880
Læringsudbytte 1. kl.					1,000

Fra tabel 6.1 ved vi, at der både findes børn, der udviser positiv udvikling, og børn, der udviser negativ udvikling i hvert af de fem udviklingsmål. Derudover er det nærliggende at forestille sig en vis sammenhæng mellem udviklingsmål, forstået således at børn med vanskeligheder i ét udviklingsmål også er mere tilbøjelige til at have vanskeligheder i andre udviklingsmål. For at undersøge dette ses der på empiriske korrelationer mellem udviklingsmålene. Tabel 6.2 er inddelt i tre paneler. Panel A viser korrelationer mellem udviklingsmålene i 0. klasse indbyrdes, panel B viser korrelationer mellem udviklingsmålene i 0. og 1. klasse, mens panel C viser korrelationer mellem udviklingsmålene i 1. klasse indbyrdes. Overordnet er der en høj korrelation mellem udviklingsmål, både inden for samme klasse samt mellem 0. og 1. klasse.

Det betyder, at elever, der klarer sig godt i ét udviklingsmål, også i stor stil klarer sig godt i andre udviklingsmål, mens elever med vanskeligheder i ét udviklingsmål til dels også har vanskeligheder i andre udviklingsmål, både inden for samme skoleår og i det følgende skoleår, dvs. både i 0. klasse og i 1. klasse.

Af de tre paneler i tabel 6.2 er især panel B interessant for analysen i dette kapitel. Panel B viser korrelationen mellem udviklingsmålene i 0. klasse og udviklingsmålene i 1. klasse. Det ses, at specielt indlæringsevnen i 1. klasse har en høj korrelation med trivsel, koncentration, indlæringsevne, læringsudbytte i 0. klasse (men undtagen med social/psykisk velfærd, der generelt viser en lavere korrelation med 1. classes udviklingsmål).

Det vil sige, at de elever, der har en høj indlæringsevne i 0. klasse, har også en god læringsevne, et højt læringsudbytte og høj trivsel i 1. klasse.

Diagonalen i panel B viser korrelationer mellem 0. og 1. klasse. Her ses, at især koncentration, indlæringsevne og læringsudbytte har høje korrelationer, hvilket betyder, at de børn,

der i 0. klasse scorer højt, dvs. klarer sig godt på hvert af disse mål, også systematisk scorer højt på disse mål i 1. klasse. Hvis alle elever havde samme udviklingsmål i 1. klasse som i 0. klasse, ville korrelationen mellem dem være 1, hvorfor tallene i tabel 6.1, hvor over 80 % af eleverne i disse tre udviklingsmål opnår samme score i udviklingsmålet i 1. klasse, som de gjorde i 0. klasse, delvist forklarer den høje korrelation fundet i diagonalen i tabel 6.2, panel B. Den begrænsede variation, vi ser mellem udviklingsmålene i 0. klasse og udviklingsmålene i 1. klasse, betyder også, at det må forventes, at det vil være vanskeligt at finde signifikante effekter i regressionsanalysen.

6.4 Sandsynligheden for, at eleven har vanskeligheder i 1. klasse

De empiriske korrelationer vist ovenfor tydeliggjorde, at der er stor sammenhæng mellem udviklingsmål målt på samme tid i henholdsvis 0. og 1. klasse. Det er derfor også interessant at se på, hvor vigtige de fem udviklingsmål målt i 0. klasse er for barnets udviklingsmål i 1. klasse. Dette delafsnit præsenterer probitestimater over dette.

Tabel 6.3 viser de marginale effekter, dvs. de direkte påvirkninger for de børn, som i 0. klasse har én eller flere vanskeligheder, i modsætning til de elever, der ikke har nogen vanskeligheder i 0. klasse, i forhold til sandsynligheden for, at eleven har én eller flere vanskeligheder i hvert af de fem udviklingsmål i 1. klasse. Estimerne læses dermed som den procentvise effekt på sandsynligheden for, at eleven har vanskeligheder i udviklingsmålene i 1. klasse, når eleven har vanskeligheder i 0. klasse versus ingen vanskeligheder i 0. klasse.

Overordnet viser tabel 6.3, at vanskeligheder i 0. klasse øger sandsynligheden for, at eleven også har vanskeligheder i 1. klasse, på tværs af alle de fem udviklingsmål. Endvidere viser tabel 6.3, at har eleven trivselsvanskeligheder, fx ikke har kammerater eller ikke er glad for at gå i skole, i 0. klasse, er der 18 % større sandsynlighed for, at eleven også har trivselsvanskeligheder i 1. klasse. Ligeledes har trivselsvanskeligheder i 0. klasse en positiv effekt på sandsynligheden for, at eleven også har vanskeligheder i de andre udviklingsmål i 1. klasse, undtagen med hensyn til koncentration. Det vil sige, at når en elev har én eller flere trivselsvanskeligheder i 0. klasse, øges sandsynligheden for, at eleven også har én eller flere vanskeligheder i social/psykisk velfærd, i indlæringssevnen samt i læringsudbyttet i 1. klasse.

Sociale eller psykiske problemer i 0. klasse øger ligeledes sandsynligheden for, at eleven også har sociale eller psykiske problemer samt vanskeligheder med hensyn til koncentration i 1. klasse. Har eleven vanskeligheder med læringsudbyttet i 0. klasse, er der 11 % og 14 % større sandsynlighed for, at eleven også får trivselsvanskeligheder og indlæringsvanskeligheder i 1. klasse. Den kraftigste sammenhæng kommer dog altid fra samme type vanskelighed, hvilket ses i diagonalen.

Tabel 6.3 Elevernes vanskeligheder i 0. klasse og sandsynligheden for, at de også i 1. klasse har vanskeligheder

	Trivselsvanskeligheder i 1. kl.	Sociale/psykiske problemer i 1. kl.	Vanskeligheder med koncentration i 1. kl.	Indlæringsvanskeligheder i 1. kl.	Vanskeligheder med læringsudbytte i 1. kl.
Trivselsvanskeligheder i 0. klasse	0,181*** (0,023)	0,074* (0,030)	-0,006 (0,016)	0,052* (0,026)	0,052* (0,026)
Sociale/psykiske problemer i 0. klasse	0,014 (0,022)	0,329*** (0,020)	0,054*** (0,015)	-0,047* (0,021)	-0,048* (0,021)
Vanskeligheder med koncentration i 0. klasse	-0,038 (0,027)	0,005 (0,029)	0,389*** (0,011)	-0,016 (0,028)	0,040 (0,028)
Indlæringsvanskeligheder i 0. klasse	-0,070 (0,038)	-0,035 (0,039)	0,054 (0,030)	0,288*** (0,035)	0,010 (0,038)
Vanskeligheder med læringsudbytte i 0. klasse	0,114* (0,053)	0,098 (0,068)	-0,084 (0,043)	0,144* (0,063)	0,191*** (0,052)
Observationer	1.875	1.875	1.869	1.877	1.877

* p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

Note: Der er kontrolleret for elevkarakteristika, skolerammer samt skoleindsatser.

6.5 Sammenhængen mellem elev- og skolekarakteristika og udviklingsmålene

I dette afsnit beskrives den statistiske sammenhæng mellem elev-/skolekarakteristika, de indsatses skolen iværksætter og udviklingen i udviklingsmålene fra 0. til 1. klasse. Først gennemgås sammenhængen for elevkarakteristika (barnets køn, etnicitet, forældres indkomst osv.), dernæst tilføjes skolekarakteristika (overleveringen fra 0. til 1. klasse)³⁷.

³⁷ Alle sammenhænge måles ved OLS-regressioner, hvor de afhængige variabler er udviklingen i hvert af de fem udviklingsmål (dvs. differencen mellem målet for barnet i 1. klasse og målet for barnet i 0. klasse).

Tabel 6.4 Sammenhængen mellem elevkarakteristika og udviklingen i udviklingsmål hos eleverne

	Trivsel	Soci- al/psykisk Velfærd	Koncentra- tion	Indlærings- evne	Lærings- udbytte
Ny klasse i 1. versus 0.	0,009 (0,021) [0,013]	-0,002 (0,021) [-0,003]	-0,017 (0,023) [-0,029]	0,004 (0,013) [0,008]	0,027 (0,023) [0,032]
Dreng	-0,005 (0,011) [-0,013]	-0,027** (0,009) [-0,076]	-0,017* (0,008) [-0,056]	-0,000 (0,007) [-0,001]	-0,003 (0,012) [-0,006]
År i daginstitution	0,014 (0,046) [0,055]	-0,011 (0,051) [-0,048]	0,025 (0,040) [0,124]	0,008 (0,037) [0,053]	0,025 (0,057) [0,088]
År i daginstitution ²	-0,001 (0,006) [-0,034]	0,001 (0,007) [0,049]	-0,004 (0,005) [-0,144]	-0,000 (0,005) [-0,009]	-0,002 (0,008) [-0,060]
Indvandrer	-0,075* (0,037) [-0,104]	0,018 (0,024) [0,026]	0,057* (0,025) [0,096]	-0,013 (0,033) [-0,029]	0,049 (0,051) [0,056]
Kernefamilie	-0,010 (0,018) [-0,022]	0,008 (0,019) [0,018]	0,029* (0,014) [0,078]	0,014 (0,011) [0,049]	0,030 (0,022) [0,057]
Indkomst forældre (log)	-0,009 (0,016) [-0,021]	-0,002 (0,013) [-0,005]	0,003 (0,011) [0,009]	0,012 (0,007) [0,045]	0,026* (0,012) [0,053]
Observationer	1.481	1.481	1.876	1.481	1.477
R ²	0,038	0,031	0,045	0,033	0,040
Adjusted R ²	0,010	0,002	0,023	0,004	0,012

* p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001. Tallene i bløde parenteser angiver standardafvigelse mens tal i kantede parenteser angiver standardiserede koefficienter, dvs. de viser hvor mange standardafvigelser udfaldet ændrer sig hvis variabelen stiger med én standardafvigelse.

Note: Der er kontrolleret for elevkarakteristika som i kapitel 5.
Analyse gennemført ved OLS-regressioner.

Elevkarakteristika

Tabel 6.4 viser sammenhængen mellem udvalgte elevkarakteristika og udviklingen i hvert af de fem udviklingsmål. Tabellen læses således, at et positivt punktestimat betyder, at den pågældende parameter har en positiv samvariation med udviklingen fra 0. til 1. klasse i det aktuelle udviklingsmål. Med andre ord det positive estimat mellem kernefamilie og koncentration medfører, at børn, der tilhører kernefamilier, udviser statistisk bedre koncentration i 1. klasse, end de gjorde i 0. klasse.

Analysen viser ingen statistisk sammenhæng mellem udviklingen i elevernes indlæringssevne fra 0. til 1. klasse og elevkarakteristika (jf. tabel 6.4). Derimod viser analysen, at drenge har en dårligere udvikling fra 0. til 1. klasse i social/psykisk velfærd og i koncentration end piger, mens højere forældreindkomst samvarierer med en positiv udvikling i læringsudbyttet fra 0. til 1. klasse både for drenge og piger.

Børn med etnisk minoritetsbaggrund og børn i kernefamilier har ligeledes en positiv samvariation med bedre koncentration i 1. klasse end i 0. klasse og en negativ samvariation med bedre trivsel i 1. klasse end i 0. klasse.

Der er nogle af eleverne, der har skiftet klasse eller skole mellem 0. til 1. klasse, hvilket vi tager højde for med indikatoren "ny klasse" i 1. klasse versus i 0. klasse. Tabel 6.4 viser, at der ikke er nogen statistisk sammenhæng mellem elever, der har skiftet klasse, og elever, der er blevet i den samme klasse, i forhold til udviklingsmålene, dvs. det gør ingen forskel, at nogle elever er startet i en ny klasse.

Skolens overlevering fra 0. til 1. klasse

Man kan forestille sig, at udviklingen i elevernes trivsel, deres sociale/psykiske velfærd, deres koncentration i undervisningen, deres indlæringssevne og læringsudbytte ville være korreleret med, hvordan overleveringen af elevernes faglige og sociale færdigheder foregår mellem 0. klasse- og 1. klasselæreren.

For at undersøge dette har vi udvidet modellen (vist i tabel 6.4) til at inkludere variabler, der indikerer mundtlig overlevering fra 0. til 1. klasse af hver enkelt elevs faglige og sociale færdigheder, samt præsentationer af, hvordan der er arbejdet med elevernes faglige og sociale færdigheder i 0. klasse. Derudover er der inkluderet en lang række karakteristika, der tilsammen benævnes som skolens rammer (som i kapitel 5, tabel 5.5 viser tabel 6.4 estimationsresultaterne for overleveringsindikatorerne samt antal undervisningstimer i 0. klasse).

Tabel 6.5 viser, at der ingen statistisk sammenhæng er mellem udviklingen i de fem udviklingsmål og overlevering af elevernes faglige eller sociale færdigheder. Vi finder heller ingen statistisk sammenhæng mellem, om skolerne har udført præsentationer af, hvordan der blev arbejdet i 0. klasse med elevernes faglige og sociale færdigheder og udviklingen i de fem udviklingsmål. Slutteligt er der ingen statistisk sammenhæng mellem, hvor mange undervisningstimer skolerne havde i 0. klasse, og hvordan udviklingen i udviklingsmålene har været.

Tabel 6.5 Sammenhængen mellem skolernes overlevering fra 0. til 1. klasse og udviklingen i udviklingsmål hos eleverne

	Trivsel	Soci- al/psykisk velfærd	Koncentra- tion	Indlærings- evne	Lærings- udbytte
Mundtlig overlevering af hver enkelt elevs faglige færdigheder	-0,044 (0,037) [-0,111]	0,008 (0,035) [0,021]	0,011 (0,025) [0,033]	0,025 (0,028) [0,100]	-0,059 (0,050) [-0,124]
Der blev overleveret eksempler på og en præsentation af, hvordan der var arbejdet i 0. klassen i forhold til de faglige færdigheder	-0,009 (0,020) [-0,018]	-0,006 (0,021) [-0,013]	0,002 (0,020) [0,006]	-0,011 (0,013) [-0,037]	0,022 (0,025) [0,039]
Mundtlig overlevering af hver enkelt elevs sociale færdigheder	0,042 (0,037) [0,104]	-0,035 (0,036) [-0,090]	-0,013 (0,024) [-0,039]	-0,032 (0,026) [-0,124]	0,031 (0,051) [0,064]
Der blev overleveret eksempler på og en præsentation af, hvordan der var arbejdet i 0. klassen i forhold til de sociale færdigheder	-0,004 (0,022) [-0,007]	-0,004 (0,022) [-0,007]	-0,011 (0,021) [-0,023]	0,023 (0,015) [0,062]	-0,017 (0,032) [-0,026]
Antal undervisningstimer i 0. klasse	0,001 (0,002) [0,049]	-0,000 (0,002) [-0,024]	-0,002 (0,002) [-0,115]	0,000 (0,001) [0,025]	0,003 (0,003) [0,171]
Observationer	1.481	1.481	1.876	1.481	1.477
R^2	0,068	0,058	0,059	0,067	0,072
Adjusted R^2	0,014	0,002	0,016	0,012	0,017

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$. Tallene i bløde parenteser angiver standardafvigelse mens tal i kantede parenteser angiver standardiserede koefficienter, dvs. de viser hvor mange standardafvigelse udfaldet ændrer sig hvis variabelen stiger med én standardafvigelse.

Note: Der er kontrolleret for elevkarakteristika samt skolekarakteristika som i kapitel 5. Analyseret ved OLS-regressioner.

6.6 Indsatser over for elever med vanskeligheder i 0. klasse

I et tidligere kapitel (kapitel 4) blev det beskrevet, hvor mange og hvilke vanskeligheder eleverne har i 0. klasse, og hvad der kan forklare disse vanskeligheder. I dette kapitel beskrives det, hvilken betydning de indsatser, der iværksættes over for elever med vanskeligheder i 0. klasse, har for barnets adfærd i 1. klasse.

Analyserne i kapitel 5 viste, at en del af eleverne udviste vanskeligheder og problemer i forhold til de fem udviklingsmål i 0. klasse, og det er derfor spørgsmålet, om de indsatser, skolerne og SFO'erne iværksatte i 0. klasse, har reduceret/fjernet de pågældende elevers vanskeligheder i 1. klasse. Det gælder vanskeligheder i de fem udviklingsmål trivsel, social/psykisk velfærd, koncentration i undervisningen, indlæringssevne og læringsudbytte. For at måle dette er det nødvendigt at vide, hvilke indsatser hver enkelt elev har modtaget.

Da udviklingen i elevernes vanskeligheder måles i løbet af 0. og 1. klasse, kan vi ikke bruge skolernes indsatser i løbet af 1. klasse til at evaluere, om de har en samvariation med udviklingen i udviklingsmålene fra 0. til 1. klasse, fordi vi risikerer at måle virkningen af en indsats, der potentielt endnu ikke er fuldt udført. Derfor måles alle indsatser i 0. klasse, hvor vi kan være sikre på, at børnene har modtaget indsatsen inden målingen af udviklingsmålene i 1. klasse.

Hvis en elev har modtaget en indsats i 0. klasse, inden spørgeskemaet til forældrene blev udsendt midt i 0. klasse, og hvis indsatsen allerede har haft en gavnlig effekt, inden spørgeskemaet udsendtes, risikerer vi således en negativ bias i vores parameterestimer, da forældrene sandsynligvis beskriver barnets trivsel og eventuelle vanskeligheder i forhold til efter indsatsen. Det vurderes dog, at omfanget af en sådan negativ bias er marginal, da hovedparten af indsatserne ikke er engangsindsatser og derfor udføres over en længere periode, ligesom effekt af indsatserne forventes at indtræde løbende over en længere periode.

Vi har spurgt skolerne i undersøgelsen, hvilke indsatser de iværksætter over for elever med vanskeligheder og problemer. Tabel 6.6 nedenfor viser, hvor stor en andel af børnene der går på skoler, som har svaret ja til hver af de generelle indsatser, sammenholdt med, hvor stor en andel elever, der går på disse skoler, som har én eller flere vanskeligheder samt delt ud på de fem udviklingsmål.

23 % af alle eleverne går på skoler, der har svaret ja til, at der kan søges om ekstratimer til børn med vanskeligheder. 11 % af alle eleverne svarende til 259 elever går på skoler, der iværksætter særlige gruppeaktiviteter, hvoraf 37 % af de 259 elever ikke har én eller flere vanskeligheder. Der er ligeledes 40 % af de 1.352 elever, der går på skoler, som arbejder med inkluderende pædagogik, som ifølge forældrene ikke har vanskeligheder.

Antallet af elever, der går på skoler, der har svaret ja til spørgsmålene, sammenholdt med andelen af elever, der har vanskeligheder, viser, at der er tale om generelle indsatser. For eksempel har omkring 40 % af de elever, der går på skoler, der har iværksat/iværksætter en af de fem indsatser, ifølge deres forældre, ikke selv vanskeligheder og har formentlig derfor heller ikke modtaget de specifikke indsatser. Vi kan med andre ord ikke forvente klare sammenhænge mellem de generelle skoleindsatser og udviklingen i udviklingsmålene hos de enkelte elever, da der i denne analyse ikke er direkte sammenhæng mellem indsatser og de elever, der har modtaget dem.

Tabel 6.6 Oversigt over, hvor stor en andel af de børn, der går på skoler, der svarer ja til, at de bruger hver af indsatserne i 0. klasse, over for elever med vanskeligheder

Spørgsmål	Andel børn, der har vanskeligheder i 0. klasse, inden for hver kategori								
	Antal børn på en skole, der svarer ja	Andel børn på en skole, der svarer ja	Én eller flere vanskeligheder i 0. klasse	Fortsat én eller flere vanskeligheder i 1. klasse	Trivsel	Social/psykisk velfærd	Koncentration	Indlæringssevne	Læringsudbytte
Om der på skolen kan søges om ekstratimer til børn med vanskeligheder	535	23,1 %	61,1 %	48,2 %	30,5 %	37,4 %	23,2 %	12,9 %	21,1 %
Om de iværksætter særlige gruppeaktiviteter for børn, der har de samme eller lignende vanskeligheder	259	11,2 %	62,9 %	53,7 %	33,2 %	37,5 %	21,2 %	12,7 %	21,6 %
Om de arbejder meget målrettet med inkluderende pædagogik	1.352	58,4 %	60,4 %	47,1 %	30,8 %	35,4 %	20,9 %	11,5 %	20,1 %
Om skolen har haft besøg af konsulenter, der kan etablere særlige aktiviteter	212	9,2 %	58,0 %	47,2 %	25,9 %	33,0 %	17,0 %	10,4 %	20,3 %
Om de har afholdt særlige rådgivende samtaler med forældrene	787	34,0 %	57,1 %	44,0 %	28,6 %	34,6 %	18,6 %	10,7 %	17,5 %

I tabel 6.6 ses det tydeligt, at skolernes generelle indsatser ikke direkte kan kobles til den enkelte elev, men derimod til de generelle forebyggende tiltag, der iværksættes på skolerne. Derfor er forældrene også blevet spurgt, om deres barn har modtaget én eller flere af de særlige indsatser. Ligesom det gælder for skolernes generelle indsatser er det vigtigt, at den specifikke indsats rettet mod den enkelte elev har haft tid til at virke, og det måles derfor ligeledes i forhold til, om der er en samvariation mellem indsats i 0. klasse og udvikling i udviklingsmål i 1. klasse. De særlige konkrete indsatser fra skole og SFO, som forældrene oplyser, at deres barn har modtaget, fremgår af tabel 6.7 med tilhørende svar fra forældrene.

I modsætning til skolernes generelle indsatser er der en stor sammenhæng mellem, om eleverne har fået en specifik indsats, og om eleven har én eller flere vanskeligheder. Næsten alle de børn, der ifølge forældrene har modtaget hjælp eller støtte fra én eller flere af de elev-specifikke indsatser, har ifølge forældrene naturligt nok også én eller flere vanskeligheder. Det ses, at de elever, der får støtte i form af en støttepædagog eller støttelærer, især har vanskeligheder med koncentration i undervisningen og med indlæringsevnen, hvilket formodentligt også er grunden til, at de modtager indsatsen. Det samme gælder de elever, der får støtte i form af særlig opmærksomhed i skolen eller SFO'en, som også i høj grad udviser vanskeligheder med social/psykisk velfærd.

Tabel 6.7 Oversigt over, hvor stor en andel af de børn, hvis forældre svarer ja til, at barnet har fået hver af indsatserne i 0. klasse, der har vanskeligheder

Andel børn, der har vanskeligheder i 0. klasse, inden for hver kategori									
Spørgsmål	Antal	Andel	Én eller flere vanskeligheder i 0. klasse	Fortsat én eller flere vanskeligheder i 1. klasse	Trivsel	Social/psykisk velfærd	Koncentration	Indlæringsevne	Læringsudbytte
Særlig opmærksomhed fra lærerne i 0. klasse	121	5,2 %	99,2 %	95,9 %	47,9 %	75,2 %	68,6 %	71,1 %	43,0 %
Støttepædagog eller støttelærer i klassen i 0. klasse	35	1,5 %	100,0 %	100,0 %	54,3 %	77,1 %	80,0 %	85,7 %	57,1 %
Særlig støtte til forberedelse i lektiecafé på skolen i 0. klasse	22	1,0 %	100,0 %	95,5 %	45,5 %	68,2 %	45,5 %	72,7 %	54,5 %
PPR, fx psykolog, fysio-/ ergoterapeut eller talehøre-konsulent i 0. klasse	53	2,3 %	98,1 %	96,2 %	52,8 %	64,2 %	62,3 %	79,2 %	43,4 %
Andre former for støtte i 0. klasse	20	0,9 %	100,0 %	95,0 %	55,0 %	70,0 %	70,0 %	75,0 %	60,0 %
Særlig opmærksomhed fra de voksne i SFO/fritidsordningen i 0. klasse	68	2,9 %	100,0 %	95,6 %	58,8 %	76,5 %	64,7 %	67,6 %	38,2 %
Støttepædagog i SFO/fritidsordningen i 0. klasse	10	0,4 %	100,0 %	100,0 %	80,0 %	70,0 %	100,0 %	90,0 %	50,0 %
Særlig støtte til forberedelse i lektiecafé i SFO/fritidsordningen i 0. klasse	7	0,3 %	100,0 %	100,0 %	71,4 %	85,7 %	85,7 %	71,4 %	57,1 %
Andre former for støtte i SFO/fritidsordningen i 0. klasse	3	0,1 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	66,7 %	33,3 %

Tabel 6.8 Sammenhængen mellem de generelle indsatser og udviklingen i de fem udviklingsmål hos eleverne

	Trivsel	Soci- al/psykisk velfærd	Koncen- tration	Indlærings- evne	Lærings- udbytte
Søge om ekstratimer til børn med vanskeligheder i 0. klasse	-0,010 (0,013) [-0,023]	-0,001 (0,013) [-0,002]	-0,006 (0,012) [-0,015]	0,014 (0,008) [0,051]	-0,006 (0,014) [-0,011]
Særlige gruppeaktiviteter til børn med samme vanskeligheder i 0. klasse	-0,004 (0,016) [-0,008]	-0,015 (0,015) [-0,027]	-0,025 (0,016) [-0,052]	-0,004 (0,009) [-0,011]	-0,025 (0,019) [-0,036]
Arbejder meget målrettet med inkluderende pædagogik i 0. klasse	-0,058* (0,026) [-0,153]	-0,063** (0,020) [-0,173]	-0,066** (0,020) [-0,214]	0,010 (0,020) [0,040]	-0,022 (0,033) [-0,050]
Besøg af konsulent der etablerer særlige aktiviteter i 0. klasse	-0,049* (0,020) [-0,077]	-0,004 (0,018) [-0,007]	-0,009 (0,017) [-0,017]	0,010 (0,013) [0,026]	-0,000 (0,025) [-0,000]
Gennemfører særlige rådgivende samtaler med forældre i 0. klasse	0,021 (0,017) [0,053]	0,000 (0,014) [0,000]	0,014 (0,014) [0,044]	-0,019* (0,008) [-0,075]	-0,034* (0,017) [-0,074]
Observationer	1.481	1.481	1.876	1.481	1.477
R^2	0,073	0,060	0,064	0,069	0,074
Adjusted R^2	0,015	0,002	0,019	0,011	0,016

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$. Tallene i bløde parenteser angiver standardafvigelse mens tal i kantede parenteser angiver standardiserede koefficienter, dvs. de viser hvor mange standardafvigelser udfaldet ændrer sig hvis variablen stiger med én standardafvigelse.

Note: Der er kontrolleret for elevkarakteristika samt skolekarakteristika som i kapitel 5.
Analysen er gennemført ved OLS-regressioner.

6.7 Skolernes generelle indsatser over for elever med vanskeligheder

Tabel 6.8 viser, hvordan skolernes generelle indsatser over for elever med vanskeligheder i 0. klasse samvarierer med udviklingen i hvert af de fem udviklingsmål fra 0. til 1. klasse. Det viser sig, at udviklingen i børns trivsel ikke har en positiv sammenhæng med nogen af skolernes generelle indsatser. Derimod findes en negativ sammenhæng mellem på den ene side, at skolen arbejder meget målrettet med inkluderende pædagogik samt har besøg af konsulent til at etablere særlige aktiviteter og udviklingen i trivsel fra 0. til 1. klasse, og elevernes trivsel. Det samme billede gør sig gældende for udviklingen i både den sociale/psykiske velfærd samt vedrørende koncentration i undervisningen, dog er punktestimatene omkring besøg af konsulent ikke signifikant negativt for disse to udviklingsmål. I forhold til udviklingen i både indlæringssevnen og læringsudbyttet ser vi en negativ sammenhæng med det at gennemføre særlige rådgivende samtaler med forældre i 0. klasse.

Umiddelbart virker resultaterne fra tabel 6.8 kontraintuitive (resultaterne giver ikke mening), da man ville forvente, at skoler, der gør en særlig indsats over for børn med vanskeligheder og problemer i 0. klasse, netop ville være dem, der oplever forbedringer i udviklingen af børns trivsel, velfærd osv. En stor del af forklaringen på de negative estimater i tabel 6.8 kan formentlig findes i det faktum, at vi for det første ikke ved, om de enkelte børn har modtaget indsatsen, som skolen på det generelle plan iværksætter, og at disse indsatser muligvis har mere langsigtede virkninger. Hvis fx en indsats ikke virker før efter to eller tre år, så vil et negativt punkttestimat ikke betyde en negativ samvariation, men i stedet være bevis på, at de skoler, der har børn med vanskeligheder, også er de skoler, der rent faktisk iværksætter indsatser, og hvis vi kunne måle på børnenes vanskeligheder længere frem end til 1. klasse, ville vi måske se, at estimaterne for skolernes generelle indsatser vendes fra negative til positive. Omvendt, hvis fx skolerne systematisk iværksætter indsatser overfor velfungerende elever, så ville vi estimere en positiv statistisk sammenhæng, hvorfor alle estimaterne skal opvejes mod mulige skævheder i regressionsestimationerne.

6.8 Skolernes og SFO'ernes elevspecifikke indsatser mod vanskeligheder

Til sidst undersøger vi, hvordan udviklingen i de fem udviklingsmål samvarierer med særlige indsatser, hvor vi via forældrespørgeskemaet kan identificere, hvilke elever der har modtaget hvilke indsatser. Denne tilgang sikrer en robust estimation af relationen mellem indsats og udviklingen i udviklingsmålene.

Tabel 6.9 Sammenhængen mellem specifikke indsatser i 0. klasse og udviklingen i de fem udviklingsmål hos eleverne

	Trivsel	Soci- al/psykisk velfærd	Koncen- tration	Indlærings- evne	Lærings- udbytte
Særlig opmærksomhed fra lærerne i 0. klasse	0,040 (0,064) [0,043]	0,027 (0,034) [0,031]	-0,021 (0,032) [-0,028]	0,060 (0,047) [0,103]	-0,052 (0,087) [-0,048]
Støttepædagog eller støttelærer i klassen i 0. klasse	-0,033 (0,073) [-0,019]	-0,052 (0,068) [-0,032]	0,005 (0,045) [0,004]	-0,001 (0,069) [-0,000]	-0,003 (0,128) [-0,002]
Særlig støtte til forberedelse i lektiecafé på skolen i 0. klasse	-0,066 (0,099) [-0,031]	0,217* (0,106) [0,107]	0,024 (0,072) [0,014]	0,088 (0,083) [0,066]	0,241 (0,203) [0,097]
PPR, fx psykolog, fysio-/ ergoterapeut eller tale-høre-konsulent i 0. klasse	0,142* (0,062) [0,103]	-0,058 (0,044) [-0,044]	-0,046 (0,043) [-0,041]	0,055 (0,054) [0,064]	0,063 (0,095) [0,039]
Andre former for støtte i 0. klasse	-0,101 (0,106) [-0,046]	-0,019 (0,072) [-0,009]	0,006 (0,050) [0,004]	0,146** (0,054) [0,104]	0,387* (0,161) [0,148]
Særlig opmærksomhed fra de voksne i SFO/fritidsordningen i 0. klasse	-0,098 (0,083) [-0,081]	-0,041 (0,044) [-0,035]	-0,039 (0,045) [-0,039]	-0,078 (0,055) [-0,102]	-0,011 (0,102) [-0,008]
Støttepædagog i SFO/fritidsordningen i 0. klasse	0,228*** (0,068) [0,073]	0,059 (0,062) [0,020]	-0,051 (0,126) [-0,020]	0,146 (0,093) [0,074]	0,032 (0,418) [0,009]
Særlig støtte til forberedelse i lektiecafé i SFO/fritidsordningen i 0. klasse	0,059 (0,137) [0,016]	-0,034 (0,097) [-0,009]	-0,152 (0,147) [-0,049]	-0,021 (0,193) [-0,009]	0,226 (0,207) [0,051]
Andre former for støtte i SFO/fritidsordningen i 0. klasse	-0,118 (0,162) [-0,021]	0,254* (0,121) [0,046]	-0,187 (0,315) [-0,040]	-0,178* (0,086) [-0,049]	-0,354 (0,210) [-0,053]
Observationer	1.481	1.481	1.876	1.481	1.477
R ²	0,901	0,070	0,082	0,109	0,111
Adjusted R ²	0,027	0,006	0,032	0,047	0,049

* p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001. Tallene i bløde parenteser angiver standardafvigelse mens tal i kantede parenteser angiver standardiserede koefficienter, dvs. de viser hvor mange standardafvigelser udfaldet ændrer sig hvis variablen stiger med én standardafvigelse.

Note: Der er kontrolleret for elevkarakteristika samt skolekarakteristika og skoleindsatser som i kapitel 5. Analysen er gennemført ved OLS-regressioner.

Tabel 6.9 viser resultaterne for denne analyse, hvor der i lighed med regressionerne ovenfor ligeledes er kontrolleret for elevkarakteristika, skolerammer og tillige de generelle skoleindsatser. Vi ser, at de børn, der i 0. klasse har fået hjælp af en PPR, fx fysio-/ergoterapeut eller tale-høre-konsulent i 0. klasse, og de børn, der i SFO'en har fået hjælp ved en støttepædagog, har systematisk bedre udvikling i trivslen end børn, der ikke har fået denne hjælp. Har eleven fået særlig støtte til forberedelse i en lektiecafé på skolen i 0. klasse, ser vi en bedre udvikling i den sociale/psykiske velfærd end uden lektiecaféindsats. Børn, der har fået andre former for støtte i skolen i 0. klasse end de netop nævnte, viser

en bedre indlæringssevne og et bedre læringsudbytte i 1. klasse end i 0. klasse end børn, der ikke har fået andre former for støtte i skolen i 0. klasse. Derimod finder vi en negativ sammenhæng mellem andre former for støtte i SFO/fritidsordningen i 0. klasse og udviklingen i indlæringssevnen. Vi finder ingen samvariation mellem de elevspecifikke indsats og udviklingen i koncentration.

6.9 Opsamling af de vigtigste resultater

Dette kapitel undersøgte først, hvor stor en andel af børnene i undersøgelsen der har en negativ eller positiv udvikling i hvert af de fem udviklingsmål – trivsel, social/psykisk velfærd, koncentration, indlæringssevne og læringsudbytte – fra spørgeskemaet besvaret i løbet af 0. klasse til spørgeskemaet besvaret i 1. klasse. Dernæst beregnedes den marginale påvirkning af, at en elev i 0. klasse har nogle eller mange vanskeligheder i hvert af de fem udviklingsmål i 0. klasse i forhold til, at barnet ikke har vanskeligheder i 0. klasse på udviklingsmålene i 1. klasse. Herefter undersøgte det via multiple regressionsmetoder, hvordan elevkarakteristika og skolerammer samvarierer med udviklingen i udviklingsmålene, og endelig sluttede kapitlet af med at undersøge, hvordan først generelle og dernæst elevspecifikke skoleindsatser udført i løbet af 0. klasse samvarierer med udviklingen i udviklingsmålene fra 0. til 1. klasse.

Analysen viser, at hos omkring 90 % af alle børn, hvis forældre besvarede spørgeskemaet i både 0. og 1. klasse, ses ingen ændring i indlæringssevnen og læringsudbyttet fra 0. til 1. klasse. Tallene for trivsel og koncentration er omkring 80 % (ses ingen ændring), mens kun 57 % af børnene udviser samme sociale/psykiske velfærd, hvor 21 % oplever en forbedring og 22 % en forværring. Kun for udviklingsmålet koncentration er der generelt markant flere, der oplever forværring end forbedring (12 % mod 6 %).

Der er en relativ høj korrelation mellem udviklingsmålene, både inden for skoleåret og mellem 0. og 1. klasse. Det betyder, at har et barn et højt niveau i ét udviklingsmål, er eleven også mere tilbøjelig til at have høje niveauer i andre udviklingsmål. Igen skiller målet omkring social/psykisk velfærd sig ud ved at have en lavere korrelation med de andre udviklingsmål.

Ligeledes viste vi, at hvis en elev har nogen eller mange vanskeligheder i 0. klasse i ét af udviklingsmålene, er eleven 18 % til 39 % mere tilbøjelig til også at have nogen eller mange af de samme vanskeligheder i 1. klasse. Især vanskeligheder med læringsudbyttet i 0. klasse øger sandsynligheden for vanskeligheder med trivsel, indlæringssevne og læringsudbytte i 1. klasse.

Angående analyserne omkring sammenhængen mellem elevkarakteristika, skolekarakteristika, generelle og specifikke indsats og udviklingen i udviklingsmålene vælger vi ligesom i kapitel 5 kun at præsentere de resultater, hvor estimaterne er signifikante samt minimum er af størrelsesordenen 0,1 standardafvigelse.³⁸

Drenge lader til at have en dårligere udvikling i deres social/psykiske velfærd og den konstruktive deltagelse end piger, mens forældrenes indkomstniveau har en positiv relation med udviklingen i læringsudbyttet. På trods af at estimaterne i forhold til standardafvigelse

³⁸ Estimaternes størrelse i standardafvigelse ses i Tabel 6.4, 6.5, 6.8 og 6.9 under estimaterne i kantede parenteser.

er relativt store, fandt vi ingen statistiske sammenhænge i forhold til skolernes overlevelse fra 0. til 1. klasse.

Derimod fandt vi kontraintuitive sammenhænge mellem skolernes generelle indsats i løbet af 0. klasse og udviklingen i udviklingsmålene. Dette kan til dels forklares med, at vi her ikke kan identificere de elever, der rent praktisk har fået indsatsen, samt at langt flere børn har været på skoler med indsats end børn, der står listet med vanskeligheder. Derudover er der muligheden for, at indsatsernes effekt først realiseres senere i skoletiden. Er det tilfældet, indikerer negative estimater, at de børn, der har behov for hjælp, også er på skoler, der yder hjælp.

Ved at analysere elevspecifikke indsats finder vi, at følgende indsats i 0. klasse har en positiv betydning for elevens trivsel og læring i 1. klasse. Det gælder følgende indsats:

- Støtte ved PPR, fx i form af fysio - og/eller ergoterapeut eller tale-høre-konsulent i 0. klasse betyder, at eleven trives bedre i 1. klasse end i 0. klasse
- støttepædagog i SFO/fritidsordningen i 0. klasse betyder, at eleven trives bedre i 1. klasse end i 0. klasse.
- Særlig støtte til eleven i lektiecafé i 0. klasse viser, at elevens sociale og psykiske velvære er bedre i 1. klasse end i 0. klasse.
- Andre og særlige former for støtte i skolen fx har en positiv betydning for elevens indlæringssevne og læringsudbytte i 1. klasse i forhold til i 0. klasse,

Analyserne i dette kapitel beskriver med andre ord samvariationen mellem elev- og skolekarakteristika samt generelle og specifikke indsats og udviklingen i de fem udviklingsmål fra 0. til 1. klasse. Grundet analysegrundlaget har det ikke været muligt at udføre direkte kausale analyser, men vi har i stedet måttet estimere statistiske samvariationer. Denne tilgang er robust over for at estimere forholdet mellem de ønskede parametre. En mulig årsag til eventuel bias i vores resultater findes i udformningen af vores udfaldsmål; udviklingen i udviklingsmål fra 0. til 1. klasse. Årsagen ligger i, at de børn, der i 0. klasse *ikke* udviser vanskeligheder, og som formentlig derfor ikke modtager nogen indsats for at afhjælpe eventuelle vanskeligheder, *ikke* kan forbedre, men *kun* forværre deres udviklingsmål fra 0. til 1. klasse. Estimaterne for indsatsene udtrykker derfor formentlig en indsats' samvariation med forbedring i målet for de, der får indsatsen, og en manglende indsats' samvariation med en forværring for de, der ikke får en indsats.

Litteratur

Bauchmüller, R.; M. Gørtz & A.W. Rasmussen (2014): Long-Run Benefits from Universal High-Quality Pre-Schooling. *Early Childhood Research Quarterly*, 29(4):457-470.

Egelund, N.; H. Sørensen, A.M. Andersen & T.P. Jensen (2007): *PISA 2006 – Danske unge i en international sammenhæng*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.

Inst2010 Undervisningsministeriets Institutionsregister. Tilgås via: <http://www.uvm.dk/Uddannelser/Paa-tvaers-af-uddannelserne/Institutionsregister>.

Jensen, V.M. (2013): Working Longer Makes Students Stronger? The Effects of Ninth Grade Classroom Hours on Ninth Grade Student Achievement. *Educational Research*, special issue: *Value for Money*, 55(2):180-194.

Koet Det integrerede elevregister, Danmarks Statistik.

OECD (2008): *School Sampling Preparation Manual – PISA 2009 Main Study*. Paris: OECD.

Ross, K.N. (2005): *Sample Design for Educational Survey Research, Quantitative Research Methods in Educational Planning, Module 3*. Paris: UNESCO International Institute for Educational Planning

Bilag 1 Bilagstabeller

Bilagstabeller 1.1 Daginstitutionernes skoleforberedende indsats

Udsendte	253 institutioner
Nogen besvarelser	35 institutioner
Alle besvarede	85 institutioner
I alt	120 institutioner
Frafaldet	1 institutioner

1.1.1. Er jeres institution placeret i tæt tilknytning til en skole rent fysisk?	Ja	Nej
N = 117 institutioner	72, 61 %	45, 39 %

1.1.2. Hvordan er jeres institution organiseret? (sæt gerne flere kryds)	
a) Stuer og fællesrum/alrum	63, 53 %
b) Et storrum og en række "værksteder"	9, 7 %
c) Aldersopdelte rum/stuer	34, 28 %
d) Aldersintegrerede stuer	43, 36 %
e) På anden vis	21, 17 %
N = 120 institutioner	

1.1.3. Hvordan er jeres institution styret og ledet? (sæt gerne flere kryds)	
a) Vi er del af en områdeinstitution med en overordnet administrativ leder og en pædagogisk leder i hver institution/afdeling	45, 38 %
b) Vi er en del af en "landsbymodel" med flere daginstitutioner omkring en skole med en skoleleder som leder	1, 1 %
c) Vi er en selvstændig daginstitution med egen ledelse	60, 50 %
d) På anden vis	13, 11 %
N = 120 institutioner	

1.1.4. Er institutionen normeret til "specialbørn" (børn med diagnosticerede psykiske eller fysiske handicap)?	Ja	Nej
	11, 9 %	105, 87 %
N = 116 institutioner		
Hvis ja, angiv antal børn		92 børn
N=9 institutioner		
Hvor mange normerede personaletimer "udløser" disse børn?		19 timer i snit pr. barn
N = 8 institutioner		

Leder- og personalenormeringer

5. Antal ledertimer i gennemsnit	35
N = 94 institutioner	94
Normeringsnøglen er (fx 4,8 personaletimer pr. barn) i snit	4-5 timer pr. barn
N = 66 institutioner	

Note: mange institutioner har haft svært ved at opgive denne, så den er behæftet med en vis usikkerhed

1.1.5. Forholdet mellem pædagoger og medhjælpere (fx 70/30):	Forhold	Antal
	50/50	6, 9 %
	52/48	2, 3 %
	54/46	1, 1 %
	55/45	4, 7 %
	59/41	1, 1 %
	60/40	23, 32 %
	65/45	5, 7 %
	67/43	2, 3 %
	68/44	1, 1 %
	69/31	1, 1 %
	70/30	19, 26 %
	71/29	1, 1 %
	72/28	1, 1 %
	75/25	2, 3 %
	80/20	2, 3 %
	90/10	1, 1 %
N		72

1.1.6. Hvor mange uddannede pædagoger er ansat i jeres institution? (ekskl. ledere).

Antal uddannede pædagoger i alt	865
Gennemsnit pr. institution	9
N = 99 institutioner	99

1.1.7. Hvor mange af disse uddannede pædagoger er mænd?

I alt	60
Procent af pædagoger i alt	7 %
N = 38 institutioner	98

1.1.8. Hvor mange pædagogiske medhjælpere er ansat? (med og uden assistentuddannelse)

I alt	449
Gennemsnit pr. institution	5
N = 97 institutioner	

1.1.9. Hvor mange af disse pædagogiske medhjælpere er mænd? (med og uden uddannelse)	
I alt	50
Procent af pædagogiske medhjælpere i alt	11 %
N = 98 institutioner	

1.1.10. Hvor mange børn er I normeret til?	Børn	Antal
Skriv antal:	30-50	17, 18 %
	50-70	32, 34 %
	70-90	16, 17 %
	90-110	16, 17 %
	110-130	8, 8 %
	>130	6, 6 %
Gennemsnit	80	
N = 95 institutioner		

1.1.11. Har I "vippe-normering"?	Ja	Nej
	64, 65 %	34, 35 %
N 98 institutioner		

1.1.12. Hvilken aldersgruppe er I normeret til?		
Angiv yngste:	Alder	Antal
	0	39, 41 %
	1-2	8, 8 %
	2-3	39, 41 %
	3-4	3, 3 %
	5-6	7, 7 %
N = 96 institutioner		
Angiv ældste:	Alder	Antal
	1-2	4, 4 %
	2-3	1, 1 %
	3-4	2, 2 %
	4-5	2, 2 %
	5-6	80, 85 %
	6-7	5, 6 %
N = 94 institutioner		

1.1.13. Hvor mange børn var indskrevet hos jer pr. 1. april 2012?

Skriv antal:	Børn	Antal
	30-50	18, 20 %
	50-70	25, 27 %
	70-90	17, 19 %
	90-110	17, 19 %
	110-130	4, 4 %
	130-150	4, 4 %
	>150	6, 7 %
I alt		7419
Gennemsnit		82
N = 91 institutioner		

1.1.14. Heraf, hvor mange børn med anden etnisk baggrund var indskrevet hos jer pr. 1. april 2012?

Skriv antal:	Børn	Antal
	0	21, 23 %
	1-5	41, 45 %
	5-10	13, 14 %
	10-15	4, 5 %
	15-20	4, 5 %
	20-25	2, 2 %
	25-30	2, 2 %
	30-35	2, 2 %
	>35	2, 2 %
I alt		655
Procent af børn i alt		9 %
N = 92 institutioner		92

1.1.15. Har I særlig ekstranormering (timer ud over den aftalte normering i kommunen) på grund af jeres børnesammensætning (fx en stor andel tosprogede børn eller mange socialt udsatte familier)?

Ekstranormering?	Ja	Nej
	11, 12 %	81, 88 %

N = 92 institutioner

Hvis ja, angiv da timetal:	Timer	Antal
	5-10	3, 39 %
	10-15	1, 12 %
	15-20	2, 25 %
	20-25	0, 0 %
	25-30	1, 12 %
	>30	1, 12 %

N = 117 institutioner

Særlig ekstranormering?	Ja	Nej
	9, 15 %	52, 85 %

N = 61 institutioner

Hvis ja, angiv da timetal:	Timer	Antal
	0	1, 14 %
	15	1, 14 %
	20	2, 29 %
	25	1, 14 %
	30	2, 29 %

N = 18 institutioner

1.1.16. Arbejder I med bestemte pædagogiske tilgange i institutionen?

Fx sproglig opmærksomhed, anerkende tilgang, inklusion, de mange intelligenser

Ja Nej

79, 99 % 1, 1 %

N = 80 institutioner

1.1.17. Hvilke særlige generelle pædagogiske tiltag i forhold til børn med vanskeligheder?

a) Vi har motorikgrupper	40, 52 %	37, 48 %	77
b) Vi har sproggrupper	64, 80 %	16, 20 %	80
c) Vi har andre gruppeaktiviteter	55, 46 %	65, 54 %	
d) Vi har andre aktiviteter	41, 34 %	79, 66 %	

1.1.18. Har I følgende aktiviteter for forældre, som har brug for særlig støtte og rådgivning?

a) Vi etablerer forældrenetværksgrupper, hvor forældre får mulighed for at lære andre forældre at kende	9, 10 %	77, 90 %	86
b) Vi yder forældre rådgivning til de forældre, der har brug for særlig støtte	79, 91 %	8, 9 %	87
c) Forældrene kan få råd og vejledning ved en socialrådgiver, som kommer regelmæssigt i institutionen	16, 19 %	69, 81 %	85
d) Anden form for støtte i institutionen (tværfaglige team)	47, 54 %	40, 46 %	87

Pædagogik og praksis i daginstitutionen

1.1.19. Hvilke af følgende opgaver mener I, at I især har, over for de kommende børnehaveklassebørn i jeres institution?

	Er især vores opgave	Er i begrænset omfang vores opgave	Er slet ikke vores opgave
a) Børnene skal gøres parate til at være i en læringssituation	75, 86 %	12, 14 %	0
b) Børnene skal lære sociale færdigheder	85, 97 %	2, 3 %	0
c) Børnene skal lære at udvikle deres kunstneriske og kreative færdigheder	62, 70 %	27,30 %	0
d) Børnene skal udvikle interesse for kulturelle aktiviteter	57, 65 %	31, 35 %	0
e) Børnene skal lære at være selvstændige/selvhjulpne	80, 90 %	9, 10 %	0
f) Børnene skal have en masse oplevelser i form af ture ud af huset	31, 36 %	53, 61 %	3, 3 %

Særlige indskolingsaktiviteter/forberedelse af børnenes skolegang

1.1.20. Har I nogen af de følgende særlige indskolingsaktiviteter (aktiviteter omkring overgangen fra daginstitution til skole/SFO, som forbereder børnene)	Ja	Nej	N
a) En særlig "storbørnsgruppe", som forbereder børnene til skolegang	83, 96 %	3, 4 %	87
b) Vi besøger alle skolerne, vores børn skal gå på, mindst 1-2 gange i løbet af foråret, hvor de får lejlighed til at være nogle timer i børnehaveklassen	38, 44 %	48, 56 %	86
c) Vi besøger alle skolerne, vores børn skal gå på, mindst 1-2 gange i løbet af foråret for at de kan se skolen, uden at de deltager nogle timer i børnehaveklassen	35, 42 %	49, 58 %	84
d) Vi besøger maks. 2-3 af de skoler, vores børn skal gå i, mindst 1-2 gange i løbet af foråret, hvor de får lejlighed til at være nogle timer i børnehaveklassen	21, 27 %	57, 73 %	78
e) Vi besøger maks. 2-3 af de skoler, børnene skal gå på sammen med børnene min. 1-2 gange i løbet af foråret, uden at de deltager nogle timer i børnehaveklassen	31, 40 %	46, 60 %	77
f) Alle skolernes børnehaveklasselærere besøger vores institution for at få et indtryk af børnene	11, 13 %	73, 87 %	84
g) Nogle af skolernes børnehaveklasselærere besøger vores institution for at få et indtryk af børnene	46, 57 %	34, 43 %	80
h) Alle eller nogle af skolerne kommer til en forældreaften og fortæller om børnenes skolestart	32, 40 %	49, 60 %	81
i) Vi har møde med skolerne sammen med forældrene, hvor vi fortæller om de børn, de skal modtage	27, 31 %	59, 69 %	86
j) Vi har møde med skolerne uden forældrene, hvor vi fortæller om de børn, de skal modtage	59, 68 %	28, 32 %	87
k) Vi har møde med skolerne, hvor vi alene fortæller om de børn, der har særlige vanskeligheder	30, 37 %	51, 63 %	81
l) Vi sender en skriftlig udtalelse til skolerne om de børn, der har særlige vanskeligheder	37, 45 %	45, 55 %	82
m) Vi sender et særligt skema (brobygningsskema e.l.), med en beskrivelse af hvert af de børn, der skal starte i skolen	46, 58 %	34, 42 %	80
n) Vi giver ingen oplysninger videre til skolerne om de enkelte børn	15, 22 %	52, 78 %	67
o) Andre aktiviteter	38		38

1.1.21. Har I samarbejde med skole/SFO om aktiviteter i institutionen, som skal styrke børnenes skoleparathed inden skolestart?	Ja	Nej
	33, 42 %	46, 58 %

N = 79 institutioner

1.1.22. Hvordan forløber jeres samarbejde med forældrene inden skolestart?	Ja	Nej	N
a) Vi har samtaler med forældrene sammen med børnehaveklasselederen i skolen, inden børnene starter i skolen	11, 14 %	65, 86 %	76
b) Vi har samtaler med forældrene, uden skolens deltagelse, inden barnet starter i skolen, med henblik på at tale om barnets skoleparathed	78, 94 %	5, 6 %	83

1.1.23. Hvor mange skoler "afleverede" I børn til i 2012, som skulle starte i børnehaveklasse/0. klasse i august?

Angiv antal skoler:	Skoler	Antal
	1-5	68, 84 %
	5-10	11, 14 %
	10-15	1, 1 %
	15-20	1, 1 %
I alt:		292
N = 91 institutioner		

1.1.24. Anvender I systematiske skoleparathedsvurderinger?

	Ja	Nej	N
Systematisk skoleparathedsvurdering?	36, 46 %	43, 54 %	79

1.1.25. Hvor mange af de børn, som I sendte videre til skolen i august 2012, vurderede I havde større eller mindre vanskeligheder?

Angiv antal samlet:	Børn	Antal
	0	8, 10 %
	1-2	37, 47 %
	3-4	24, 31 %
	5-6	8, 11 %
	7-8	1, 1 %
I alt		191
Gennemsnit pr Institution		2
Procent af børn i alt (7419)		3 %
N		78
Heraf antal drenge	Drenge	Antal
	0	11, 15 %
	1	17, 23 %
	2	27, 38 %
	3	14, 19 %
	4	4, 5 %
I alt		129
Procent af børn med vanskeligheder		68 %
N		115

1.1.26. Hvilke typer vanskeligheder karakteriserede især disse børn? Antal børn:

	Antal børn	% af børn med vanskeligheder (191 børn)	N=
a) De var meget ukoncentrerede	75	39	37
b) De havde store socio-emotionelle problemer	73	38	44
c) De havde alvorlige adfærdsproblemer	45	24	26
d) De havde alvorlige indlæringsvanskeligheder	37	19	25
e) Psykiske lidelser (ADHD, Autisme, m.m.)	37	19	16
f) Andre vanskeligheder	17	9	14

1.1.27. Hvor mange af jeres børn, som aldersmæssigt var parat til skolestart i august 2012, anbefalede I at vente et år med at starte i skolen?

Angiv antal samlet:	Børn	Antal
	0	28, 35 %
	1-3	41, 52 %
	4-6	8, 10 %
	7-9	1, 1 %
	10-12	1, 1 %
	13-15	1, 1 %
I alt		130 børn
Gennemsnit		2
N = 52 institutioner		
Heraf antal drenge	Drenge	Antal
	0	23, 33 %
	1-2	37, 53 %
	3-4	6, 8 %
	5-6	4, 6 %
I alt		95 børn
Procent af skoleparate børn som blev anbefalet at vente		73 %
N = 52 institutioner		
Heraf børn som udskød skolestart på baggrund af jeres anbefalinger?	Børn	Antal
	0	25, 37 %
	1-2	31, 46 %
	3-4	8, 12 %
	5-6	4, 5 %
I alt		89
Procent af børn i alt som blev anbefalet at vente		68 %
N		108

1.1.28. Hvilken støtte fik de børn, som havde vanskeligheder forud for skolestarten i august 2012 (78 børn)? (eksklusiv specialbørn) (sæt gerne flere kryds)	
a) Vi fik besøg af en konsulent e.l. (fx tale-hørepedagog/-konsulent), der etablerede særlige aktiviteter for disse børn	36, 51 %
b) Vi fik ekstra timer/normering til hele børnegruppen for at kunne yde særlig støtte de børn, der havde vanskeligheder	11, 14 %
c) Vi havde støttepædagog til (nogle af) de børn, der havde vanskeligheder, for at kunne yde særlig støtte netop til disse børn (angiv timer)	30, 39 %
N	119

1.1.29. Får I særlig rådgivning og støtte udefra til børn med vanskeligheder? (sæt gerne flere kryds)	Ja	Nej	N
a) Fra psykolog fra PPR	76, 96 %	3, 4 %	79
b) Fra privat praktiserende psykolog	2, 3 %	59, 97 %	61
c) Fra børnepsykiater	10, 16 %	53, 84 %	63
d) Fra tale-/hørekonsulent fra PPR	75, 62 %	6, 8 %	81
e) Fra en "flyvende" pædagog (rådgivende pædagog el. ansat i kommunen fx i deres specialteam)	41, 57 %	31, 43 %	72
f) Fra et "konsultativt team" af særlige fagpersoner (fx psykolog, socialrådgiver o.l.), som regelmæssigt besøger vores institution	55, 75 %	18, 25 %	73
g) Fra andre, som kan konsulteres	17, 36 %	30, 64 %	47

1.1.30. Føler I jer tilstrækkeligt <u>fagligt</u> rustet til at støtte de børn som har særlige vanskeligheder?	Ja	Nej	N
Tilstrækkeligt rustet?	60, 76 %	19, 24 %	79

1.1.31. Føler I jer tilstrækkeligt <u>ressourcemæssigt</u> rustet til at støtte de børn, som har særlige vanskeligheder?	Ja	Nej	N
Tilstrækkeligt rustet?	20, 25 %	60, 75 %	80

1.1.32. Hvornår på året starter jeres børn i deres kommende SFO/fritidsordning? (Angiv måned i tal, fx 05 for maj).		
Angiv måned:	Frekvens	Antal
	Februar	2, 3 %
	Marts	2, 3 %
	April	18, 23 %
	Maj	22, 28 %
	Juni	3, 4 %
	August	32, 39 %
N		79

Bilagstabeller 1.2 Skolernes indsats over for 0. klasse-eleverne

1.2.1. Hvor mange klokketimer ugentligt har børnene i 0. klasse i dette skoleår?	Antal, %
20 timer	22, 24 %
25 timer	41, 45 %
Andet	28, 31 %
N	92

1.2.2. Hvilke fag har 0. klasse-børnene?	Antal, %
Dansk	72, 73 %
Matematik	71, 72 %
Natur og teknik	51, 52 %
Svømning/gymnastik	72, 73 %
De har ikke nogen bestemte fag	23, 23 %
Andet	42, 42 %
N	99

1.2.3. Hvilke opgaver mener I, at I især har i forhold til 0. klasse-børnene?	Ja, er især vores opgave	Nej, er kun i begrænset omfang vores opgave	N
Børnene skal gøres parate til at være i en læringssituation	90, 93 %	7, 7 %	97
Børnene skal opnå en grundlæggende læse- og matematikforståelse	73, 76 %	23, 24 %	96
Børnene skal lære sociale færdigheder?	90, 93 %	7, 7 %	97
Børnene skal lære at udvikle deres kunstneriske og kreative færdigheder?	59, 61 %	38, 39 %	97
Børnene skal udvikle interesse for kulturelle aktiviteter	33, 34 %	62, 64 %	97
Børnene skal lære at være selvstændige	79, 81 %	18, 19 %	97
Børnene skal have en masse oplevelser i form af ture ud af huset	24, 26 %	63, 68 %	93

1.2.4. Hvilke voksne indgår i den enkelte 0. klasses undervisning – udover børnehaveklasselederen (angiv antal klokketimer ugentligt)?	Antal timer	frekvens
Børnehaveklasseassistent	0	7
	≤10	9
	≤19	4
	≤25	16
	I alt	36
SFO pædagog	0	3
	≤10	50
	≤19	16
	≤25	6
	I alt	74
Klasselærer i 1. klasse	0	7
	≤10	43
	≤19	3
	≤25	0
	I alt	53
Andetsproglærer	0	6
	≤10	19
	≤19	1
	≤25	0
	I alt	26

1.2.5. Hvordan fordeles arbejdsopgaverne imellem de voksne i 0. klasse?	Antal, %
Vi arbejder på lige fod	15, 16 %
Det er børnehaveklasselederen, der styrer undervisningen, og de andre støtter op omkring/hjælper til i undervisningen	49, 49 %
Vi har hver især deres nærmere definerede opgaver	30, 32 %
Andet, beskriv venligst	3, 3 %
N	94

1.2.6. Pædagogisk tilgang og samarbejde på tværs	Ja	N
Har I fælles aktiviteter sammen med SFO med henblik på at styrke børnenes læringsparathed og motivation for at lære?	52, 55 %	95
Arbejder I med bestemte pædagogiske og læringsmæssige tilgange i 0. klasse?	53, 60 %	87
Etablerer I legegrupper for børnene sammen med forældrene efter skoletid?	55, 60 %	92

1.2.7. Når I etablerer gruppeaktiviteter i 0. klasse – hvordan organiserer I så disse?	Antal, %
Efter børnenes interesser	44, 44 %
Børnene fordeles sådan, at hhv. de fagligt svageste og de fagligt stærkeste er sammen	61, 62 %
Efter cooperative learning-principper	52, 52 %
Børnene finder selv sammen	27, 27 %
På anden måde	38, 38 %
N	99

1.2.8. Hvornår delte/deler I 0. klasses børnene op i klasser?	Antal, %
I foråret, da børnene indmeldtes i 0. klasse	33, 38 %
I august, da de startede deres skolegang	14, 16 %
Efter efterårsferien	9, 10 %
Vi har kun én 0. klasse på skolen	11, 13 %
Andet	19, 22 %
N	86

1.2.9. Hvornår startede de nye 0. klasse-børn i SFO?	Antal, %
Marts	4, 4 %
April	30, 31 %
Maj	22, 22 %
Juni	31, 31 %
Juli	4, 4 %
August	1, 1 %
N	92

1.2.10. Har I nogen særlige indskolingsaktiviteter i børnenes overgang fra daginstitution til skole?	Antal, %
Ja ...	89, 99 %
Daginstitutionerne besøger skolen – et par timer en enkelt bestemt dag i løbet af foråret, hvor de ser skolen	74, 83 %
Børnene fra daginstitutionerne er her en skoledag i 0. klasse og prøver dermed, hvordan en skoledag er	44, 49 %
Forældrene besøger selv 0. klasse i foråret – og er der et par timer sammen med børnene	27, 30 %
Alle/nogle af daginstitutionerne har lånt et lokale på skolen, hvor de kan tilbringe nogle dage på skolen i løbet af foråret	22, 24 %
Vi fra skolen besøger daginstitutionerne for at se stedet, de kommer fra, og for at få et indtryk af de børn, vi skal modtage	53, 59 %
Vi har møde med daginstitutionerne uden forældrene, hvor de fortæller os om de børn, vi skal modtage	71, 80 %
Vi har møde med daginstitutionerne, hvor forældrene også deltager, hvor de fortæller om alle de børn, vi skal modtage fra deres daginstitution	18, 20 %
Vi får en kort skriftlig beskrivelse af alle de børn, som vi skal modtage i børnehaveklassen fra daginstitutionen, de har gået i	52, 58 %
Vi får en skriftlig udtalelse alene om de børn, der har særlige vanskeligheder fra dagtilbuddet, de har gået i	35, 39 %
N	90

1.2.11. Har I særlige aktiviteter/kurser af forebyggende karakter, som I sætter ind med over for alle børn, når de starter i børnehaveklassen, for at undgå/forebygge indlæringsvanskeligheder senere i skolegangen?	Antal, %
Nej, vi har ikke særlige aktiviteter	30, 30 %
Ja, vi har særlige læse-forberedende aktiviteter	47, 47 %
Ja, vi har særlige matematik-forberedende aktiviteter	31, 31 %
Ja, vi har lektiecafé	16, 16 %
Ja, andet	28, 28 %
N	99

1.2.12. Hvor mange tosprogede børn har I i 0. klasserne?	Antal, %
0	17, 19 %
1-9	52, 57 %
10-19	15, 16 %
20-30	20, 30 %
I alt	538
Procent af 0. klasser i alt	9 %
Gennemsnit pr. skole	6
N	90

1.2.13. Indsatser overfor tosprogede børn	Antal, %	N
Har I særlige sproglige aktiviteter målrettet de tosprogede børn?	57, 65 %	88
Har I andetsprogskonsulent/-lærer tilknyttet klassen?	45, 49 %	91
Hvordan indgår andetsproglæreren i undervisningen?	18, 40 %	
Som konsulent/supervisor for børnehaveklasselederen?		91
Underviser sammen med børnehaveklasselederen i klassen?	18, 40 %	91
Tager børnene (evt. nogle af børnene) ud af klassen og arbejder med dem i en lille gruppe uden for klassen?	38, 77 %	91
Andet?	6, 14 %	91
Har børnehaveklasselederen selv en andetsprogsuddannelse/kursus?	27, 30 %	89

1.2.14. Hvor mange børn med særlige vanskeligheder har I modtaget i 0. klasserne i år (samlet set på tværs af 0. klasserne)?	Antal, %
0	2, 2 %
1-9	69, 79 %
10-19	14, 16 %
20-30	2, 2 %
I alt	524
Procent af 0. klasse-børn i alt	9 %
Gennemsnit pr. skole	6
N	87

1.2.15. Hvilke typer af vanskeligheder karakteriserer især de børn, der har vanskeligheder? Sæt kryds og angiv antal børn	Antal Børn (samlet)
Meget ukoncentrerede	169, 32 %
Store socio-emotionelle problemer	96, 19 %
Alvorlige adfærdsproblemer	72, 14 %
Alvorlige indlæringsvanskeligheder	77, 15 %
Psykiske lidelser (ADHD, Autisme m.m.)	47, 10 %
Andre vanskeligheder	55, 10 %
N	99

1.2.16. Hvor mange af disse børn havde I fået forhåndsviden om, inden de startede i 0. klasse?	Antal, %
0	2, 2 %
1-9	74, 88 %
10-19	7, 8 %
20-30	1, 1 %
I alt	502 børn
Procent af børn med vanskeligheder	96 %
N	84

1.2.17. Hvem gav jer oplysningerne vedr. de pågældende børn	Antal, %
Forældre	63, 64 %
Dagtilbud	78, 79 %
PPR	60, 61 %
SFO	19, 19 %
Psykiatrisk afdeling	2, 2 %
Sagsbehandler i familieafdelingen	12, 12 %
Ingen – vi fandt selv ud af det	6, 6 %
Andre	3, 3 %

1.2.18. Får I i SFO hjælp af nogle af følgende fagekspertter til børn med særlige vanskeligheder	Antal, %
Ja, psykolog fra PPR	71, 72 %
Ja, privat praktiserende psykolog	2, 2 %
Børnepsykiater	4, 4 %
Tale-/hørekonsulent fra PPR	47, 48 %
Har et "konsultativt team" e.l. bestående af særlige fagpersoner (psykolog, socialrådgiver)	40, 40 %
Andre	25, 25 %

1.2.19. Har I regelmæssige møder på skolen, hvor I drøfter børn med vanskeligheder i 0. klasse?	Antal, %
	86, 96 %
N	89

1.2.20. Hvor tit afholdes disse møder?	Antal, %
1-5	31, 57 %
6-10	12, 4 %
11-15	3, 6 %
16-20	3, 6 %
>20	5, 6 %
N	85

1.2.21. Hvem deltager i disse møder?	Antal, %
Skoleleder	55, 80 %
SFO leder	35, 51 %
PPR-psykolog	49, 72 %
Tale-/hørekonsulent fra PPR	28, 41 %
Fysio- og/eller ergoterapeut fra PPR	7, 10 %
Socialrådgiver fra kommunens familieafdeling	17, 25 %
Vores egen socialrådgiver som er knyttet fast til skolen	6, 9 %
SFO-pædagog	48, 71 %
AKT-medarbejder	41, 60 %
Andre	22, 32 %

1.2.22. Hvad gør I for at støtte og hjælpe børn i 0. klasse med særlige vanskeligheder?	Antal, %
Vi kan søge ekstra timer til børn med vanskeligheder	34, 34 %
Vi har nogle særlige gruppeaktiviteter for børn med den samme type vanskeligheder	18, 18 %
Vi arbejder meget målrettet med inkluderende pædagogik	80, 81 %
Vi får besøg af en konsulent e.l., der etablerer særlige aktiviteter for børnene	12, 12 %
Vi gennemfører særlige rådgivende samtaler med forældrene	48, 49 %
Andet	24, 24 %

1.2.23. Har I - i dette skoleår - nogle ekstra timer knyttet til 0. klasserne grundet de børn med særlige vanskeligheder, I har p.t.	Antal, %
Ja	41, 47 %
N	88

1.2.24. Hvis ja, hvor mange klokketimer drejer det sig så samlet om ugentligt?	Antal, %
<1	1, 2 %
1-10	15, 37 %
11-20	21, 51 %
>20	4, 10 %
Gennemsnit	13
N	41

1.2.25. Ressourcer til støtte	Ja	N
Føler I jer tilstrækkeligt fagligt rustet i forhold til at støtte de børn, som I har modtaget – og som har særlige vanskeligheder?	56, 64 %	88
Føler I jer ressourcemæssigt tilstrækkeligt rustet i forhold til at støtte de børn, som I har modtaget – og som har særlige vanskeligheder?	43, 49 %	87

1.2.26. Hvor mange af de børn, I har i 0. klasserne, forventer I vil få det svært fagligt i skolen både nu og senere hen?	Antal, %
0	3, 4 %
1-3	17, 21 %
4-6	36, 45 %
7-9	11, 14 %
10-13	9, 11 %
14-16	1, 1 %
17-19	1, 1 %
>19	2, 2 %
I alt	463
Procent af børn med vanskeligheder	88 %
Gennemsnit pr. skole	6
N	79

1.2.27. Hvor tit har I skole-hjem-samtaler i løbet af året? (skolekonsultationer)	Antal, %
1 gang	4, 5 %
2 gange	82, 94 %
3 gange	1, 1 %
N	87

1.2.28. Deltager SFO-pædagogen i disse samtaler?	Antal, %
Ja, altid	52, 62 %
Sommetider	24, 29 %
Nej, aldrig	8, 10 %
N	84

Bilagstabeller 1.3 Skolernes indsats over for 1. klasse-eleverne

1.3.1. Har I en indskolingsafdeling på skolen?	Antal, %
Ja	63, 100 %
Nej	0,0 %
N	63

1.3.2. Hvor mange 1. klasser har I på skolen?	Antal, %
1	7, 11 %
2	23, 37 %
3	22, 33 %
4	11, 18 %
N	63

1.3.3. Hvor mange 1. klasseelever er der samlet set på skolen?	Antal, %
10-29	7, 11 %
30-49	17, 27 %
50-69	14, 22 %
70-89	15, 24 %
90-109	10, 16 %
I alt	3749
Gennemsnit pr. skole	59
N	63

1.3.4. Er 1. klasserne blevet sammenlagt eller delt på anden måde, end de var i børnehaveklassen?	Ja, %	Nej, %	N
De er blevet sammenlagt	4, 7 %	52, 93 %	56
De er blevet delt på en anden måde	7, 13 %	46, 87 %	53
Der er kun én 1. klasse	4, 8 %	46, 92 %	50
Ud over de almindelige 1. klasser er der en specialklasse	14, 27 %	38, 73 %	51
andet	14, 34 %	27, 66 %	41

1.3.5. Hvor mange elever fra børnehaveklasserne i skoleåret 2012/2013 gik børnehaveklassen om (dvs. startede ikke i 1. klasse)?	Antal, %
0	32, 52 %
1-2	26, 43 %
3-4	2, 3 %
>4	1, 2 %
Gennemsnit pr. skole	1
N	61

1.3.6. Hvor mange elever fra børnehaveklasserne i skoleåret 2012/2013 begyndte i specialklasse frem for den almindelige 1. klasse?	Antal, %
0	47, 77 %
1	10, 16 %
2	4, 7 %
Gennemsnit pr. skole	0.3
N	61

1.3.7. Hvordan foregik overleveringen imellem børnehaveklasselederne og 1. klasse-lærerne om børnehaveklasselevers faglige færdigheder med henblik på at tilrette-lægge undervisningen i 1. klasserne?	Antal, %
Der skete en mundtlig overlevering af hver enkelt elevs faglige færdigheder	48, 76 %
Der blev overleveret eksempler på og en præsentation af, hvorledes der var arbejdet i børnehaveklassen	26, 41 %
Andet	21, 33 %
Der blev overleveret en skriftlig beskrivelse af de elever, der havde faglige vanskeligheder	17, 27 %
Der blev overleveret en skriftlig beskrivelse af hver enkelt elevs faglige færdigheder	17, 27 %
1. klasselæreren fik en mundtlig beskrivelse alene af de elever, der havde faglige vanskeligheder	15, 24 %
Der skete ingen overlevering, da 1. klasselærerne har haft timer i børnehaveklassen	10, 16 %
Der skete ingen overlevering, da vi har en indskolingsafdeling, hvor vi alle kender alle eleverne	2, 3 %
Der skete ingen overlevering	1, 2 %
N	63

1.3.8. Hvordan foregik overleveringen imellem børnehaveklasselederne og 1. klasse-lærerne om børnehaveklasselevers sociale færdigheder med henblik på at tilrette-lægge undervisningen i 1. klasserne?	Antal, %
Der skete en mundtlig overlevering af hver enkelt elevs faglige færdigheder	43, 68 %
1. klasselæreren fik en mundtlig beskrivelse alene af de elever, der havde faglige vanskeligheder	19, 30 %
Der blev overleveret eksempler på og en præsentation af, hvorledes der var arbejdet i børnehaveklassen	19, 30 %
Andet	17, 27 %
Der blev overleveret en skriftlig beskrivelse af hver enkelt elevs faglige færdigheder	14, 22 %
Der blev overleveret en skriftlig beskrivelse af de elever, der havde faglige vanskeligheder	12, 19 %
Der skete ingen overlevering, da 1. klasselærerne har haft timer i børnehaveklassen	10, 16 %
Der skete ingen overlevering, da vi har en indskolingsafdeling, hvor vi alle kender alle eleverne	3, 5 %
Der skete ingen overlevering	1, 2 %
N	63

1.3.9. Hvad er din vurdering af den overlevering, der skete imellem børnehaveklasselederne og 1. klasselærerne?	Antal, %
Den betød, at 1. klasselærerne var godt forberedte til at modtage eleverne og kunne støtte de elever, der havde særlige vanskeligheder	54, 86 %
Det betød, at det var lettere at tilrettelægge undervisningen	39, 62 %
Det betød, at de fik særlig støtte til (evt. nogle af) de elever, der havde behov for støtte (støtte-lærer e.l.)	36, 57 %
Andet	8, 13 %
Det havde ingen betydning	0, 00 %
N	63

1.3.10. Hvor mange af de elever, der startede i 1. klasse i august 2013, vurderer I, har vanskeligheder (på tværs af alle 1. klasserne på skolen)?	Antal, %
0	0, 0 %
1-4	16, 31 %
5-9	17, 33 %
10-14	14, 28 %
15-19	2, 4 %
>19	2, 4 %
Børn med vanskeligheder i alt	384
Gennemsnit pr. skole	8
Procent af elever i 1. klasse	10 %
N	51

1.3.11. Heraf, hvor mange elever, vurderer I, har faglige vanskeligheder (fx har svært ved at læse)?	Antal, %
0	3, 6 %
1-4	18, 38 %
5-9	18, 38 %
10-14	6, 13 %
15-19	2, 4 %
>19	0, 0 %
Elever i alt	261
Gennemsnit pr. skole	7
Procent af elever med vanskeligheder	68 %
N	47

1.3.12. Heraf, hvor mange elever, vurderer I, har sociale vanskeligheder (fx ofte har konflikter med de andre elever)?	Antal, %
0	2, 4 %
1-4	22, 46 %
5-9	20, 42 %
10-14	3, 6 %
15-19	0, 0 %
>19	1, 2 %
Elever i alt	254
Gennemsnit pr. skole	5
Procent af elever med vanskeligheder	66 %
N	48

1.3.13. Heraf, hvor mange elever, vurderer I, har både faglige og sociale vanskeligheder?	Antal, %
0	5, 10 %
1-4	26, 53 %
5-9	14, 29 %
Elever i alt	176
Gennemsnit pr. skole	4
Procent af elever med vanskeligheder	46 %
N	49

1.3.14. Heraf, hvor mange elever, vurderer I, har andre typer af vanskeligheder?	Antal, %
0	13, 31 %
1-4	26, 62 %
5-9	2, 5 %
10-14	1, 2 %
Elever i alt	72
Gennemsnit pr. skole	2
Procent af elever med vanskeligheder	19 %
N	42

1.3.15. Hvor mange af de elever, der havde vanskeligheder i 1. klasse, havde samme type vanskeligheder, da de gik i børnehaveklasse?	Antal, %
0	0, 0 %
1-4	17, 38 %
5-9	18, 40 %
10-14	9, 20 %
15-19	0, 0 %
>19	1, 2 %
Elever i alt	284
Gennemsnit pr. skole	6
Procent af elever med vanskeligheder	74 %
N	45

1.3.16. Hvordan er jeres vurdering af effekten samlet set af de indsatser (AKT, ekstra støttelærer o.l.), der blev anvendt over for eleverne med vanskeligheder i børnehaveklasserne – når I ser på elevernes færdigheder og adfærd i 1. Klasse i dag?	Antal, %
Nogen effekt for de fleste elever	26, 41 %
Stor effekt for de fleste elever	12, 19 %
Kun lidt effekt for de fleste elever	6, 10 %
Ingen effekt for de fleste elever	2, 3 %
Ved ikke	3, 5 %
N	63

1.3.17. Hvor mange af de elever, der havde vanskeligheder i børnehaveklasserne, har ikke længere vanskeligheder?	Antal, %
0	27, 60 %
1-3	11, 24 %
4-6	6, 10 %
>6	1, 2 %
Elever i alt	57
Gennemsnit pr. skole	1
N	45

1.3.18. Hvor mange af de elever, der har vanskeligheder i 1. klasserne, havde ikke vanskeligheder i børnehaveklasserne?	Antal, %
0	26, 66 %
1-3	11, 25 %
4-6	3, 5 %
>6	1, 2 %
Elever i alt	50
Gennemsnit pr. skole	1
Procent af 1. klasse-elever med vanskeligheder	13 %
N	44

1.3.19. Hvilke typer af vanskeligheder karakteriserer især de elever, der har vanskeligheder i de nuværende 1. klasser (alle 1. klasser på skolen)?	Antal, %	N
Meget ukoncentrerede	43, 94 %	46
Store følelsesmæssige problemer	31, 69 %	45
Alvorlige adfærdsproblemer	26, 59 %	44
Alvorlige indlæringsvanskeligheder	19, 41 %	46
Psykisk lidelse (ADHD, autisme, m.m.)	15, 37 %	41
Andre vanskeligheder	12, 33 %	36

1.3.20. Hvor mange af de elever, der havde vanskeligheder i børnehaveklassen, havde 1. klasselærerne forhåndsviden om, inden de startede i 1. klasserne på skolen?	Antal, %
0	1, 2 %
1-4	17, 37 %
5-9	13, 28 %
10-14	12, 26 %
15-19	1, 2 %
>19	2, 4 %
Elever i alt	347
N	46

1.3.21. Hvem gav 1. klasselærerne oplysningerne om de pågældende elever?	Antal, %
Børnehaveklasseleder	44, 70 %
SFO	30, 48 %
Forældre	27, 43 %
PPR	24, 38 %
Andre	7, 11 %
Ingen	0, 0 %
N	63

1.3.22. Får 1. klasselærerne hjælp til de elever, der har særlige vanskeligheder fra nogle af følgende?	Antal, %
Psykolog fra PPR	40, 37 %
Børnepsykolog/ -psykiater	36, 57 %
Et konsultativt team af fagprofessionelle (psykolog, socialrådgiver o.l.), der kan spørges til råds, uden at der oprettes en egentlig sag på pågældende barn	22, 35 %
Tale-/hørekonsulent fra PPR	22, 35 %
Andre	20, 32 %
AKT team/AKT-medarbejder	5, 8 %
N	63

1.3.23. Har 1. klasselærerne særlige møder, hvor de drøfter elever med vanskeligheder?	Antal, %
Ja	39, 87 %
Nej	6, 13 %
N	45

1.3.24. Hvis ja, hvor mange gange er disse afholdt i skoleåret 2013/2014?	Antal, %
0	0, 0 %
1-4	16, 44 %
5-9	10, 28 %
10-14	6, 17 %
15-20	0, 0 %
>20	4, 11 %
Gennemsnit	8
N	36

1.3.25. Hvis ja, hvem deltager (udover 1. klasselærerne) i disse møder?	Antal, %
Skoleleder	28, 44 %
PPR	27, 43 %
SFO-pædagog	27, 43 %
AKT-lærer/AKT-medarbejder	25, 39 %
SFO leder	11, 18 %
Andre	11, 18 %
Socialrådgiver fra familieafdelingen på kommunen	9, 14 %
N	63

1.3.26. Hvilke indsatser iværksættes for at støtte og hjælpe eleverne i 1. klasserne med vanskeligheder?	Antal, %
Der arbejdes målrettet med inkluderende pædagogik	41, 65 %
Der er iværksat støttelærerordning	31, 49 %
Der tilbydes øget støtte til lektiehjælp	18, 27 %
Der er gruppeaktiviteter for elever med den samme type vanskeligheder	14, 22 %
Der gennemføres faste rådgivende samtaler med forældrene (ud over de obligatoriske forældre-konsultationer)	11, 18 %
Andre	11, 18 %
Klasserne får fast besøg af en konsulent e.l., der etablerer særlige aktiviteter for eleverne med vanskeligheder	7, 11 %
Der er iværksat kurser for forældrene	2, 3 %
N	63

1.3.27. Hvornår er de særlige indsatser iværksat?	Antal, %
De var allerede iværksat, mens børnene gik i børnehaveklasse	33, 52 %
De blev iværksat i sommeren 2013 (da børnene startede i børnehaveklasse)	30, 48 %
De blev iværksat i efteråret 2013 (efter at børnene var startet i 1. klasse)	17, 27 %
De bliver iværksat løbende efter behov	8, 13 %
De blev iværksat i begyndelsen af 2014	5, 8 %
Andet	2, 3 %
N	63

1.3.28. Har 1. klasselærerne sammen med SFO planlagt særlige aktiviteter for elever med særlige vanskeligheder?	Antal, %
Ja	27, 59 %
Nej	19, 41 %
N	46

1.3.29. Er der (i dette skoleår) ekstra lærertimer knyttet til 1. klasserne grundet elever med særlige vanskeligheder?	Antal, %
Ja	23, 51 %
Nej	22, 49 %
N	45

1.3.30. Hvis ja, hvor mange klokketimer (å 60 min) drejer det sig om ugentligt i gennemsnit pr. klasse?	Antal, %
0	0, 0 %
1-4	5, 25 %
5-9	4, 20 %
10-14	5, 25 %
15-20	1, 05 %
>20	5, 25 %
Gennemsnit	12
N	20

1.3.31. Hvor mange af de elever, der går i 1. klasserne (elever på tværs af alle 1. klasser på skolen), vurderer I, vil få det svært fagligt set i de kommende skoleår?	Antal, %
0	2, 5 %
1-4	19, 30 %
5-9	16, 25 %
10-14	3, 5 %
>14	2, 3 %
Gennemsnit	5
N	42

1.3.32. Vurderer du, at 1. klasselærerne er tilstrækkeligt fagligt rustet til at støtte børnene fra 1. klasserne, som har særlige vanskeligheder?	Antal, %
Ja, de får faglig supervision	20, 32 %
Ja, de har været på kurser	20, 32 %
Ja, de får anden støtte	14, 22 %
Nej	12, 19 %
N	63

1.3.33. Vurderer du, at 1. klasselærerne er tilstrækkeligt ressourcemæssigt rustet (ekstra lærertimer, støttelærer m.m.) til at støtte børnene fra 1. klasserne, som har særlige vanskeligheder?	Antal, %
Ja	26, 57 %
Nej	20, 43 %
N	63

1.3.34. Hvor mange timer (å 60 min.) ugentligt har eleverne i 1. klasse i dette skoleår?	Antal, %
20	13, 21 %
25	14, 22 %
30	2, 3 %
Andet	12, 19 %
N	63

1.3.35. Hvis andet, hvor mange klokketimer?	Antal, %
0-10	1, 7 %
11-20	8, 53 %
21-30	6, 40 %
Gennemsnit	19
N	16

1.3.36. Hvilke fag har 1. - klasseeleverne?	Antal, %
Dansk	44, 70 %
Matematik	44, 70 %
Natur/teknik	44, 70 %
Kristendom	44, 70 %
Andre	36, 57 %
Engelsk	7, 11 %
N	63

1.3.37. Hvilke fagpersoner indgår i 1. klassernes undervisning ud over 1. klasselærerne?	Antal, %
SFO-pædagog	34, 54 %
Læsevejleder	28, 44 %
Ekstra lærer (tolærerordning)	25, 40 %
Støttelærer grundet enkelte elevers vanskeligheder	22, 35 %
Andetsproglærer	12, 19 %
Andre	10, 16 %
N	63

1.3.38. Hvordan fordeles arbejdsopgaverne imellem fagpersonerne i 1. klasserne?	Antal, %
Klasselæreren i 1. klasserne koordinerer arbejdsopgaverne blandt lærerteamet	21, 33 %
De har hver deres nærmere definerede opgaver	21, 33 %
De arbejder på lige fod uden nærmere definerede opgaver	8, 13 %
Andet	1, 11 %
N	63

1.3.39. Har I fælles aktiviteter sammen med SFO med henblik på at styrke elevernes indlæring og motivation for at lære?	Antal, %
Ja	30, 67 %
Nej	15, 33 %
N	45

1.3.40. Hvilke særlige pædagogiske og læringsmæssige tilgange anvendes i 1. klasserne?	Antal, %
Anerkendende pædagogik	38, 60 %
Cooperative learning	34, 54 %
LP-modellen	13, 21 %
Andet	8, 13 %
Ingen bestemt tilgang	6, 10 %
PALS-modellen	0, 0 %
N	63

1.3.41. Når der etableres gruppeaktiviteter i 1. klasserne, hvordan organiseres grupperne?	Antal, %
Det er forskelligt fra klasse til klasse	27, 43 %
Elevernes fordeles på en sådan måde, at hhv. de fagligt svageste og de fagligt stærkeste er sammen	25, 40 %
Efter Cooperative Learning principper	24, 38 %
Efter elevernes interesser	13, 21 %
På en anden måde	12, 19 %
Eleverne finder selv sammen	4, 6 %
N	63
Etableres der legegrupper efter skoletid blandt eleverne i samarbejde med forældrene?	Antal, %
Ja	33, 75 %
Nej	11, 25 %
N	44

1.3.42. Har I særlige forebyggende aktiviteter, som I sætter ind over for alle elever i alle 1. klasser, for at forebygge indlæringsvanskeligheder senere i skolegangen?	Antal, %
Ja, vi har særlige læseaktiviteter (fx læsebånd)	26, 41 %
Ja, vi har en lektiecafé	6, 10 %
Andet	6, 10 %
Nej, vi har ikke særlige aktiviteter	5, 8 %
Ja, vi har særlige matematikaktiviteter (fx matematikkurser)	0, 0 %
N	63

1.3.43. Hvor mange tosprogede elever har I i 1. klasserne samlet set?	Antal, %
0	9, 21 %
1-4	18, 41 %
5-9	6, 14 %
10-14	6, 14 %
15-19	1, 2 %
>19	4, 9 %
Gennemsnit	6
Procent af 1. klasser i alt	7 %
N	44

1.3.44. Har I særlige sproglige aktiviteter målrettet de tosprogede elever i 1. klasserne?	Antal, %
Ja	24, 56 %
Nej	19, 44 %
N	43

Har I en andetsproglærer tilknyttet 1. klasserne?

Ja	21, 48 %
Nej	23, 52 %
N	44

Hvis ja, hvordan indgår andetsproglæreren i undervisningen i 1. klasserne?

Andetsproglæreren tager de tosproglige elever (evt. nogle af eleverne) ud af klassen og arbejder med dem i en lille gruppe	10, 16 %
Andetsproglæreren indgår som konsulent/vejleder/supervisor for lærerne i 1. klasserne	7, 11 %
Andetsproglæreren underviser sammen med lærerne i 1. klasserne i klassen	6, 10 %
Andet	2, 3 %
N	63

Har lærerne i 1. klasserne selv en andetsprogsuddannelse/-kursus?

Nej	36, 57 %
Ja, det har nogle af lærerne i 1. klasserne	8, 13 %
Ja, det har alle lærerne i 1. klasserne	0, 0 %
N	63

Bilagstabeller 1.4 SFO's indsats over for 0. klasse-eleverne

1.4.1. Hvor mange pædagoger fra SFO indgår i 0. klasserne?	pædagoger	Antal, %
Antal	0	12, 14 %
	1-4	71, 83 %
	5-9	1, 1 %
	10-15	2, 2 %
Gennemsnit pr. SFO		1,5
N		86

1.4.2. Hvor mange timer (å 60 min) ugentligt er der SFO medarbejdere i 0. klasserne?	timer	Antal, %
Antal timer ugentligt i gennemsnit pr. klasse	0	12, 14 %
	1-9	42, 48 %
	10-19	19, 22 %
	20-30	12, 15 %
	>30	1, 1 %
Gennemsnit		9
N		86

1.4.3. Hvornår starter de nye 0. klasse-børn i SFO?	Antal, %
Feb	1, 1 %
Marts	2, 2 %
April	21, 26 %
Maj	25, 30 %
Juni	4, 6 %
August	29, 35 %
N	81

1.4.4. Hvor mange af de nye 0. klasse-børn går i SFO	Antal, %
10-29	18, 22 %
30-49	18, 22 %
50-69	22, 28 %
70-89	14, 18 %
90-109	6, 7 %
≥110	2, 3 %
Antal 0. klasses børn i SFO i alt	4256
Gennemsnit pr. SFO	53
N	80

1.4.5. Hvor mange af børnene i SFO fra 1. klasserne, vurderer I, har vanskeligheder?	Antal, %
0	1, 1 %
1-4	17, 21 %
5-9	36, 44 %
10-14	15, 18 %
15-19	7, 9 %
20-24	2, 3 %
25-29	3, 4 %
Antal børn med vanskeligheder i alt	648
Gennemsnit pr. SFO	8
Procent af 0. klasse-børn i SFO i alt	15 %
N	80

1.4.6. Hvilke typer af vanskeligheder karakteriserer især de børn fra 0. klasserne, der har vanskeligheder? Sæt kryds og angiv antal børn	Antal Børn (samlet)
Meget ukoncentrerede	262, 40 %
Store socio-emotionelle problemer	161, 25 %
Alvorlige adfærdsproblemer	103, 16 %
Alvorlige indlæringsvanskeligheder	78, 12 %
Psykiske lidelser (ADHD, Autisme m.m.)	61, 9 %
Andre vanskeligheder	108, 17 %
N	86

1.4.7. Hvor mange af disse børn havde I fået forhåndsviden om, inden de startede i SFO?	Antal, %
0	2, 3 %
1-4	38, 55 %
5-9	17, 25 %
10-14	5, 8 %
15-19	6, 9 %
I alt	435
Gennemsnit pr. SFO	6
Procent af børn med vanskeligheder	67 %
N	67

1.4.8. Hvordan er jeres institution organiseret?	"JA" Antal, %
Stuer og fællesrum	23, 32 %
Et storrum med en række "værksteder"	26, 36 %
Aldersopdelte rum/stuer	8, 11 %
På anden vis	15, 21 %
N	71

1.4.9. Har I nogen særlige aktiviteter omkring overgangen fra daginstitution til skole/SFO, som forbereder børnene til SFO'en?	Antal, %
Ja	67, 93 %
Besøg fra daginstitutionerne på SFO	64, 95 %
Vi fra SFO besøger daginstitutionerne for at se stedet, de kommer fra, og få et indtryk af børnene	36, 54 %
Børnene fra daginstitutionen er her en dag i SFO og prøver dermed, hvordan en dag i SFO er	26, 39 %
Vi har møde med daginstitutionen uden forældrene, hvor de fortæller om de børn, vi skal modtage	53, 79 %
Vi har møde med daginstitutionen sammen med forældrene, hvor de fortæller om de børn, vi skal modtage	21, 31 %
Vi får en skriftlig udtalelse om de børn, der har særlige vanskeligheder	38, 57 %
Vi får en kort beskrivelse af alle de børn, som vi skal modtage i SFO	51, 76 %
Andre aktiviteter	32, 48 %
N	71

1.4.10. Hvilke opgaver mener I, at I især har – i forhold til skolen - overfor 0. klasse-børnene i jeres institution?	Ja, er især vores opgave	Nej, er kun i begrænset omfang vores opgave	N
Børnene skal gøres parate til at være i en læringssituation	41, 55 %	33, 45 %	74
Børnene skal lære sociale færdigheder	72, 95 %	4, 5 %	76
Børnene skal lære at udvikle deres kreative færdigheder	51, 69 %	23, 31 %	74
Børnene skal udvikle interesse for kulturelle aktiviteter	37, 50 %	37, 50 %	74
Børnene skal lære at være selvstændige	67, 88 %	9, 12 %	76
Børnene skal have en masse oplevelser i form af ture ud af huset	26, 42 %	36, 58 %	61

1.4.11. Pædagogisk tilgang og samarbejde på tværs	Ja	Nej
Arbejder I med bestemte pædagogiske tilgange?	33, 43 %	43, 57 %
Besøger børnehaveklasselærerne og evt. 1. klasselærerne jeres SFO og jeres børn der regelmæssigt (fx en gang om måneden e.l.)	33, 43 %	43, 57 %
Har I fælles planlægning af aktiviteter på tværs af SFO og skole med henblik på at styrke børnenes læring i skolen?	33, 43 %	43, 57 %
Har I fælles planlægning af aktiviteter i SFO på tværs af SFO og skole med henblik på at styrke børnenes sociale kompetencer i 0. klasse?	35, 46 %	41, 54 %
N	75	

1.4.12. Etablerer I særlige gruppeaktiviteter, hvor I samler 0. klasse-børnene, fx for at styrke deres evne til og lyst til at arbejde i gruppe?	Antal, %
Ja	56, 75
Hvis ja, hvordan har I organiseret grupperne?	
Efter børnenes interesser	33, 59 %
Børnene fordeles på en sådan måde, at de socialt svageste og de socialt stærkeste er sammen	25, 45 %
Børnene finder selv sammen	26, 46 %
På anden måde	29, 52 %
N	74

1.4.13. Modtager I inden 0. klasse-børnene skal starte hos jer informationer om børn med særlige vanskeligheder?	Antal, %
Nej	2, 3 %
Ja, Vi modtager skriftlige oplysninger om børn med særlige vanskeligheder fra tidligere daginstitution	40, 54 %
Ja, Vi får mundtlige oplysninger om børnene med særlige vanskeligheder fra tidligere daginstitution	50, 67 %
Ja, Forældrene fortæller os det	42, 57 %
Ja, Skolen fortæller os det (da det er dem, der får informationen)	7, 9 %
Ja, Vi har et fælles møde med tidligere daginstitution, sammen med skolen, hvor vi får viden om børnene med særlige vanskeligheder	64, 86 %
Ja, Vi har et møde med tidligere daginstitution uden skolen, hvor vi får viden om børn med særlige vanskeligheder, som vi skal modtage	11, 15 %
Andet	7, 9 %
N	75

1.4.14. Etablerer I legegrupper for børnene sammen med forældrene efter skoletid (så børnene lærer hinanden at kende)?	Antal, %
Ja, sammen med skolen	19, 26 %
Ja, det er en opgave vi har påtaget os (og ikke noget skolen gør)	1, 1 %
Nej	54, 73 %
N	73

1.4.15. Hvilke muligheder har I for at støtte og hjælpe børn i SFO med særlige vanskeligheder?	Antal, %
Vi kan få ekstra timer til børn med vanskeligheder	25, 29 %
Vi har nogle særlige gruppeaktiviteter for børn med den samme type vanskeligheder	8, 9 %
Vi arbejder meget målrettet med inkluderende pædagogik	63, 72 %
Vi får besøg af en konsulent e.l., der etablerer særlige aktiviteter for børnene	5, 6 %
Andet	24, 28 %
N	86

1.4.16. Får I i SFO hjælp af nogle af følgende fageksperter til børn med særlige vanskeligheder	Antal, %
Ja, psykolog fra PPR	62, 71 %
Ja, privat praktiserende psykolog	3, 3 %
Børnepsykiater	15, 17 %
Tale-/hørekonsulent fra PPR	46, 53 %
Har et "konsultativt team" e.l. bestående af særlige fagpersoner (psykolog, socialrådgiver)	48, 55 %
Andre	13, 15 %
N	86

1.4.17. Ressourcer til støtte	Ja	N
Føler I jer tilstrækkeligt fagligt rustet i forhold til at støtte de børn, som I har modtaget – og som har særlige vanskeligheder?	45, 60 %	74
Føler I jer ressourcemæssigt tilstrækkeligt rustet i forhold til at støtte de børn, som I har modtaget – og som har særlige vanskeligheder?	25, 34 %	72

1.4.18. Hvor mange af de børn, I har i SFO fra 0. klasse, forventer I, vil få det svært fagligt i skolen både nu og senere hen?	Antal, %
0	1, 1 %
1-4	28, 38 %
5-9	24, 32 %
10-14	18, 24 %
15-19	1, 1 %
>19	1, 1 %
Gennemsnit pr. SFO	6
I alt, procent af børn i 0. klasse i SFO i alt	452, 11 %
N	72

1.4.19. Hvordan forløber jeres samarbejde med 0. klasse-forældrene?	Antal, %
Vi har samtaler med forældrene sammen med børnehaveklasselæreren i skolen	65, 75 %
Vi tager forældresamtalerne alene	21, 24 %
Vi har ingen forældresamtaler	3, 3 %
Andre aktiviteter sammen med forældrene	37, 43 %
N	86

Bilagstabeller 1.5 SFO's indsats over for 1. klasse-eleverne

1.5.1. Hvor mange medarbejdere fra SFO indgår i 1. klasserne? Angiv antal medarbejdere	Antal, %
0	8, 14 %
1-3	37, 64 %
4-6	11, 19 %
7-8	2, 3 %
Gennemsnit pr. SFO	2
N	58

1.5.2. Hvor mange timer (å 60 min) ugentligt er der SFO medarbejdere i 1. klasserne? Angiv antal timer i gennemsnit pr. uge	Antal, %
0	8, 14 %
1-9	34, 59 %
10-19	10, 17 %
20-30	3, 5 %
>30	3, 5 %
Gennemsnit	7.5
N	58

1.5.3. Hvor mange af børnene fra 1. klasserne går i SFO?	Antal, %
10-29	10, 17 %
30-49	16, 28 %
50-69	16, 28 %
70-89	9, 16 %
90-109	5, 9 %
>110	2, 3 %
Antal 1. klasse-børn i SFO i alt	3320
Gennemsnit pr. SFO	57
N	58

1.5.4. Hvor mange af børnene i SFO fra 1. klasserne, vurderer I, har vanskeligheder?	Antal, %
0	0, 0
1-4	7, 16 %
5-9	20, 47 %
10-14	10, 23 %
15-19	2, 5 %
20-24	3, 7 %
>24	1, 2 %
Antal børn med vanskeligheder i alt	381
Gennemsnit pr. SFO	
Procent af 1. klasse-børn i SFO i alt	11 %
N	43

1.5.5. Hvor mange af børnene heraf vurderer I har faglige vanskeligheder? (fx svært ved at læse)	Antal, %
0	2, 5 %
1-4	16, 38 %
5-9	19, 45 %
10-14	3, 7 %
>14	2, 5 %
I alt børn med faglige vanskeligheder	238
Gennemsnit pr. SFO	6
Procent af børn med vanskeligheder i alt:	62 %
N	42

1.5.6. Hvor mange af børnene heraf, vurderer I, har sociale vanskeligheder? (fx ofte har konflikter med andre børn)	Antal, %
0	--
1-4	19, 44 %
5-9	19, 44 %
>9	5, 12 %
I alt børn med sociale vanskeligheder	242
Gennemsnit pr. SFO	6
Procent af børn med vanskeligheder i alt	64 %
N	43

1.5.7. Hvor mange af børnene heraf, vurderer I, har både faglige og sociale vanskeligheder? (fx har ofte konflikter med andre børn)	Antal, %
0	2, 5 %
1-4	23, 54 %
5-9	15, 35 %
10-14	2, 5 %
>14	1, 2 %
I alt	186
Gennemsnit pr. SFO	4
Procent af børn med vanskeligheder i alt	49 %
N	43

1.5.8. Hvor mange af børnene heraf, vurderer I, har andre typer af vanskeligheder?	Antal, %
0	13, 34 %
1-4	19, 50 %
5-9	5, 13 %
>9	1, 2 %
I altbørn	88
Gennemsnit pr. SFO	2
Procent af børn med vanskeligheder	23 %
N	38

1.5.9. Hvor mange af de børn, der har vanskeligheder i 1. klasserne, havde også vanskeligheder, da de gik i børnehaveklasse?	Antal, %
0	--
1-4	9, 24 %
5-9	18, 47 %
10-14	8, 21 %
15-19	--
20-24	2, 5 %
>24	1, 3 %
Gennemsnit pr. SFO	8
Procent af børn med vanskeligheder i alt	78 %
N	38

1.5.10. Hvor mange af de børn, der har vanskeligheder i 1. klasserne, havde ikke vanskeligheder, da de gik i børnehaveklasse?	Antal, %
0	28, 76 %
1-4	9, 24 %
Gennemsnit pr. SFO	0.4
Procent af børn med vanskeligheder i alt	4 %
N	37

1.5.11. Hvor mange af de børn, der havde vanskeligheder da de gik i børnehaveklasse, har ikke længere vanskeligheder?	Antal, %
0	23, 64 %
1-4	8, 22 %
5-9	3, 8 %
10-14	1, 3 %
>24	1, 3 %
I alt	76
Gennemsnit pr. SFO	2
N	36

1.5.12. Hvilke typer af vanskeligheder karakteriserer især de børn fra 1. klasserne, der har vanskeligheder?	Antal, %
Meget ukoncentrerede	37, 98 %
Store følelsesmæssige problemer	26, 70 %
Alvorlige adfærdsproblemer	25, 66 %
Psykisk lidelse (ADHD, autisme, m.m.)	11, 32 %
Alvorlige indlæringsvanskeligheder	20, 56 %
Andre vanskeligheder	14, 44 %
N	38

1.5.13. Er der samarbejde med skolen omkring børn med særlige vanskeligheder	Samarbejdsform Antal, %
Ja, der er møde med forældrene sammen med 1. klasselæreren	37, 61 %
Ja, der er regelmæssige møder mellem SFO og skole	36, 59 %
Ja, børnene med vanskeligheder gives særlig støtte og opmærksomhed efter aftale med skolen	33, 54 %
Ja, der er iværksat øget støtte til lektiehjælp til børn med faglige vanskeligheder	25, 41 %
Ja, der sker andre aktiviteter efter aftale med skolen	21, 34 %
Ja, andet	7, 12 %
Nej	1, 2 %
N	61

1.5.14. Hvilke indsatser har I i SFO sat i værk for at støtte og hjælpe børn med særlige vanskeligheder?	SFO med indsatsen Antal, %
Der arbejdes meget målrettet med inkluderende pædagogik	33, 51 %
Der er iværksat særlige individuelle aktiviteter med børnene med vanskeligheder	21, 34 %
Der er særlige gruppeaktiviteter for børn med den samme type vanskeligheder	11, 18 %
Andet	5, 8 %
N	61

1.5.15. Hvornår er de særlige indsatser iværksat?	Antal , %
De var allerede iværksat mens børnene gik i børnehaveklasse	30, 49 %
De bliver iværksat løbende efter behov	26, 42 %
De blev iværksat i efteråret 2013 (efter at børnene var startet i 1. klasse)	6, 10 %
De blev iværksat i begyndelsen af 2014	4, 7 %
De blev iværksat i sommeren 2013 (da børnene startede i børnehaveklasse)	4, 7 %
Andet	4, 7 %
N	61

1.5.16. Får I i SFO hjælp af nogle af følgende fagekspertter til børn med særlige vanskeligheder	Antal, %
Psykolog fra PPR	31, 51 %
AKT-team/ AKT-medarbejder	29, 48 %
Et konsultativt team af fagprofessionelle (psykolog, socialrådgiver o.l.) der kan spørges til råds, uden at der oprettes en egentlig sag på pågældende barn	21, 34 %
Tale-/hørekonsulent fra PPR	19, 31 %
Børnepsykolog/-psykiater	7, 12 %
Andre	5, 8 %
N	61

1.5.17. Vurderer du, at SFO-medarbejderne føler sig tilstrækkeligt fagligt rustet til at støtte børnene fra 1. klasserne, som har særlige vanskeligheder?	Antal, %
Ja, de får faglig supervision	24, 39 %
Ja, de har været på kurser	21, 34 %
Nej	12, 20 %
Ja, de får anden støtte	11, 18 %
N	61

1.5.18. Vurderer du, at SFO-medarbejderne føler sig tilstrækkeligt ressourcemæssigt rustet (ekstra pædagogstøtte o.l.) til at støtte børnene fra 1. klasserne, som har særlige vanskeligheder?	Antal, %
Nej	24, 60 %
Ja	16, 40 %
N	40

1.5.19. Hvor mange af de børn fra 1. klasserne, vurderer I, vil få svært ved at klare sig fagligt og/eller socialt set i de kommende skoleår?	Antal, %
0	1, 3 %
1-4	18, 46 %
5-9	16, 41 %
10-14	1, 3 %
15-19	3, 8 %
Gennemsnit pr. SFO	5
I alt, procent af børn i 1. klasse i SFO	200, 6 %
N	39

1.5.20. Fælles planlægning	ja	nej
Deltager SFO-pædagoger, når der er teammøde i 1. klassernes lærerteam, hvor der skal tales om børnenes udvikling?	75 %	25 %
Har i fælles planlægning med skolen om iværksættelse af aktiviteter i SFO med henblik på at styrke børnenes sociale kompetencer i 1. klasserne?	55 %	45 %
Har I fælles planlægning med skolen om iværksættelse af aktiviteter i SFO med henblik på at styrke børnenes faglige kompetencer i 1. klasserne?	40 %	60 %
N	40	

1.5.21. Hvor mange gange har lærerne fra 1. klasse og SFO-pædagogerne holdt fælles møder i skoleåret 2013/2014	Antal, %
0	1, 3 %
1-10	20, 53 %
11-20	10, 26 %
21-30	1, 3 %
>30	6, 16 %
Gennemsnit antal fællesmøder	14
N	38

1.5.22. Hvilke opgaver mener I, at I især har i SFO (i forhold til skolen) over for børnene fra 1. klasserne	Antal, %
Børnene skal lære sociale kompetencer	40, 66 %
Børnene skal lære at være selvstændige	39, 64 %
Børnene skal lære at udvikle deres kunstneriske og kreative kompetencer	32, 53 %
Børnene skal udvikle interesse for kulturelle aktiviteter	29, 48 %
Børnene skal styrkes i deres faglige indlæring	19, 31 %
Børnene skal have en masse oplevelser i form af ture ud af huset	16, 26 %
Andet	9, 15 %
N	61

1.5.23. Hvilke særlige pædagogiske tilgange anvender I i SFO over for børnene i 1. klasserne?	Antal, %
Ingen bestemt tilgang	61, 100 %
Anerkendende pædagogik	38, 62 %
LP-modellen	18, 30 %
Cooperative learning	13, 21 %
Andet	9, 15 %
PALS-modellen	2, 3 %
N	61

1.5.24. Indsatser og aktiviteter	ja	nej
Har I lektiecafé i SFO?	74 %	26 %
Etablerer I gruppeaktiviteter, hvor I samler børnene fra 1. klasserne i SFO for at styrke deres evne til og lyst til at arbejde i gruppe?	74 %	26 %
N	61	

1.5.25. Etablerer I, sammen med forældrene, legegrupper for børnene efter skole- og SFO tid?	Antal, %
Ja, sammen med skolen	18, 47 %
Ja, det er en opgave vi har påtaget os (og ikke noget skolen gør)	0, 0 %
Nej	20, 53 %
N	38

1.5.26. Hvordan forløber jeres samarbejde med 1. klasse-forældrene	Antal, %
Vi har ingen forældresamtaler	61, 100 %
Vi er med til skole-hjem-samtalerne, hvor forældrene og klasselæreren i 1. klasse også er med	33, 54 %
Andre aktiviteter med forældrene	16, 26 %
Vi afholder vores egne forældresamtaler	9, 14 %
N	61

Bilagstabeller 1.6 Forældrenes oplysninger om deres 0. klassebørn

1.6.1. Dit barns trivsel i 0. klasse	Antal	Procent	N
Er dit barn glad for at gå i skole/0. klasse?	2.069	98	2104
Deltager dit barn aktivt i undervisningen i klassen?	2.050	98	2096
Er dit barn motiveret for at lære?	5.080	99	2103
Har dit barn fået nogen gode venner i klassen?	1.916	91	2103

1.6.2. Dit barns pasning uden for skoletid	Antal	Procent
I SFO	1.852	88
I anden pasningsordning knyttet til skolen (fritidscenter e.l.)	16	1
I fritidshjem	167	8
Mit barn går ikke i institution	68	3
N		2103

1.6.3. Hvor mange år er dit barn blevet passet i dagtilbud, vuggestue e.l., inden det startede i skolen	Antal	Procent
0 år	6	0,5
1 år	13	1
2 år	30	2
3 år	127	6
4 år	344	16
5 år	1.392	66
6 år	182	8
7 år	6	0,5
N		2100

1.6.4. Hvordan blev dit barn passet i dagtimerne det sidste halv år, før det startede i SFO/skole?	Antal	Procent
I en kommunal daginstitution	1.810	86
I en privat eller selvejende daginstitution	224	11
I en kommunal eller privat dagpleje	36	2
På en anden måde	34	1
N = 2104 (alle børn i undersøgelsen)		

1.6.5. Havde dit barn nogle af følgende problemer det sidste halv år før start i skole, SFO?	Antal	Procent	N
Havde indlæringsproblemer/svært ved at lære nyt	123	6	2102
Havde tale- og sprogproblemer	146	6	2104
Havde motoriske problemer (svært med at spille bold eller med at tegne)	105	5	2104
Var ofte i konflikt med de andre børn	139	7	2101
Var ofte i konflikt med de voksne	71	4	2104
Havde andre problemer	100	5	2093
402 børn angives at have mindst et af ovennævnte problemer, dvs. 20 % af alle børn			

Forældresvar: "i høj" eller "i nogen grad"

1.6.6. Støtte til barnet i daginstitutionen	Antal	Procent	N
Særlig opmærksomhed og støtte fra de voksnes side over for mit barn i det pasningstilbud, mit barn gik i	205	53	402
Støttepædagog til mit barn i pasningstilbuddet	58	15	402
Støtte ved talepædagog til mit barn/talepædagogisk støtte	140	33	402
Støtte/træning ved fysio- eller ergoterapeut til mit barn	46	11	402
Støtte ved psykolog til mit barn/samtaler med psykolog	32	8	402
Dit barn deltog i sproggruppe, motorikgruppe e.l.	88	22	402
Anden støtte	35	9	402
N = 402 børn med problemer			
Børn i alt, der modtog støtte, blandt børn med vanskeligheder	264	66	402

1.6.7. Videregivelse af oplysninger om dit barns problemer fra pasningstilbud til skole/SFO, inden det startede i skolen	Antal	Procent	N
Orienterede du selv skolen om dit barns problemer?	288	87	331
Orienterede personalet i pasningstilbuddet (pædagoger e.l.) skolen om dit barns problemer?	252	78	331
Var der andre, der orienterede skolen om dit barns problemer?	82	43	331
Havde du et møde med skolen og evt. med SFO om dit barns problemer, inden dit barn startede i skolen?	145	25	331
Blev det aftalt med skolen, at dit barn skulle have særlig støtte, når det startede i skolen?	79	24	331
Børn, hvor der blev videregivet oplysninger om barnet, blandt 402 børn med vanskeligheder	331	82	331

1.6.8. Dit barns skoleparathed	Antal	Procent	N
Vurderede personalet i dit barns dagtilbud, at dit barn var skoleparat, før det skulle starte i 0. klasse i år (august 2012)?	2.030	97	2104
Var dit barn aldersmæssigt klart til at starte sin skolegang i 0. klasse sidste år (august 2011)?	797	38	2104
Anbefalede daginstitutionen dengang, at dit barn fik udskudt sin skolegang til dette år (august 2012)?	118	15	797

Forældre, der svarede ja

1.6.9. Var der nogle af følgende aktiviteter før starten i 0. klasse, og mens barnet gik i daginstitution?	Antal	Procent	N
En storbørnegruppe e.l. i daginstitutionen, der forberedte børnene til deres skolegang	1.902	94	2097
Børn og voksne fra daginstitutionen besøgte skolen (og evt. SFO)	1.763	87	2099
Børnehaveklasselederen fra skolen besøgte daginstitutionen, som mit barn gik i	874	45	1997
Vi som forældre besøgte selv skolen (og evt. SFO) sammen med vores barn	1.612	79	2102
Fællesmøde med skolen sammen med daginstitutionen, hvor de fik lidt af vide om vores barn	534	26	2100

Forældre, der svarede ja

1.6.10. Tilfredshed med overgangen daginstitution til skole	Antal	Procent	N
Var du tilfreds med forløbet og aktiviteterne omkring overgang fra daginstitution til skole	1.828	90	2001

Forældre, der svarede ja

1.6.11. Har dit barn nogle af følgende (faglige) problemer i klassen, som påvirker dets skolegang	Antal	Procent	N
Indlæringsvanskeligheder/svært ved at lære nyt?	96	5	2101
Tale- og sprogproblemer?	60	3	2104
Motoriske problemer, når det fx skal tegne eller skal spille bold/lave gymnastik?	52	3	2102
Svært ved at følge med fagligt i danskundervisningen?	84	5	2098
Svært ved at følge med fagligt i matematikundervisningen?	67	4	2088
Andre problemer?	114	6	2097

251 af børnene angives som havende faglige problemer i skolen (12 % af børnene)

Forældre, der svarede i nogen eller i høj grad

1.6.12. Møder og kontakter i forbindelse med dit barns problemer i klassen	Antal	Procent	N
Har du været til møde med børnehaveklasselederen/læreren på skolen om dit barns problemer?	189	75	251
Har du haft kontakt med skolepsykolog om dit barns problemer?	38	15	251
Har du haft kontakt med andre om dit barns problemer?	112	45	251

1.6.13. Er der igangsat én eller flere former for særlig støtte til dit barn i klassen og i SFO/fritidsordning i forhold til dit barns problemer?	Antal	Procent	N
Særlig opmærksomhed over for mit barn fra de voksne i den klasse mit barn går i	127	51	251
Støttepædagog-/støttelærer til mit barn i klassen	38	15	251
Særlig opmærksomhed over for mit barn fra de voksne i den (336 børn) SFO/fritidsordning, mit barn går i	71	30	237
Støttepædagog til mit barn i den SFO/fritidsordning, hvor mit barn passes	11	5	237
Særlig støtte til mit barn til forberedelse af indlæringen i klassen ved lektiecafé e.l. på skolen	22	9	251
Særlig støtte til mit barn til forberedelse af indlæringen i klassen ved lektiecafé e.l. i SFO/fritidsordning	7	3	237
Støtte ved PPR til mit barn (psykolog, fysio- eller ergoterapeut eller tale-høre-konsulent)	56	22	251
Anden støtte til mit barn i 0. klasse	4	2	251
Børn, der fik en eller anden form for støtte blandt de 251 børn med faglige vanskeligheder	157	62	251

1.6.14. Tilfredshed med støtten i klassen til dit barn	Antal	Procent	N
Har du været tilfreds med den støtte, dit barn får?	122	79	155
Synes du, at støtten til dit barn virker?	129	83	155

Forældre, der svarede ja

1.6.15. Dit barns væremåde	Passer ikke	Passer delvis	Passer godt	N
Er hensynsfuld og betænksom over for andre	27, 1 %	426, 20 %	1648, 79 %	2101
Er rastløs, "overaktiv", har svært ved at holde sig i ro i længere tid	1373, 65 %	562, 27 %	168, 8 %	2103
Har ofte hovedpine, ondt i maven eller kvalme	1597, 76 %	376, 18 %	131, 6 %	2104
Er god til at dele med andre børn (slik, legetøj, blyanter)	43, 2 %	577, 27 %	1481, 71 %	2101
Har ofte raserianfald eller bliver let hidsig	1305, 62 %	632, 30 %	166, 8 %	2103
Er lidt af en enspænder, leger mest alene	1675, 80 %	328, 16 %	101, 4 %	2104
Gør for det meste af, hvad der bliver sagt	45, 2 %	578, 27 %	1480, 71 %	2103
Bekymrer sig om mange ting, virker ofte bekymret	1358, 65 %	572, 27 %	172, 8 %	2102
Prøver at hjælpe, hvis nogen slår sig, er kede af det eller skidt tilpas	58, 3 %	589, 29 %	1440, 68 %	2087
Sidder konstant uroligt på stolen, har svært ved at hold arme og ben i ro	1525, 73 %	420, 20 %	152, 7 %	2097
Har mindst én god ven	57, 3 %	111, 5 %	1936, 92 %	2104
Kommer ofte i slagsmål eller mobber andre børn	1972, 94 %	117, 5 %	13, 1 %	2102
Er ofte ked af det, trist eller har let til gråd	1563, 74 %	454, 22 %	87, 4 %	2104
Er generelt vellidt af andre børn	59, 3 %	217, 10 %	1823, 87 %	2099
Er nem at distrahere, mister let koncentrationen	1111, 53 %	762, 36 %	225, 11 %	2098
Er utryg og klæbende i nye situationer, bliver nemt usikker på sig selv	1064, 51 %	786, 37 %	252, 12 %	2102
Er god mod mindre børn	42, 2 %	239, 12 %	1817, 86 %	2098
Lyver eller snyder ofte	1726, 82 %	337, 16 %	40, 2 %	2103
Bliver mobbet eller drillet af andre børn	1786, 85 %	277, 13 %	33, 2 %	2096
Tilbyder ofte af sig selv at hjælpe andre (forældre, lærere, andre børn)	150, 7 %	946, 44 %	970, 49 %	2066
Tænker sig om, før han/hun handler	107, 5 %	1232, 59 %	761, 36 %	2100
Stjæler fra hjemmet, i skolen eller andre steder	2049, 97 %	49, 2 %	6, 1 %	2104
Kommer bedre ud af det med voksne end med andre børn	1764, 84 %	241, 11 %	91, 5 %	2096
Er bange for mange ting, er nem at skræmme	1579, 75 %	438, 21 %	87, 4 %	2104
Gør tingene færdige, er god til at koncentrere sig	145, 7 %	945, 45 %	1014, 48 %	2104

1.6.16. Hvor tit sker det, at du har følgende aktiviteter med dit barn?	Aldrig	Få gange om året	Ca. 1 gang om md.	Flere gange om md.	Flere gange om ugen
Hvor tit taler du om bøger, film eller fjernsynsprogrammer med dit barn	1, 0 %	10, 1 %	44, 2 %	398, 19 %	1.651, 78 %

1.6.17. Kulturelle aktiviteter	Aldrig	1 eller 2 gange om året	Omkring 3 eller 4 gange om året	Mere end 4 gange om året	N
Hvor tit har du gennem det sidste år besøgt et museum, et akvarium, en koncert, en musical e.l. sammen med dit barn	62, 3 %	644, 31 %	651, 31 %	746, 35 %	2103

	Ingen	Under 2 timer/ uge	2-4 timer /uge	Over 4 timer/ uge	N
1.6.18. Fritidsaktiviteter					
Hvor meget tid bruger dit barn ugentligt på organiserede fritidsaktiviteter (dans, fodbold, svømning, ridning, musikundervisning o.l.)	341, 16 %	914, 43 %	794, 38 %	52, 3 %	2101
Hvor meget tid bruger du selv ugentligt på organiserede fritidsaktiviteter (sportsklub, musikundervisning o.l.)	909, 43 %	566, 27 %	504, 24 %	124, 6 %	2103
Hvor meget tid bruger du ugentligt på at læse sammen med dit barn	25, 1 %	813, 39 %	1023, 49 %	242, 11 %	2103

1.6.19. Hvem har svaret på spørgeskemaet?	Antal	Procent
Mor	1.654	79
Far	187	9
Forældre i fællesskab	262	12
Andre	0	

Bilagstabeller 1.7 Forældrenes oplysninger om deres 1. klasse-børn

1.7.1. Går barnet i 1. klasse?	Antal, %
Ja	2028, 98 %
Nej, han/hun gik børnehaveklassen/0. klasse om	33, 2 %
Nej, af anden årsag	9, 0.4 %
N	2070

1.7.2. Går barnet i den samme klasse nu, som da han/hun startede i børnehaveklassen/0. klasse?	Antal, %
Ja	1834, 90 %
Nej	194, 10 %
N	2028

1.7.3. Hvilken klasse er barnet flyttet til?	Antal, %
En anden "almindelig" klasse på samme skole	121, 62 %
En "almindelig" klasse på en anden skole	66, 34 %
En specialklasse på samme skole	4, 2 %
Ved ikke	2, 1 %
En specialklasse på en anden skole	1, 1 %
N	194

1.7.4. Hvornår skiftede barnet klasse?	Antal, %
Mellem børnehaveklassen/0. klasse og 1. klasse	97, 51 %
I løbet af 1. klasse	57, 28 %
I løbet af børnehaveklassen/0. klasse	36, 19 %
Ved ikke	2, 1
N	192

1.7.5. Hvornår skiftede barnet klasse?	Antal, %
Mellem børnehaveklassen/0. klasse og 1. klasse	97, 51 %
I løbet af 1. klasse	57, 28 %
I løbet af børnehaveklassen/0. klasse	36, 19 %
Ved ikke	2, 1 %
N	192

1.7.6. Hvordan bliver barnet passet uden for skoletiden?	Antal, %
I SFO	1715, 85 %
I fritidshjem	163, 8 %
Han/hun bliver ikke passet i en institution	130, 6 %
I anden pasningsordning knyttet til skolen (fritidscenter eller lignende)	17, 1 %
Ved ikke	1, 0 %
N	2026

1.7.7. Generelt	Antal, % *
Barnet er motiveret for at lære	3486, 97 %
Barnet er glad for at gå i skole	1962, 96 %
barnet har gode venner i klassen	1959, 97 %
Barnet deltager aktivt i undervisningen i klassen	1958, 97 %
N	2026

*Andel af forældre, der har svaret "Ja"

1.7.8. Barnet har haft nogle af følgende sociale og/eller følelsesmæssige problemer i 1. klasse	Antal, % *
Koncentrationsproblemer, fx ikke at ville lave lektier, koncentrationsproblemer i klassen	490, 24 %
Konflikter med kammeraterne	429, 21 %
Psykiske problemer, fx ofte ked af det, manglende selvtillid, alt for tilbagetrukket	301, 15 %
Konflikter med læreren	125, 6 %
Tale- og sprogproblemer, fx talebesvær, stammen, sprogforståelse, kommunikationsbesvær	104, 5 %
N alle børn	2026
Børn med sociale og/eller følelsesmæssige problemer, 843 børn. Procent af børn i alt	41 %

*Andel af forældre, der har svaret "Ja"

1.7.9. Barnet havde nogle af følgende følelsesmæssige og sociale problemer i børnehaveklassen/0. klasse?	Antal, % *
Koncentrationsproblemer, fx ikke at ville lave lektier, koncentrationsproblemer i klassen	377, 19 %
Konflikter med kammeraterne	333, 16 %
Psykiske problemer, fx ofte ked af det, manglende selvtillid, alt for tilbagetrukket	280, 14 %
Tale- og sprogproblemer, fx talebesvær, stammen, sprogforståelse, kommunikationsbesvær	149, 7 %
Konflikter med læreren	83, 4 %
N	2026
Børn med sociale og/eller følelsesmæssige problemer, 725 børn, Procent af alle børn	36 %

*Andel af forældre, der har svaret "Ja"

1.7.10. Barnet havde nogle af følgende følelsesmæssige og sociale problemer både i 0. klasse og 1. klasse?	Antal, % *
Koncentrationsproblemer, fx ikke at ville lave lektier, koncentrationsproblemer i klassen	320, 16 %
Konflikter med kammeraterne	283, 14 %
Psykiske problemer, fx ofte ked af det, manglende selvtillid, alt for tilbagetrukket	195, 10 %
Tale- og sprogproblemer, fx talebesvær, stammen, sprogforståelse, kommunikationsbesvær	98, 5 %
Konflikter med læreren	60, 3 %
N	2026

*Andel af forældre, der har svaret "Ja"

1.7.11. Barnet havde nogle af følgende faglige problemer i børnehaveklassen/0. klasse, som påvirkede barets skolegang?	Antal, % *
Indlæringsvanskeligheder eller svært ved at lære nyt	177, 9 %
Svært ved at følge med fagligt i danskundervisningen	169, 8 %
Svært ved at følge med fagligt i matematikundervisningen	121, 6 %
Motoriske problemer, fx svært ved at tegne, spille bold eller lave gymnastik	87, 4 %
N Børn i alt med faglige problemer, der påvirkede skolegangen	287
Procent af alle børn i undersøgelsen	12 %

*Andel af forældre, der har svaret "Ja"

1.7.12. Overgangen og orientering	Antal, % *
Orienterede en af jer eller I begge som forældre 1. klasselærerne om barnets problemer?	482, 61 %
Orienterede de ansatte i børnehaveklassen/0. klasse 1. klasselærerne om barnets problemer?	459, 58 %
Havde en af jer eller I begge som forældre et møde med 1. classes klasselærer om barnets problemer, inden han/hun startede i 1. klasse?	147, 19 %
Var der andre, der orienterede 1. klasselærerne om barnets problemer?	144, 18 %
Blev det aftalt med skolen, at barnet skulle have særlig støtte i 1. klasse?	121, 15 %
Blev det aftalt med skolen, at barnet skulle have særlig støtte i SFO/fritidsordning?	37, 5 %
N Forældre til børn med følelsesmæssige og sociale problemer og/eller faglige vanskeligheder	792

*Andel af forældre, der har svaret "Ja"

1.7.13. Barnet har nogle af følgende problemer i 1. klasse, som påvirker hans/hendes skolegang?	Antal, % *
Svært ved at følge med fagligt i danskundervisningen	133, 7 %
Indlæringsvanskeligheder eller svært ved at lære nyt	139, 7 %
Svært ved at følge med fagligt i matematikundervisningen	90, 5 %
Motoriske problemer, fx svært ved at tegne, spille bold eller lave gymnastik	56, 3 %
N Børn i alt med faglige problemer, som påvirkede skolegangen	219
Procent af børn i alt (2026 børn)	11 %

*Andel af forældre, der har svaret "Ja"

1.7.14. Kontakt til skolen i 1. klasse	Antal, % *
Har en af jer eller I begge som forældre været til møde med en lærer eller flere lærere i 1. klasse om problemerne?	460, 52 %
Har en af jer eller I begge som forældre været i kontakt med andre på skolen om problemerne i 1. klasse?	292, 33 %
Har en af jer eller I begge som forældre været i kontakt med skolepsykologen om problemerne i 1. klasse?	87, 10 %
N Børn, der havde problemer i 1. klasse og/eller faglige problemer, der påvirkede skolegangen	883

*Andel af forældre, der har svaret "Ja"

1.7.15. Særlig støtte til barnet i 1. klasse i forhold til problemerne.	Antal, % *
I Samarbejder med skolen om, hvordan I som forældre kan støtte barnet i lektielæsningen?	695, 67 %
Barnet får særlig opmærksomhed fra lærerne i 1. klasse?	272, 26 %
Barnet får særlig støtte til forberedelse af indlæringen i en lektiecafé eller anden lignende lektielæsningsordning på skolen?	91, 9 %
Barnet i 1. klasse får støtte af PPR, fx psykolog, fysio- eller ergoterapeut eller tale-/hørekonsulent?	73, 7 %
Barnet eller I som forældre får andre former for støtte fra skolen i forbindelse med hans/hendes problemer?	70, 7 %
Barnet har en støttepædagog eller støttelærer i klassen?	68, 7 %
Børn i alt, der modtog støtte	771, 87 %
N Børn, der havde problemer i 1. klasse og/eller faglige problemer, der påvirkede skolegangen	883

*Andel af forældre, der har svaret "Ja"

1.7.16. Særlig støtte til barnet SFO/fritidsordningen i forhold til problemerne.	Antal, % *
Får han/hun særlig opmærksomhed fra de voksne i SFO/fritidsordningen?	100, 83 %
Får han/hun særlig støtte til forberedelse af indlæringen i en lektiecafé eller lignende i SFO/fritidsordningen?	20, 17 %
Har han/hun en støttepædagog i SFO/fritidsordningen?	12, 10 %
Får han/hun andre former for støtte i SFO/fritidsordningen?	16, 13 %
N antal børn, der får støtte i SFO	121
Procent af børn med problemer (N = 910)	13 %
*Andel af forældre, der har svaret "Ja"	

1.7.17. Tilfredshed med støtte	Antal, % *
Jeg er tilfreds med den støtte, han/hun får i 1. klasse?	249, 72 %
Jeg synes, at støtten i 1. klasse hjælper på hans/hendes problemer?	230, 67 %
Barnet fik også støtte i børnehaveklassen?	93, 27 %
Jeg er i dag tilfreds med den støtte, han/hun fik i børnehaveklassen?	70, 20 %
Jeg synes i dag, at det hjalp på hans/hendes problemer?	58, 17 %
N Forældre til børn med en eller anden form for vanskelighed i 1. klasse, der har besvaret spørgsmålet	345
*Andel af forældre, der har svaret "Ja"	

1.7.18. Dit barns væremåde	Passer ikke	Passer delvis	Passer godt	N
Er hensynsfuld og betænksom over for andre	27, 1 %	270, 13 %	1726, 85 %	2026
Er rastløs, "overaktiv", har svært ved at holde sig i ro i længere tid	1388, 67 %	479, 24 %	157, 8 %	2026
Har ofte over hovedpine, ondt i maven eller kvalme	1459, 72 %	421, 21 %	145, 7 %	2026
Er god til at dele med andre børn (slik, legetøj, blyanter)	44, 2 %	385, 19 %	1594, 79 %	2026
Har ofte raserianfald eller bliver let hidsig	1929, 66 %	530, 26 %	165, 8 %	2026
Er lidt af en enspænder, leger mest alene	1708, 84 %	245, 12 %	70, 4 %	2026
Gør for det meste, hvad der bliver sagt	60, 3 %	471, 23 %	1494, 74 %	2026
Bekymrer sig om mange ting, virker ofte bekymret	1241, 61 %	572, 28 %	210, 10 %	2026
Prøver at hjælpe, hvis nogen slår sig, er ked af det eller skidt tilpas	39, 2 %	362, 18 %	1600, 79 %	2026
Sidder konstant uroligt på stolen, har svært ved at hold arme og ben i ro	1474, 73 %	378, 19 %	164, 8 %	2026
Har mindst én god ven	79, 4 %	69, 3 %	1858, 92 %	2026
Kommer ofte i slagsmål eller mobber andre børn	1900, 94 %	94, 5 %	25, 1 %	2026
Er ofte ked af det, trist eller har let til gråd	1561, 77 %	374, 19 %	90, 4 %	2026
Er generelt vellidt af andre børn	46, 2 %	157, 8 %	1817, 88 %	2026
Er nem at distrahere, mister let koncentrationen	1015, 50 %	731, 36 %	272, 13 %	2026
Er utryg og klæbende i nye situationer, bliver nemt usikker på sig selv	1160, 57 %	642, 31 %	217, 11 %	2026
Er god mod mindre børn	31, 2 %	175, 9 %	1818, 90 %	2026
Lyver eller snyder ofte	1700, 84 %	280, 14 %	45, 2 %	2026
Bliver mobbet eller drillet af andre børn	1693, 84 %	277, 14 %	53, 3 %	2026
Tilbyder ofte af sig selv at hjælpe andre (forældre, lærere, andre børn)	123, 6 %	760, 38 %	1124, 56 %	2026
Tænker sig om, før han/hun handler	125, 6 %	1027, 51 %	859, 42 %	2026
Stjæler fra hjemmet, i skolen eller andre steder	1979, 98 %	32, 2 %	14, 1 %	2026
Kommer bedre ud af det med voksne end med andre børn	1686, 83 %	242, 12 %	83, 4 %	2026
Er bange for mange ting, er nem at skræmme	1570, 78 %	337, 17 %	111, 6 %	2026
Gør tingene færdige, er god til at koncentrere sig	188, 9 %	862, 43 %	969, 48 %	2026

1.7.19. Hvor tit sker det, at du har følgende aktiviteter med dit barn?	Aldrig	Få gange om året	Ca. 1 gang om mdr.	Flere gange om mdr.	Flere gange om ugen
Hvor tit taler du om bøger, film eller fjernsynsprogrammer med dit barn	1, 0 %	10, 1 %	10, 2 %	21, 1 %	2002 99 %

1.7.20. Fritidsaktiviteter	Ingen	Under 2 timer/ uge	2-4 timer /uge	Over 4 timer/ uge	N
Hvor megen tid bruger dit barn ugentligt på organiserede fritidsaktiviteter (dans, fodbold, svømning, ridning, musikundervisning o.l.)	237, 12 %	626, 31 %	988, 49 %	137, 9 %	2024
Hvor megen tid bruger du ugentligt på at læse sammen med dit barn	10, 1 %	663, 33 %	1090, 54 %	260, 13 %	2023

1.7.21. Hvem har svaret på spørgeskemaet?	Antal	Procent
Mor	1771	87
Far	103	5
Forældre i fællesskab	147	7
Andre	5	

Bilag 2 Bortfald og deskriptiv statistik

I dette afsnit ser vi på bortfald på grund af non-response ved de forskellige surveyundersøgelser. Efterfølgende vises beskrivende statistisk af det datasæt, der anvendes i analyserne i kapitel 2 og 3.

Bortfald belyses ved at sammenligne baggrundskarakteristika (som vi har for alle elever fra registrene) på de forskellige delstikprøver: (1) alle elever, der er udtrukket til at deltage; (2) de elever, hvor forældrene har besvaret spørgeskema; (3) de elever, hvor vi har svar fra forældre og daginstitutioner; (4) de elever, hvor vi ud over svar fra forældre og daginstitutioner også har svar fra skolen.

Kendskab til eventuelle skævheder i analysestikprøven er relevant, for det første fordi vi fra tidligere forskning ved, at elever fra mindre ressourcestærke hjem i højere grad har vanskeligheder i skolestarten. Hvis denne gruppe er underrepræsenteret blandt forældre, der har besvaret spørgeskemaet, vil andelen af elever i populationen, der har vanskeligheder, undervurderes, hvis man ikke tager højde for denne forskydning.

Ved fortolkningen af resultaterne fra undersøgelsen af betydningen af rammer og indsatser i daginstitutionen er det vigtigt at vide, om resultaterne er baseret på et repræsentativt udsnit af 0. klasse-elever, eller om der kan være tale om en skævvridning i forhold til den faktiske betydning for hele 0. klasse-populationen, når resultaterne fx er baseret på et mere ressourcestærkt udsnit af populationen (fordi de ressourcestærke forældre i højere grad har besvaret forældreskemaet, eller fordi ledere af daginstitutioner med en mere ressourcestærk børnegruppe i højere grad har besvaret daginstitutionsskemaet), og hvis betydningen af rammer og indsatser i daginstitutionen er forskellig for ressourcestærke og ressourcevage elever.

Bilagstabel 2.1 viser elevsammensætningen i de fire delstikprøver. Det primære sammenligningsgrundlag er elevsammensætningen blandt alle elever, der har været udtrukne til undersøgelsen på de deltagende skoler. Det drejer sig om ca. 3.000 elever på 126 skoler (kolonne 1)³⁹. Af disse har vi for ca. 2.000 et besvaret forældreskema (helt eller delvist – kolonne 2)⁴⁰. 0. klasse-elever, hvor forældrene har besvaret spørgeskemaet, adskiller sig på en række faktorer fra alle, der er sendt spørgeskema til:

- de er marginalt yngre, men lidt færre er forsinket i indskolingen⁴¹
- der er lidt flere danskere⁴² (91 % vs. 88 %)
- flere bor i kernefamilie (84 % vs. 79 %)
- forældrene er lidt mere veluddannede (53 % vs. 48 % med min. én forælder med mellem-lang videregående uddannelse)
- har en bedre socioøkonomisk stilling (52 % vs. 46 % af mødrene er lønmodtagere på top- eller mellemniveau)

³⁹ Skemaet er sendt til forældrene til 3.043 børn. Af disse er der fundet registeroplysninger til 2.884 (95 %).

⁴⁰ 150 observationer fra daginstitutioner, som er normeret til specialbørn, er udeladt i analysen.

⁴¹ Det vil sige, at eleverne er født tidligere på året og er ikke blevet 'tilbageholdt'.

⁴² Der er næsten ingen 1. generationsindvandrere i stikprøven, dvs. elever med indvandrerbaggrund er næsten udelukkende 2. generationsindvandrere.

Sammenligningen viser således, at der er (i mindre omfang) et skævt bortfald i forhold til besvarelse af forældreskemaet: De forældre, der ikke har besvaret skemaet, er i gennemsnit lidt mindre ressourcestærke end gennemsnittet/alle udtrukne.

Når vi ser på stikprøven af elever, der både har forældre- og daginstitutionssvar (kolonne 3), ses, at denne stikprøve har tendens til at komme fra mere veluddannede og ressourcestærke hjem end den i kolonne 2. Det tyder på, at ikke blot har de ressourcestærke forældre hyppigere besvaret skema, men også de daginstitutioner, for hvilke skemaet er besvaret, har en mere ressourcestærk elevgruppe. Desuden er et andet påfaldende resultat i bilagstabel 2.1, at antallet af elever, for hvilke der findes både forældresvar og daginstitutionssvar, er kraftigt reduceret. Hvor 65 % af børnene har svar fra forældreskema, er der kun ca. 35 %, der også har daginstitutionsoplysninger (skemasvar). Der er således kun ca. 1.100 elever med begge typer oplysninger. Med til billedet hører, at 35 % af alle besvarede daginstitutionsskemaer kun er delvist besvaret, hvorfor stikprøvestørrelsen for de enkelte oplysninger/faktorer kan være endnu mindre. Når man også vil koble skolevariable på (kolonne 4), falder andelen af børn med både forældre-, daginstitutionssvar og skolesvar til knap 1.000 elever, dvs. kun en tredjedel af den oprindelige stikprøve. Det store samlede bortfald sætter begrænsninger for, hvor detaljeret en statistisk analyse det er muligt at foretage.

Bilagstabel 2.1
Frafaldsanalyse vedrørende de udtrukne børn

Variable	Elever udtrukket til deltagelse			Elever med besvaret forældreskema			Elever med besvaret forældre- og daginstitutionsskema			Elever med besvaret forældre-/daginstitutionsskema og skoleskema		
	Obs	Mean	Std. dev	Obs	Mean	Std. dev	Obs	Mean	Std. dev	Obs	Mean	Std. dev
<i>Udviklingsindikatorer</i>												
Trivsel	1977	0,923	0,177	1977	0,923	0,177	1117	0,931	0,167	997	0,932	0,167
Social/psykisk velfærd	2305	0,861	0,229	1968	0,859	0,226	1111	0,871	0,216	993	0,876	0,211
Koncentration	2312	0,907	0,215	1977	0,925	0,159	1117	0,931	0,153	997	0,933	0,151
Indlæringsevne	2310	0,944	0,181	1973	0,953	0,146	1114	0,953	0,143	994	0,953	0,143
Læringsudbytte	1965	0,961	0,180	1965	0,961	0,180	1110	0,965	0,173	990	0,966	0,169
<i>Socioøkonomisk baggrund</i>												
Dreng	2830	0,512	0,500	1977	0,515	0,500	1117	0,502	0,500	997	0,507	0,500
År i dagpasning	2765	4,582	0,758	1976	4,589	0,761	1117	4,606	0,751	997	4,602	0,762
Indvandrerbaggrund	2830	0,071	0,258	1977	0,049	0,215	1117	0,049	0,216	997	0,049	0,216
Kernefamilie	2692	0,829	0,376	1898	0,872	0,334	1078	0,892	0,310	968	0,896	0,306
<i>Social kapital: Hvor tit taler du om bøger, film eller fjernsynsprogrammer med dit barn? (Ref. aldrig/nogle få gange årligt)</i>												
- Ca. en gang om mdr.	1964	0,020	0,140	1964	0,020	0,140	1109	0,018	0,133	991	0,019	0,137
- Flere gange om mdr.	1964	0,191	0,394	1964	0,191	0,394	1109	0,171	0,377	991	0,176	0,381
- Flere gange om ugen	1964	0,783	0,412	1964	0,783	0,412	1109	0,804	0,397	991	0,799	0,401
<i>Kulturel kapital: Hvor tit har du gennem det sidste år besøgt et museum, et akvarium, en koncert, en musical e.l. sammen med dit barn? (Ref. aldrig)</i>												
- 1 eller 2 gange om året	1963	0,312	0,463	1963	0,312	0,463	1108	0,287	0,453	990	0,286	0,452
- Omkring 3 eller 4 gange om året	1963	0,307	0,461	1963	0,307	0,461	1108	0,312	0,464	990	0,307	0,462
- Mere end 4 gange om året	1963	0,351	0,477	1963	0,351	0,477	1108	0,371	0,483	990	0,377	0,485
Indkomst, forældre (log)	2830	12,2	3,9	1977	12,5	3,5	1117	12,5	3,4	997	12,6	3,3
Morens alder ved barnets fødsel	2830	31,1	4,5	1977	31,4	4,3	1117	31,7	4,3	997	31,6	4,3
<i>Forældrenes uddannelse (maks. uddannelsesniveau, mor eller far)</i>												
Ufaglært	2830	0,071	0,258	1977	0,047	0,212	1117	0,040	0,197	997	0,039	0,194
Faglært/stud.eksamen	2830	0,333	0,471	1977	0,305	0,460	1117	0,271	0,445	997	0,281	0,450
Kort videreg. udd.	2830	0,069	0,253	1977	0,076	0,266	1117	0,068	0,252	997	0,070	0,256
Mellemlang videreg. udd.	2830	0,268	0,443	1977	0,300	0,458	1117	0,317	0,465	997	0,316	0,465
Lang videreg. udd.	2830	0,210	0,407	1977	0,232	0,422	1117	0,269	0,443	997	0,265	0,441
<i>Morens arbejdsmarkedsstatus</i>												
Selvstændig	2692	0,026	0,160	1898	0,023	0,149	1078	0,025	0,156	968	0,024	0,152
Øverste lønniveau	2692	0,218	0,413	1898	0,242	0,429	1078	0,276	0,447	968	0,273	0,446
Mellemste lønniveau	2692	0,259	0,438	1898	0,298	0,458	1078	0,306	0,461	968	0,309	0,462
Basis lønniveau	2692	0,241	0,428	1898	0,235	0,424	1078	0,205	0,404	968	0,209	0,407
Øvrige lønniveau	2692	0,084	0,277	1898	0,084	0,278	1078	0,073	0,261	968	0,071	0,257
Overførelses-indkomst	2692	0,090	0,286	1898	0,052	0,222	1078	0,049	0,216	968	0,048	0,213
Øvrige på AM	2692	0,077	0,266	1898	0,061	0,240	1078	0,062	0,242	968	0,063	0,243
<i>Farens arbejdsmarkedsstatus</i>												
Selvstændig	2692	0,075	0,264	1898	0,075	0,263	1078	0,069	0,253	968	0,069	0,254
Øverste lønniveau	2692	0,250	0,433	1898	0,286	0,452	1078	0,314	0,465	968	0,310	0,463
Mellemste lønniveau	2692	0,135	0,342	1898	0,146	0,354	1078	0,153	0,360	968	0,152	0,359
Basis lønniveau	2692	0,251	0,434	1898	0,254	0,436	1078	0,231	0,422	968	0,238	0,426
Øvrige lønniveau	2692	0,155	0,362	1898	0,142	0,349	1078	0,138	0,345	968	0,136	0,343
Overførelses-indkomst	2692	0,065	0,246	1898	0,045	0,208	1078	0,043	0,202	968	0,043	0,204
Øvrige på AM	2692	0,028	0,166	1898	0,022	0,147	1078	0,021	0,145	968	0,023	0,149

**Det Nationale Institut
for Kommuner og Regioners
Analyse og Forskning**

Købmagergade 22
1150 København K
E-mail: kora@kora.dk
Telefon: 444 555 00